

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Nina Drábiková

**Zmeny kánonického práva od Druhého
vaticánskeho koncilu do súčasnosti**

Diplomová práca

Vedúci diplomovej práce: Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera

Katedra: Katedra právnických dejín

Dátum vypracovania práce (uzatvorenie rukopisu): 25. 9. 2023

Prehlasujem, že som predkladanú diplomovú prácu vypracovala samostatne, že všetky použité zdroje boli riadne uvedené a že práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Ďalej prehlasujem, že vlastný text tejto práce vrátane poznámok pod čiarou má 147 043 znakov vrátane medzier.

.....

Nina Drábiková

V Prahe dňa 25. septembra 2023

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa rada poďakovala vedúcemu mojej diplomovej práce pánovi profesorovi JUDr. Jiřímu Rajmundu Treterovi za všetky jeho cenné rady, ktoré mi poskytol pri písaní mojej diplomovej práce a za nadšenie pre kánonické právo, ktoré ma vďaka voliteľným predmetom zo špecializačného cirkevnoprávneho modulu sprevádzalo počas celého môjho štúdia.

Takisto by som sa chcela poďakovať mojim rodičom a manželovi, ktorí pri mne stáli a verili mi po celú dobu môjho štúdia na Právnickej fakulte.

Obsah

Úvod.....	1
1. Kánonické právo ako právna disciplína v kontexte práva medzinárodného a vnútroštátneho	3
2. Druhý vatikánsky koncil	5
2.1. Obdobie pred zvolaním Druhého vatikánskeho koncilu	5
2.2. Ján XXIII. a zvolanie Druhého vatikánskeho koncilu.....	5
2.3. Priebeh Druhého vatikánskeho koncilu - jednacích období koncilu	6
2.3.1. Prvé obdobie.....	6
2.3.2. Druhé obdobie	6
2.3.3. Tretie obdobie	7
2.3.4. Štvrté obdobie	8
2.4. Charakter a význam dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu.....	10
3. Pokoncilová legislatíva – právo prechodného obdobia.....	12
3.1. Liturgická reforma.....	12
3.2. Právna reforma.....	13
3.2.1. Motu proprio <i>Pastorale munus</i>	13
3.2.2. Motu proprio <i>Ecclesiae Sanctae</i>	13
3.2.3. Motu proprio <i>Sacrum diaconatus ordinem</i>	14
3.2.4. Apoštolská konštitúcia <i>Regimini Ecclesiae Universae</i>	15
3.2.5. Motu proprio <i>Matrimonia mixta</i>	16
3.2.6. Apoštolská konštitúcia <i>Romano Pontifici eligendo</i>	16
3.2.7. Apoštolská konštitúcia <i>Sapientia christiana</i>	17
4. Kódex kánonického práva 1983.....	19
4.1. Príprava Kódexu kánonického práva 1983.....	19
4.2. Promulgácia Kódexu kánonického práva 1983 – apoštolská konštitúcia <i>Sacrae disciplinae leges</i>	21
4.3. Preliminárne kánony Kódexu kánonického práva 1983	22
4.4. Lex Ecclesiae fundamentalis	25
5. Kódex kánonov východných cirkví	26
6. Mimokódexové právo – ďalšie celocirkevné zákony	29
6.1. Apoštolská konštitúcia <i>Divinus perfectionis magister</i>	29
6.2. Apoštolská konštitúcia <i>Spirituali militum curae</i>	30
6.3. Apoštolská konštitúcia <i>Pastor bonus</i>	31
6.4. Apoštolská konštitúcia <i>Ex corde Ecclesiae</i>	33
6.5. Apoštolská konštitúcia <i>Universi Dominici gregis</i>	34
6.6. Motu proprio <i>Ad tuendam fidem</i>	35
6.7. Motu proprio <i>Sacramentorum sanctitatis tutela</i>	36

6.8.	Motu proprio <i>Misericordia Dei</i>	37
6.9.	Motu proprio <i>Summorum pontificum</i>	38
6.10.	Motu proprio <i>Constitutione apostolica</i> a Motu proprio <i>Normas nonnullas</i>	39
6.11.	Motu proprio <i>Omnium in mentem</i>	40
6.12.	Motu proprio <i>Quaerit semper</i>	41
7.	Kánonická legislatíva za pontifikátu súčasného pápeža Františka	43
7.1.	Motu proprio <i>Mitis Iudex Dominus Iesus</i>	43
7.1.1.	Motu proprio <i>Mitis et misericors Iesus</i>	46
7.2.	Motu proprio <i>De concordia inter Codices</i>	46
7.3.	Motu proprio <i>Come una madre amorevole</i>	47
7.4.	Apoštolská konštitúcia <i>Veritatis gaudium</i>	47
7.5.	Motu proprio <i>Maiorem hac dilectionem</i>	48
7.6.	Motu proprio <i>Magnum principum</i>	49
7.7.	Apoštolská konštitúcia <i>Episcopalis communio</i>	50
7.8.	Motu proprio <i>Communis vita</i>	51
7.9.	Motu proprio <i>Vos estis lux mundi</i>	51
7.10.	Motu proprio <i>Spiritus Domini</i>	52
7.11.	Motu proprio <i>Antiquum ministerium</i>	53
7.12.	Motu proprio <i>Traditionis custodes</i>	54
7.13.	Apoštolská konštitúcia <i>Pascite gregem Dei</i>	55
7.14.	Apoštolská konštitúcia <i>Preadicate evangelium</i>	60
7.15.	Motu proprio, ktorým sa modifikujú kánony 295-296 CIC/1983	63
Záver		65
Zoznam použitých zdrojov		67
Zoznam použitej literatúry.....		67
Zoznam použitých článkov.....		68
Zoznam použitých internetových zdrojov		69
Zoznam použitých právnych predpisov.....		70
Zoznam ostatných zdrojov.....		73
Abstrakt		74
Abstract		76

Úvod

Témou mojej diplomovej práce je vývoj kánonického práva katolíckej cirkvi v časovom období od Druhého vatikánskeho koncilu do súčasnosti. Mojim cieľom je prehľadne spracovať jednotlivé zmeny na úrovni kódexového a mimokódexového kánonického práva.

Na začiatku mojej diplomovej práce sa pokúsim definovať kánonické právo ako právnu disciplínu v kontexte svetského práva. Kánonické právo je právom, ktoré zaväzuje všetkých katolíckych kresťanov v duchu právneho princípu personality. Zároveň kánonické právo koexistuje vedľa noriem práva svetského a nijako ich platnosť a účinnosť neovplyvňuje.

V nasledujúcej kapitole sa budem venovať obdobiu Druhého vatikánskeho koncilu, kedy postupne zanalyzujem každé zo štyroch zasadacích období koncilu. V priebehu koncilu došlo k úmrtiu pápeža Jána XXIII., čím podľa platného kánonického práva došlo k prerušeniu koncilu, avšak novozvolený pápež Pavol VI. onedlho vyjadril vôľu v koncile pokračovať a od druhého zasadacieho obdobia koncilu predsedal. Dokumenty, ktoré boli koncilom prijaté postupne popíšem a zamyslím sa nad ich charakterom a významom, nakoľko sa stali ideovým základom neskorších zmien a noviel, ktorým sa budem venovať v ďalších kapitolách.

Následne sa budem zaoberať právnymi predpismi vydanými v období od skončenia Druhého vatikánskeho koncilu do vydania nového Kódexu kánonického práva v roku 1983.

Novému Kódexu kánonického práva, ktorý predstavoval kompletnú revíziu kánonického práva, venujem samostatnú kapitolu, nakoľko sa podľa môjho názoru jednalo o jednu z najvýznamnejších zmien v stanovenom období. Obdobne významnú zmenu predstavovalo vydanie zákonníku pre východné katolíckej cirkvi, a teda Kódexu kánonov východných cirkví.

Okrem kódexových noriem, ktoré tvoria základ kánonického práva, je potrebné venovať sa aj právnym normám mimokódexových predpisov. Tieto predpisy sú najčastejšie pápežmi vydávané vo forme apoštolských konštitúcií a apoštolských listov motu proprio. Postupne budem popisovať najdôležitejšie z týchto predpisov, navzájom ich porovnávať a zdôrazňovať zmeny, ktoré priniesli.

K mnohým zmenám, novelám a dokonca aj kompletným nahradeniam jednotlivých predpisov dochádza v súčasnosti počas pontifikátu pápeža Františka. Venujem preto samostatnú kapitolu práve tomuto aktuálnemu obdobiu. Medzi dôležité zmeny, ktoré pápež František zaviedol, patrí novela noriem týkajúcich sa procesu na vyhlásenie nulity manželstva či reforma

organizácie Rímskej kúrie. Najdôležitejšou zmenou Františkovho pontifikátu sa však stala kompletná revízia a nahradenie celej VI. knihy platného Kódexu kánonického práva.

V mojej diplomovej práci budem vychádzať najmä z konkrétnych právnych predpisov kánonického práva, ďalej z odbornej literatúry, odborných publikácií a z relevantných internetových zdrojov.

1. Kánonické právo ako právna disciplína v kontexte práva medzinárodného a vnútroštátneho

Kánonické právo je právom katolíckej cirkvi.¹ Kánonické právo je ustáleným názvom pre právo cirkvi, rovnako ako názov cirkevné právo, už od 4. storočia.² Kánonické právo nechce a ani nemôže konkurovať právu sekulárnemu, teda svetskému, nakoľko sa voči tomuto právu necíti konkurenčne, ale prevláda vzťah komplementarity. Kánonické právo upravuje úplne inú oblasť vzťahov, ako právo sekulárne. Ako vyplýva z kán. 1 Kódexu kánonického práva 1983 a rovnako aj z kán. 1 Kódexu kánonov východných cirkví 1990, kódexy zaväzujú iba členov cirkvi. Je teda právom platným, zaväzujúcim katolíckych kresťanov celého sveta.³

Účinnosť a uznávanie noriem kánonického práva je nutné posudzovať z dvoch hľadísk. Prvým hľadiskom je oblasť medzinárodného práva verejného. Faktom je, že Svätý stolec je primárnym subjektom medzinárodného práva verejného. Pokiaľ teda môže Svätý stolec participovať na vytváraní noriem práva medzinárodného, len ťažko mu možno uprieť možnosť vytvárať normy vlastné, pôsobiace na členov cirkvi. Kánonické právo pôsobí na základe princípu personality, čím však presahuje hranice štátov a môže dôjsť ku kolíziám práva kánonického s právom vnútroštátnym.⁴ Ako vo svojej učebnici *Kánonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo* uvádza prof. Antonín Ignác Hrdina: „*V takových případech je optimálním řešením sjednání smlouvy mezi vládou toho kterého státu a Apoštolským stolcem, která by tyto rozpory řešila.*“⁵

Zmluvy konkordátneho typu uzatvorené medzi Apoštolským stolcom a jednotlivými štátmi sú ideálnym príkladom pre vykreslenie právneho charakteru kánonického práva. Tieto zmluvy sú považované za prameň práva kánonického, súčasť práva vnútroštátneho a taktiež súčasť medzinárodného práva verejného.⁶

Najmä demokratické štáty riešia vzájomný vzťah kánonického práva a práva vnútroštátneho tak, že uznávajú cirkevnú autonómiu a súčasne čiastkovo recipujú cirkevné právo do sekulárnej sféry. Súčasné tendencie demokratických štátov o decentralizáciu štátnej moci v rámci štátu na

---

¹ HRDINA, Ignác Antonín, SZABO, Miloš. *Teorie kanonického práva*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018, s. 53.

² TRETĚRA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zábaj. *Církevní právo*. Praha: Leges, 2016, s.25

³ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dějiny pramenů, teorie, platné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 63.

⁴ HRDINA, Ignác Antonín, SZABO, Miloš. *Teorie kanonického práva*, s. 55-56.

⁵ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dějiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 63.

⁶ PŘIBYL, Stanislav. *Kanonické právo jako aplikovaná ekleziologie*. Revue církevního práva č. 82-1/2021, s. 41-42.

územné samosprávne celky a tiež záujmové samosprávy predpokladajú aj významnú účasť cirkví. Potrebný rešpekt a existujúcu spoluprácu medzi štátmi a cirkvou ako vzájomne autonómnymi jednotkami zdôraznil Druhý vatikánsky koncil.⁷

---

⁷ VLADÁR, Vojtech. *Pramene práva katolíckej cirkvi v historickom vývoji*. Plzeň: Vydavateľství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 23.

2. Druhý vatikánsky koncil

2.1. Obdobie pred zvolaním Druhého vatikánskeho koncilu

V roku 1917 bol apoštolskou konštitúciou *Providentissima Mater Ecclesia* pápeža Benedikta XV. promulgovaný Kódex kánonického práva, dnes známy pod skratkou CIC/1917. Jednalo sa o prvý jednotný a všeobecný zákonník kánonického práva. Jeho promulgáciou sa započalo v katolíckej cirkvi obdobie tzv. kodifikovaného práva.⁸

Obdobie po vydaní CIC/1917 bolo obdobím veľkých spoločenských zmien. Tieto zmeny boli zapríčinené historickými udalosťami spojenými s oboma svetovými vojnami a s tým spojenými zmenami usporiadania takmer celého sveta. V období po skončení druhej svetovej vojny sa aj v rámci Cirkvi začali znovu ozývať reformné hlasy. Odpoveďami na neľahké problémy a spoločenské zmeny sa mal zaoberať dvadsiaty prvý ekumenický koncil zvolaný pápežom Jánom XXIII.⁹

2.2. Ján XXIII. a zvolanie Druhého vatikánskeho koncilu

V roku 1958 bol za pápeža zvolený Ján XXIII. Jeho zvolením sa predpokladalo zachovanie konzervatívneho prístupu katolíckej cirkvi. Ján XXIII. však už tri mesiace po svojom zvolení prekvapil oznámením o zvolaní ekumenického koncilu. V encyklike *Ad Petri cathedram* z roku 1959 vytýčil za hlavné ciele koncilu celkovú reformu Cirkvi (v zmysle pojmu *aggiornamento*), úpravu postoja k ekumenizmu a najmä novú úpravu kánonického práva.¹⁰ Pojem *aggiornamento* nemožno chápať ako prispôsobenie sa svetu. Jednalo sa skôr o tzv. „zdnešenie“ v zmysle intenzívnejšieho vnímania súčasných problémov sveta Cirkvou.¹¹

Konštitúciou *Humanae salutis* z roku 1961 pápež ohlásil zvolanie koncilu na rok 1962. Koncil bol označený ako Druhý vatikánsky koncil.¹²

Druhý vatikánsky koncil bol dvadsiatym prvým ekumenickým koncilom v dejinách Cirkvi. Ekumenickým koncilom sa rozumie „*ekumenický snem, shromáždění biskupů celé katolíckej cirkve*“.¹³ Pápež Ján XXIII. sa prostredníctvom zvolania ekumenického koncilu snažil tiež

---

⁸ HRDINA, Ignác Antonín, SZABO, Miloš. *Teorie kanonického práva*, s. 45.

⁹ VLADÁR, Vojtech. *Pramene práva katolíckej cirkvi v historickom vývoji*, s. 190-191.

¹⁰ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*. Praha: Leges, 2017, s. 543-545.

¹¹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, s.58

¹² VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 545.

¹³ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 66.

o vyriešenie problému v jednote kresťanov. Spoločné hľadanie jednoty malo byť jednou zo základných úloh, ktoré boli uložené Druhému vatikánskemu koncilu.¹⁴

Samotnému zvolaniu koncilu pápežom Jánom XXIII. predchádzala ešte ním zvolaná rímska diecézna synoda. Dôsledkom synody malo byť, obdobne ako u koncilu tzv. *aggiornamento*. Tento dôsledok sa následne mal pretaviť do nového poňatia kánonického práva.¹⁵

2.3. Pribeh Druhého vatikánskeho koncilu - jednacie obdobia koncilu

Pápež Ján XXIII. v januári 1959 ohlásil svoj úmysel zvolať dvadsiaty prvý ekumenický koncil. Jána XXIII. k tomuto zámeru priviedla potreba prejednávania postavenia Cirkvi v súčasnom svete a zároveň príprava reformy kánonického práva. Sám následne riadil prvé zasadanie koncilu na jeseň v roku 1962.¹⁶

2.3.1. Prvé obdobie

Počas pontifikátu pápeža Jána XXIII. sa uskutočnilo prvé zasadanie Druhého vatikánskeho koncilu, a to v období od 11. novembra 1962 do 8. decembra 1962. V prvom zasadacom období nedošlo k schváleniu žiadneho koncilového dokumentu, nakoľko žiadny z predkladaných návrhov nedosiahol potrebnú dvojtretinovú väčšinu hlasov.¹⁷ V tomto zasadacom období bola schválená liturgická schéma, ktorá nadväzovala na liturgickú reformu pápeža Pia XII.. Schéma sa neskôr stala základom konštitúcie *Sacrosanctum concilium*.¹⁸

Dňa 3. júna 1963 zomrel koncilový pápež Ján XXIII. a novým pápežom bol zvolený milánsky arcibiskup a kardinál Montini, ktorý prijal meno Pavol VI.¹⁹ Smrťou pápeža Jána XXIII. došlo podľa práva k prerušeniu koncilu. Právnym základom prerušenia bol kán. 229 Kódexu kánonického práva z roku 1917. Nový pápež Pavol VI. však zakrátko oznámil zámer pokračovať v koncile a označil koncil za jednu z priorít svojho pontifikátu.²⁰

2.3.2. Druhé obdobie

Pavol VI. naozaj horlivo pokračoval v Druhom vatikánskom koncile a počas druhého obdobia, ktoré prebiehalo od 29. septembra 1963 do 4. decembra 1963, bola koncilom prijatá významná konštitúcia o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum concilium*.²¹ Táto konštitúcia, okrem

---

¹⁴ FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995, s. 277-279.

¹⁵ Tamže, s. 277-279.

¹⁶ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 57.

¹⁷ FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*, s. 282-283.

¹⁸ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 546.

¹⁹ FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*, s. 283.

²⁰ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 546.

²¹ PEŤOVÁ, Anna. Pavol VI. – pápež obrody liturgie i vzťahov. *Katolícke noviny*. 2008, 123(7), s. 12.

iného, zaviedla do vybraných častí liturgie národné jazyky. Liturgickým jazykom sa zaoberá čl. 36 konštitúcie o posvätnej liturgii *Sacrosanctum concilium*. Čl. 36 § 1 zachoval používanie latinského jazyka v latinských obradoch, § 2 však stanovil, že používanie národného jazyka môže byť veľmi užitočné pri vysluhovaní sviatostí či iných častiach liturgie. § 3 následne stanovil, že právo rozhodnúť o používaní a rozsahu použitia národného jazyka má kompetentná územná cirkevná autorita a toto rozhodnutie musí schváliť Apoštolská stolica. § 4 upravil schvaľovanie prekladu latinského textu do národného jazyka.²² Pri schvaľovaní konštitúcie *Sacrosanctum concilium* sa konciloví otcovia odvolávali aj na slovanských apoštolov Konštantína a Metoda.²³ Dňa 4. decembra 1963 bol tiež prijatý dekrét o spoločenských komunikačných prostriedkoch *Inter mirifica*.²⁴

2.3.3. Tretie obdobie

14. septembra 1964 započalo tretie obdobie Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré trvalo do 21. novembra 1964. V tomto období boli schválené nasledujúce dokumenty: dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, dekrét o východných katolíckych cirkvách *Orientalium ecclesiarum* a dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio*.

Koncilová dogmatická konštitúcia *Lumen gentium* priniesla dôkladne prepracovanú ekleziologickú a sčasti aj novú náuku o Cirkvi ako spoločnosti.²⁵ Cirkev bola v čl. 1 konštitúcie *Lumen gentium* označená ako sviatosť v Kristovi, ako nástroj spojenia s Bohom a jednoty celého ľudstva. Zároveň Cirkev chcela vysvetliť veriacim i celému svetu svoju podstatu a univerzálne poslanie.²⁶ Ekleziologický základ obsahovali najmä články 14 a 15 konštitúcie *Lumen gentium*, ktorých obsah sa prejavil v upravenej zásade *semel catholicus, semper catholicus* (raz katolík, navždy katolík). Táto zásada sa najvýraznejšie prejavila v neskoršom Kódexe kánonického práva z roku 1983, konkr. v jeho kán. 11.²⁷

Dekrét o východných katolíckych cirkvách *Orientalium ecclesiarum* vyzdvihol rozmanitosť a špecifickosť východných katolíckych cirkví a uznal ich liturgické, inštitucionálne aj disciplinárne odlišnosti.²⁸ Schválením dekrétu *Orientalium ecclesiarum* došlo k významnému predelu v podobe vyhlásenia zjednotených východných cirkví za rovnocenné

---

²² *Sacrosanctum concilium*, čl. 36.

²³ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 546.

²⁴ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 47.

²⁵ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 547-548.

²⁶ *Lumen Gentium*, čl. 1.

²⁷ NĚMEC, Damián. *Vznik, chápání a pozdější upřesnění právního institutu „formálního odpadu od katolické církve“ a jeho dopad na platnost manželství*. *Revue církevního práva* č. 47-3/2010, s. 240.

²⁸ ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Barrister & Principal, s.r.o., 2008, s. 114.

latinskej cirkvi. Dekrét nielenže povolil zjednoteným východným cirkvám riadiť sa svojimi ustanoveniami, ale výslovne im to uložil ako povinnosť.²⁹ Koncilové zhromaždenie v čl. 5 dekrétu *Orientalium ecclesiarum* slávnostne vyhlásilo, že: „Východné cirkvi majú rovnaké právo a povinnosť ako západné cirkvi riadiť sa podľa svojich vlastných ustanovení, lebo ich odporúča úctyhodná starobylosť a lepšie vyhovujú povahe ich veriacich, ako aj účinnejšie zabezpečujú dobro ich duší.“³⁰

Slovník cirkevného práva uvádza heslo: „ekumenizmus...v katolíckej cirkvi sa prosadil během Druhého vatikánskeho koncilu (1962-1965) jeho vnějším projevem je koncilový dekret o ekumenizmu – *Unitatis Redintegratio* z 21. 11. 1964.“³¹ Dekrét o ekumenizme *Unitatis redintegratio* vo svojom úvode stanovil, že jedným z hlavných cieľov Druhého vatikánskeho koncilu je obnova jednoty medzi všetkými kresťanmi. Následne v čl. 4 definoval pojem ekumenizmus a v čl. 5 vyslovene uviedol, že starosť o obnovenie jednoty je záležitosťou celej Cirkvi.³² Prijatie dekrétu *Unitatis redintegratio* znamenalo zároveň faktické uznanie ekumenického hnutia a koncil týmto dokumentom podnietil vznik a rozvoj medzikonfesijných aj osobných vzťahov medzi katolíkmi a členmi iných cirkví a cirkevných spoločenstiev.³³

2.3.4. Štvrté obdobie

Štvrté zasadacie obdobie bolo zároveň aj posledným zasadacím obdobím Druhého vatikánskeho koncilu. Toto zasadanie prebiehalo od 14. septembra 1965 do 8. decembra 1965. Z predchádzajúcich zasadacích období bolo nutné hlasovať ešte o 11 návrhoch. Dňa 28. októbra 1965 koncil schválil nasledujúce dokumenty: dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi *Christus Dominus*, dekrét o kňazskej formácii *Optatam totius*, dekrét o obnove rehoľného života *Perfectae caritatis*, deklaráciu o kresťanskej výchove *Gravissimum educationis*, deklaráciu o postoji Cirkvi k nekresťanským náboženstvám *Nostra aetate*. Následne dňa 18. novembra 1965 prijal koncil ďalšie dokumenty: dogmatickú konštitúciu o Božom Zjavení *Dei verbum* a dekrét o apoštoláte laikov *Apostolicam actuositatem*. V deň posledného zasadania koncilového pléna, teda dňa 7. decembra 1965, prijal koncil tieto dokumenty: pastorálnu konštitúciu o cirkvi v súčasnom svete *Gaudium et spes*, dekrét o účinkovaní a živote kňazov

---

²⁹ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 50-51.

³⁰ *Orientalium ecclesiarum*, čl. 5.

³¹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Slovník cirkevného práva*, s. 42.

³² *Unitatis redintegratio*, čl. 4-5.

³³ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 552.

Presbyterorum ordinis, dekrét o misijnej činnosti Cirkvi *Ad gentes* a deklaráciu o náboženskej slobode *Dignitatis humanae*.³⁴

Zvlášť deklarácia *Dignitatis humanae* mala čelný význam pre cirkevné právo.³⁵ Vo svojom čl. 15 uvádza: „...*ludia dnešných čias si želajú, aby mohli slobodne vyznávať náboženstvo v súkromnom i vo verejnom živote. Ba väčšina štátov už v ústave vyhlasuje náboženskú slobodu za občianske právo a slávnostne ju proklamujú i medzinárodné dokumenty. Nechýbajú však režimy, ktoré vo svojich ústavách síce uznávajú slobodu náboženského kultu, ale verejná moc robí všetko, aby odviedla občanov od vyznávania viery, a náboženským spoločnostiam spôsobuje veľké ťažkosti, alebo dokonca vystavuje ich život nebezpečenstvu.*“³⁶ Práve formulácia čl. 15 deklarácie *Dignitatis humanae* mala veľký presah nielen pre budúcnosť práva cirkevného ale najmä práva civilného v mnohých štátoch.

V prvých dňoch štvrtého zasadania, konkrétne dňa 15. septembra 1965, promulgoval pápež Pavol VI. motu proprio *Apostolica sollicitudo*, ktorým bola ustanovená Biskupská synoda. Biskupská synoda sa stala orgánom reprezentujúcim svetový zbor biskupov pri Svätej Stolici.³⁷

Pavol VI. sa v úvode motu proprio *Apostolica sollicitudo* sám odvolával na ekumenický koncil, ktorý mu vnukol myšlienku zriadiť stály orgán, akým sa Biskupská synoda mala stať. Biskupská synoda bola zriadená ako orgán priamo a bezprostredne podriadený pápežskej moci.³⁸ Biskupská synoda bola zriadená ako orgán, ktorý, na rozdiel od ekumenického koncilu, nedisponuje zákonodarnou právomocou, pokiaľ by ju na ňu pápež vyslovene nedelegoval. Zároveň bola zriadená ako orgán posilňujúci kolegiálnu pápeža a biskupov a pomáhajúci riešiť pápežovi závažné otázky.³⁹ Obdobne ako kolégium kardinálov a Rímska kúria je Biskupská synoda orgánom poradným. Biskupská synoda nezdrúhuje počas svojich zasadaní celý biskupský zbor. Na rozdiel od koncilov, synoda je reprezentatívnou časťou svetového biskupského zboru. Členov synody určuje pápež a podľa vopred stanovených pravidiel môžu časť členov menovať biskupské konferencie. Okrem pravidelných, takmer každoročných, riadnych valných zhromaždení, sa Biskupská synoda zvoláva ešte v prípade valných zhromaždení mimoriadnych, alebo v prípade zhromaždení regionálnych.⁴⁰

---

³⁴ FRANZEN, August. *Malé cirkevní dějiny*, s. 284.

³⁵ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 58.

³⁶ *Dignitatis humanae*, čl. 15.

³⁷ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 548.

³⁸ *Apostolica sollicitudo*, úvod.

³⁹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva*, s. 127.

⁴⁰ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 125.

Na záver štvrtého obdobia a súčasne záver celého Druhého vatikánskeho koncilu, dňa 7. decembra, pápež Pavol VI. súčasne s konštantínopolským patriarchom Athénagorasom odvolali vzájomnú exkomunikáciu, ku ktorej došlo v roku 1054.⁴¹

2.4. Charakter a význam dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu

Štyri roky zasadajúci Druhý vatikánsky koncil sa uzniesol na veľkom množstve dokumentov. Novodobá teológia sa naplno rozvinula v šesnástich dokumentoch, ktoré koncil schválil. Koncil celkom prijal štyri koncilové konštitúcie, deväť koncilových dekrétov a tri koncilové deklarácie. Koncilové dokumenty vytvorili akýsi vieroučný základ, z ktorého neskôr čerpali nové cirkevné právne predpisy a stali sa zároveň interpretačným a výkladovým základom nových cirkevných právnych prepisov.⁴²

Koncilové dokumenty, na ktorých sa Druhý vatikánsky koncil uzniesol, predstavovali teologicko-právne východisko pokoncilovej legislatívy, ktorej vrcholom sa stal nový Kódex kánonického práva z roku 1983.⁴³

Koncilové konštitúcie neboli právnymi predpismi, ale naopak dokumentami vieroučnými, smernicami liturgickými alebo pastoračnými. Preto je nutné ich odlíšiť od apoštolských konštitúcií, ktoré sú vždy zákonom. Podobný vzťah existuje medzi koncilovým dekrétom, ktorý nemá charakter právnej normy a dekrétom obecným, ktorý je právnou normou obdobnou, ako zákon.⁴⁴

Koncilové konštitúcie teda nemajú byť pokladané za obecné záväzné právne predpisy. Za takýto predpis je potrebné považovať konštitúciu apoštolskú. V prípade apoštolskej konštitúcie sa jedná o všeobecne záväznú právnu normu, ku ktorej vydávaniu je oprávnený jedine pápež. Apoštolská konštitúcia zakladá nový právny stav a vo valnej väčšine prípadov sa týka celocirkevných záležitostí a zaväzuje celú Cirkev.⁴⁵

Po slávnostnom ukončení Druhého vatikánskeho koncilu započalo obdobie náročného prijímania koncilových záverov a ich realizácie v živote Cirkvi. Sám pápež Pavol VI. vyjadril v encyklike *Ecclesiam suam* svoj úmysel venovať čas svojho pontifikátu tejto realizácii.⁴⁶

---

⁴¹ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 548.

⁴² TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 58.

⁴³ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dějiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 47.

⁴⁴ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zboj. *Právní dějiny církvi. Synagoga a církev v průběhu dějin*. Praha: Leges, 2019, s 262.

⁴⁵ HRDINA, Ignác Antonín, SZABO, Miloš. *Teorie kanonického práva*, s. 98-99.

⁴⁶ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 549.

Významný zámer z hľadiska reformy kánonického práva uviedol Pavol VI. v čl. 46 encykliky *Ecclesiam suam*: „*Bude, prirodzene, úlohou Koncilu navrhnúť reformy, ktoré by sa mohli voviesť do cirkevnej legislatívy a pokoncilové komisie, osobitne komisia pre revíziu Kódexu kánonického práva, ktorí sme už teraz navrhli, sa postarajú o to, aby formulovali konkrétnym spôsobom rozhodnutia tejto ekumenickej Synody. Je teda vašou úlohou, ctihodní bratia, aby ste nám naznačili, ktoré opatrenia by bolo treba vykonať, aby sme očistili a omladili tvár svätej Cirkvi.*“⁴⁷

Apoštolská stolica ešte v priebehu koncilu, ale v najväčšej miere až po jeho ukončení, vydala množstvo právnych predpisov, ktoré v sebe niesli koncilové závery. Všetky tieto predpisy postupne viedli k úplnej rekonštrukcii kánonického práva a mnohé z nich boli prebraté do nového kódexu, či ponechané v platnosti ako mimokódexové právo. Pokoncilová legislatíva naplno čerpala z dokumentov vydaných Druhým vatikánskym koncilom.⁴⁸

---

⁴⁷ *Ecclesiam suam*, čl. 46.

⁴⁸ VLADÁR, Vojtech. *Pramene práva katolíckej cirkvi v historickom vývoji*, s. 192.

3. Pokoncilová legislatíva – právo prechodného obdobia

Obdobie po skočení Druhého vatikánskeho koncilu od roku 1965 až do vydania nového Kódexu kánonického práva v roku 1983 bolo obdobím, v ktorom bol pápežom postupne novelizovaný platný Kódex kánonického práva z roku 1917 a zároveň boli niektoré zmeny začleňované do prípravy nového kódexu. Postupné zmeny práva však započali už v priebehu koncilu od roku 1963 a záver koncilu priniesol aj významnú liturgickú reformu.⁴⁹

3.1. Liturgická reforma

Záver Druhého vatikánskeho koncilu priniesol významnú liturgickú reformu. Táto reforma pripustila do bohoslužieb národné jazyky, pričom ale nezrušila svätú omšu v latinčine, ktorá je materským jazykom cirkvi. Reforma ďalej zvýšili aktívnu účasť ľudu na obradoch, včlenila kázeň do svätej omše, zvýšila počet liturgických čítaní. Významnou zmenou bolo umožnenie slávenia svätej omše po celý deň, nie len dopoludnia. Medzi ďalšie zmeny patrila možnosť koncelebrácie viacerých kňazov, reforma liturgického kalendára, pripustenie podávania svätého prijímania pod oboma spôsobmi tiež pre laikov v určité dni alebo pri významných príležitostiach. Liturgická reforma priniesla tiež zmenu bohoslužby hodín vo forme štvortýždňových cyklov. Preklad Biblie nazývaný Vulgáta bol nahradený novým latinským prekladom, ktorý dostal názov Neovulgáta.⁵⁰

Zmeny liturgie, ktoré boli napokon uskutočnené, boli podstatne väčšie, ako Druhý vatikánsky koncil zamýšľal a v mnohom prekročili rámec koncilovej konštitúcie *Sacrosanctum Concilium*. Vrchol zmien priniesol pápež Pavol VI. apoštolskou konštitúciou *Missale Romanum* z dňa 3. apríla 1969. Touto apoštolskou konštitúciou bola nahradená dovtedajšia tradičná svätá omša podľa liturgického zákona pápeža Jána XXIII. z roku 1962 a bola vydaná nová typická edícia Rímskeho misálu.⁵¹

Pavol VI. v apoštolskej konštitúcii *Missale Romanum* uvádza: „*Základy k všeobecnej obnove Rímskeho misálu položil nedávny II. vatikánský snem vydáním konstituce Sacrosanctum Concilium. Stanovil totiž: „Texty a obrady je třeba upravit tak, aby jasněji vyjadřovali to svaté, čeho jsou znamením, mešní řád at' je upraven tak, aby jasněji vynikl smysl jednotlivých částí i jejich vzájemný vztah...“*⁵²

---

⁴⁹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Právní dějiny církvi. Synagoga a církev v průběhu dějin*, s. 262-263.

⁵⁰ Tamže, s. 262-263.

⁵¹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 59.

⁵² *Missale Romanum*, úvod.

Na základe apoštolskej konštitúcie *Missale Romanum* boli do omšového poriadku zaradené štyri eucharistické modlitby, namiesto pôvodnej jednej, ďalej bolo umožnené celebrowať svätú omšu *versus populum*, teda čelom k ľudu, a preklad liturgických textov do národných jazykov.⁵³

3.2. Právna reforma

V priebehu koncilu a v plnej miere najmä po jeho ukončení bolo vydaných mnoho právnych predpisov, ktoré predstavovali čiastkové zmeny v platnej legislatíve, v duchu Druhého vatikánskeho koncilu. Platné právo naďalej predstavoval Kódex kánonického práva z roku 1917 a vydané normy mali mať prechodný charakter, kým nadobudne účinnosť nový zákonník. Ten však napokon mnohé z týchto „prechodných“ predpisov prebral. Matériu niektorých predpisov nový zákonník napokon neupravoval, a tak tieto predpisy buď zostali v platnosti ako samostatné právne predpisy, alebo boli postupne nahradené inými predpismi.⁵⁴

3.2.1. Motu proprio *Pastorale munus*

Apoštolským listom motu proprio *Pastorale munus* z roku 1963 boli biskupom udelené nové oprávnenia vo forme právomocí a privilégií. Jednalo sa o mimoriadne oprávnenia a preto ich biskupi nemohli delegovať na nikoho, okrem biskupov titulárnych, biskupov pomocných a generálneho vikára. Sídelným biskupom bolo udelených nových štyridsať fakúlt, medzi ktoré patrilo napríklad udeliť povolenie kňazom slúžiť zo spravodlivých dôvodov svätú omšu v ktorúkoľvek dennú dobu, dovoliť kňazom slúžiť vo všedné dni dve sväté omše a v nedeľu tri, pokiaľ je to nutné, a iné oprávnenia týkajúce sa kňazov a slúženia svätých omší. Medzi ďalšie fakulty patrilo udeľovanie dišpenzov. Sídelným a titulárnym biskupom bolo v časti druhej motu proprio *Pastorale munus* udelených osem privilégií. Medzi tieto patrili napríklad privilégium kázať všade slovo Božie a udeľovať sviatosť zmierania, pokiaľ to miestny ordinár nezakázal, sláviť svätú omšu v ktorúkoľvek dennú hodinu a rozdávať prijímanie aj večer, za dodržania potrebných predpisov.⁵⁵

3.2.2. Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*

Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* z roku 1966 boli zavedené biskupské konferencie. Biskupské konferencie sa stali povinnými reprezentatívnymi aj legislatívnymi orgánmi.⁵⁶ Konferencie biskupov boli postupne ustanovované v niektorých krajinách ešte pred započatím

---

⁵³ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 59.

⁵⁴ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dějiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 47-48.

⁵⁵ *Pastorale munus*.

⁵⁶ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 59.

Druhého vatikánskeho koncilu. V tej dobe neexistovala príslušná právna úprava, ku všetkým ustanoveným biskupským konferenciám však vydala súhlas Apoštolská stolica.⁵⁷

Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* predstavovalo nadväzujúci právnu úpravu koncilového dekrétu *Christus Dominus* z 28. októbra 1965, ktorý v svojom čl. 37 stanovil: „*Keďže však biskupské konferencie – ktoré sú už ustanovené vo viacerých národoch – podali skvelé dôkazy plodnejšieho apoštolátu, tento posvätný cirkevný snem pokladá za nadmieru osožné, aby sa všade na svete biskupi toho istého národa alebo oblasti zoskupili a schádzali v stanovenom čase na spoločnú výmenu názorov a praktických skúseností a tak sa vo svetle spoločných porád upevňovala zdravá spolupráca na spoločné dobro partikulárnych cirkví.*“⁵⁸

Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* stanovilo povinnosť biskupom krajín alebo území, ktoré ešte nemajú zriadené biskupské konferencie podľa príslušných noriem koncilového dekrétu *Christus Dominus*, aby tak učinili čo najskôr, a aby zároveň boli vypracované stanovy príslušnej konferencie, ktoré musí schváliť Apoštolská stolica. Ďalej boli stanovené pravidlá pre ustanovenie biskupských konferencií viacerých krajín a medzinárodných konferencií, ktoré môžu byť zriadené len so súhlasom Apoštolskej stolice. Vzťahy medzi biskupskými konferenciami majú byť primerane a vhodne udržiavané prostredníctvom sekretariátov príslušných konferencií, a to najmä medzi susednými krajinami.⁵⁹

Motu proprio *Ecclesiae Sanctae* bol tiež založený úrad biskupských vikárov. Biskupskí vikári sa stali zástupcami diecéznych biskupov s udelenou mocou výkonnou riadenia pre určitú oblasť, pre určité záležitosti, alebo pre určitú skupinu ľudí.⁶⁰

3.2.3. Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*

V roku 1967 bol apoštolským listom motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem* zavedený úrad *diaconi permanentes*, teda trvalých diakonov. V západnej katolíckej Cirkvi sa jednalo o obnovenie tohto úradu. Trvalé diakonstvo rozlišuje diakonov slobodných, ktorí pred svojim svätením verejne prijímajú celibát a diakonov ženatých, ktorých sväteniu musí predchádzať písomný súhlas manželky.⁶¹

Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem* stanovilo možnosť udeliť trvalé diakonstvo slobodnému kandidátovi so záväzkom celibátu najskôr po dovŕšení veku dvadsaťpäť rokov

---

⁵⁷ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 200.

⁵⁸ *Christus Dominus*, čl. 37.

⁵⁹ *Ecclesiae Sanctae*, čl. 41

⁶⁰ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zboj. *Slovník církevního práva*, s. 134.

⁶¹ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 233-234.

a ženatému kandidátovi po dovŕšení veku tridsaťpäť rokov. Rozhodnutie o obnovení úradu trvalých diakonov zverilo motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem* biskupským konferenciám jednotlivých krajín. Biskupské konferencie mali s ohľadom na dobro veriacich rozhodnúť o tom, kde a či vôbec má byť zriadený trvalý diakonát ako riadna a trvalá súčasť hierarchie.⁶²

3.2.4. Apoštolská konštitúcia *Regimini Ecclesiae Universae*

V duchu Druhého vatikánskeho koncilu došlo aj k obnove vnútorného cirkevného života. Túto obnovu predstavovala apoštolská konštitúcia *Regimini Ecclesiae Universae* z roku 1967, ktorou bola reorganizovaná rímska kúria. Jednu z podstatných zmien predstavovalo zníženie počtu kongregácií z jedenásť na deväť. Jednalo sa o tieto kongregácie: Kongregácia pre náuku viery, Kongregácia pre východné cirkvi, Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí, Kongregácia pre kauzy svätých, Kongregácia pre biskupov, Kongregácia pre evanjelizáciu národov, Kongregácia pre klerikov, Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života a Kongregácia pre semináre a študijne inštitúty.⁶³

Apoštolská konštitúcia *Regimini Ecclesiae Universae* upravila vzájomné postavenie kongregácií a určila, že sú si navzájom právne rovné. Ďalej určila, že kongregácie sa skladajú z kardinálov, ktorí sa schádzajú na riadnych zasadaniach kongregácie. Ako členovia jednotlivých kongregácií boli zároveň zapojení diecézni biskupi, ktorí sa mali zúčastňovať plenárnych zasadaní. Podmienky účasti diecéznych biskupov upravilo motu proprio *Pro comperto sane* zo dňa 6. augusta 1967.⁶⁴ Táto reforma priniesla vo vnútornej organizácii Cirkvi zásadu decentralizácie a subsidiarity, ktoré sa prejavili práve zapojením diecéznych biskupov do plnenia celocirkevných úloh a presunutím niektorých záležitostí z rímskej úrovne na diecéznych biskupov.⁶⁵

Apoštolskou konštitúciou *Regimini Ecclesiae Universae* boli zároveň upravené všeobecné pravidlá správy jednotlivých kongregácií, a to napríklad dĺžka funkčného obdobia jednotlivých členov kongregácií, ktorá bola stanovená na päť rokov, či to, že každej kongregácii predsedá a riadi ju kardinál prefekt. Celá rímska kúria sa skladala z kongregácií, tribunálov, úradov a sekretariátov.⁶⁶

---

⁶² *Sacrum diaconatus ordinem*, čl. 1, čl. 5, čl. 12.

⁶³ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 549.

⁶⁴ *Regimini Ecclesiae Universae*, čl. 1 §2, čl. 2 § 1, 2.

⁶⁵ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 549.

⁶⁶ *Regimini Ecclesiae Universae* čl. 1 § 1, čl. 2 § 3, 5.

3.2.5. Motu proprio *Matrimonia mixta*

Pápež Pavol VI. v roku 1970 vyhlásil v motu proprio *Matrimonia mixta* sedemnást' noriem upravujúcich manželstvá, v ktorých je iba jedna zo strán katolícka. Medzi najdôležitejšie pravidlá patrilo, že manželstvo medzi dvoma pokrstenými osobami, pričom jedna z nich je katolíkom a druhá nekatolíkom, môže byť uzatvorené len so súhlasom miestneho ordinára. Obdobné pravidlo platilo aj pri manželstve osoby pokrstenej a osoby nepokrstenej. Ďalším významným pravidlom bola povinnosť katolíckej strany zložiť úprimný sľub, že vykoná všetko pre to, aby deti, ktoré vzídu z takéhoto manželstva, boli pokrstené a vychovávané v katolíckej viere. O tomto sľube musela byť informovaná aj nekatolícka strana. Rozhodnutie, v akej forme budú vyžadované prehlásenia a sľuby strán, prináležalo biskupským konferenciám v rámci ich územných kompetencií.⁶⁷

V úvodných slovách motu proprio *Matrimonia mixta* upozornil pápež Pavol VI. na nebezpečenstvá plynúce z takýchto zmiešaných manželstiev. Keďže takéto manželstvá sú na základe svojej povahy prekážkou plného duchovného spoločenstva manželských strán, môže dochádzať k rozporom v otázkach chápania manželstva ale aj v otázkach výchovy detí. Vzhľadom na tieto nebezpečenstvá je potrebné normy týkajúce sa zmiešaných manželstiev formulovať tak, aby nedošlo k porušeniu Božieho zákona a zároveň boli právne zohľadnené všetky odlišnosti manželských párov. Aj napriek povinnému dišpenzu miestneho ordinára, či potrebe vyhlásenie katolíckej strany, že je pripravená odolávať nebezpečenstvu odpadu od viery, či sľubu katolíckej strany, že urobí všetko pre to, aby deti pochádzajúce z takéhoto manželstva boli pokrstené v katolíckej viere, došlo apoštolským listom motu proprio *Matrimonia mixta* k výraznému uvoľneniu obmedzení týkajúcich sa zmiešaných manželstiev.⁶⁸

3.2.6. Apoštolská konštitúcia *Romano Pontifici eligendo*

Tak ako mnoho pápežov pred Pavlom VI., aj on sa počas svojho pontifikátu rozhodol upraviť normy regulujúce voľbu svojho nástupcu. Stalo sa tak apoštolskou konštitúciou *Romano Pontifici eligendo* z roku 1975, ktorá upravila v časti prvej právomoci kolégia kardinálov počas sedisvakancie a v druhej časti samotnú voľbu nového pápeža. Ako uviedol pápež Pavol VI. v úvode apoštolskej konštitúcie *Romano Pontifici eligendo*, bolo potrebné revidovať niektoré normy upravujúce pápežskú voľbu tak, aby zodpovedali vtedajšej situácii a zároveň slúžili pre dobro Cirkvi. Táto apoštolská konštitúcia nahradila apoštolskú konštitúciu

---

⁶⁷ *Matrimonia mixta*, čl. 1, 2, 4, 5, 7.

⁶⁸ BRTKO, Róbert, ČUNDERLÍK ČERBOVÁ, Veronika, DUDÁSOVÁ, Eva, LENHARTOVÁ, Katarína, MLKVÝ Matej, NEMEC Matúš. *Prvky a princípy rímskeho a kánonického procesného práva*. Praha: Leges, 2016. s. 43-44.

Pia XII. *Vacantis Apostolicae Sedis* z roku 1945 a tiež ustanovenia motu proprio *Summi Pontificis electio* Jána XXIII. z roku 1962.⁶⁹

3.2.7. Apoštolská konštitúcia *Sapientia christiana*

Dňa 15. apríla 1979 bola pápežom Jánom Pavlom II. vyhlásená apoštolská konštitúcia *Sapientia christiana* o cirkevných univerzitách a fakultách. Apoštolská konštitúcia *Sapientia christiana* uvádza v svojom čl. 2: „*Cirkevnými univerzitami a fakultami sa v tejto konštitúcii nazývajú tie, ktoré boli kánonicky zriadené alebo schválené Apoštolskou stolicou, rozvíjajú a prednášajú posvätnú náuku a s ňou súvisiace vedy a majú právo autoritou Svätej stolice udeľovať akademické stupne.*“⁷⁰

Táto apoštolská konštitúcia je považovaná za akýsi cirkevný vysokoškolský zákon a to pre tie cirkevné univerzity a fakulty, na ktorých sú vyučované odbory súvisiace s teológiou a teológia samotná. Zároveň krátko po vyhlásení apoštolskej konštitúcie bolo vydané Nariadenie posvätnej kongregácie pre katolícku výchovu k správne vykonávaniu tejto konštitúcie.⁷¹

Ako uviedol pápež Ján Pavol II. v úvode apoštolskej konštitúcii *Sapientia christiana* vlastným poslaním Cirkvi je evanjelizácia. Je preto potrebné, aby bolo evanjelium ohlasované vo viacerých krajinách a väčšiemu množstvu ľudí, ale zároveň je potrebné, aby sa „*silou samého evanjelia sa formoval spôsob myslenia, kritériá úsudku, normy konania; jednoducho povedané, je potrebné, aby celá kultúra človeka bola preniknutá evanjeliom.*“⁷²

Prvú časť konštitúcie tvoria spoločné normy, ktoré sú rozdelené do desiatich kapitol. Tieto kapitoly pojednávajú o povahe a cieľoch cirkevných univerzít a fakúlt, akademickej obci a jej vedení, učiteľoch, študentoch, úradníkoch a zamestnancoch. Ďalej o študijnom programe, udeľovaných akademických stupňoch, či o hospodárení univerzít a fakúlt a o ich vzájomnej spolupráci.⁷³

Okrem všeobecných noriem časti prvej pozostáva apoštolská konštitúcia *Sapientia christiana* aj z noriem špeciálnych, ktoré tvoria druhú časť konštitúcie. Jedná sa o špeciálne normy pre niektoré fakulty, a to s ohľadom na zvláštnu povahu týchto fakúlt a ich význam

---

⁶⁹ *Romano Pontifici eligendo*, úvod.

⁷⁰ *Sapientia christiana*, čl. 2.

⁷¹ HRDINA, Antonín. *Prameny ke studiu kanonického práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 158-159.

⁷² *Sapientia christiana*, úvod, odst. I.

⁷³ *Sapientia christiana*, 1. časť.

v Cirkvi. Druhú časť tvoria normy vzťahujúce sa k fakultám posvätnéj teológie, k fakultám kánonického práva a k fakultám filozofickým.⁷⁴

Apoštolská konštitúcia *Sapientia christiana*, hoci bola vydaná pred promulgáciou nového Kódexu kánonického práva, zostala v platnosti, nakoľko nespádala pod kódexovú derogačnú klauzulu.⁷⁵

---

⁷⁴ *Sapientia christiana*, 2. časť.

⁷⁵ HRDINA, Antonín. *Prameny ke studiu kánonického práva*, s. 158-159.

4. Kódex kánonického práva 1983

4.1. Príprava Kódexu kánonického práva 1983

Už pápež Ján XXIII. dňa 28. marca 1963 ustanovil Komisiu pre revíziu vtedajšieho platného Kódexu kánonického práva z roku 1917. Táto ustanovená komisia sa však rozhodla revíziu Kódexu kánonického práva 1917 odložiť do doby, kým neskočí Druhý vatikánsky koncil. Komisia bola formálne inaugurovaná pápežom Pavlom VI. Stalo sa tak dňa 20. novembra 1965. Práce komisie na revízii kánonického práva začali následne v januári roku 1966. Štrnásť skupín konzultantov bolo pridelených k jednotlivým oblastiam, ktoré mali byť zrevidované. Komisiu okrem konzultantov tvorili kardináli. Medzi revidované oblasti patrili napríklad všeobecné normy, posvätná hierarchia, náboženstvo, fyzické a morálne osoby, či sviatosti, procesy a tresty. Okrem týchto právne-systematických oblastí sa jednotlivé pracovné skupiny zaoberali aj ústavným právom Cirkvi a administratívnym procesom.⁷⁶

Pôvodným zámerom pápeža Jána XXIII. pri ustanovovaní Komisie pre revíziu Kódexu kánonického práva bola skutočne revízia vtedajšieho platného kódexu. Až neskorším priebehom došlo k zmene tohto prvotného zámeru a rozhodnutiu o nahradení Kódexu z roku 1917 úplne novým kódexom. Zároveň bolo plánované vytvorenie kódexu pre východné katolícke cirkvi.⁷⁷

Kódex kánonického práva bol napokon spracovaný za pontifikátov pápežov Pavla VI. a Jána Pavla II. Významná bola neustála spolupráca so svetovým zborom biskupov a prednými kánonistami. Celkové spracovanie nového kódexu možno rozdeliť do troch fáz. Obdobie rokov 1963 až 1972 bolo obdobím prípravy rekodifikačných prác. V rokoch 1972 až 1980 prebiehala samotná fáza revízie a prepracovávaní. V rokoch 1980 až 1982 bola vykonaná posledná revízia textov vznikajúceho kódexu, pričom táto revízia prebehla po dôkladnej kontrole schémy kódexu, ktorú pripravili kardináli a konzultanti v jednotlivých pracovných skupinách.⁷⁸

Na slávnostnom zasadaní dňa 20. novembra 1965 pápež vo svojom slávnostnom príhovore obsiahol základy celej pripravovanej práce. Pripomenul najmä to, že kánonické právo vyplýva z povahy Cirkvi a jeho cieľom je starostlivosť o dosiahnutie večnej spásy duší. V tejto alokúcii pápež objasnil povahu cirkevného práva, jeho nevyhnutnosť, a najmä vysvetlil potrebu novej revízie kánonického práva. Boli vytýčené dve hľadiská, ktorými sa práce komisií mala riadiť.

---

⁷⁶ BRTKO, Róbert, ČUNDERLÍK ČERBOVÁ, Veronika, DUDÁSOVÁ, Eva, LENHARTOVÁ, Katarína, MLKVÝ Matej, NEMEC Matúš. *Prvky a princípy rímskeho a kánonického procesného práva*, s. 45.

⁷⁷ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 60.

⁷⁸ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 557.

V prípade nového kódexu sa nejednalo iba o usporiadanie zákonov, ako v prípade CIC 1917, ale najmä o obnovu noriem a ich prispôsobenie novým potrebám. Za základ však stále malo slúžiť staré právo. Druhým hľadiskom, ktoré Pavol VI. vytýčil bolo, aby práce na novom kódexe vychádzali z dokumentov vydaných Druhým vatikánskym koncilom, pretože tieto dokumenty obsahujú komplexný základ novej zákonodarnej línie a bohatstvo ich náuky malo byť nevyhnutne doplnené do kánonického zákonodarstva.⁷⁹

V roku 1967 boli na príkaz pápeža Pavla VI. vypracované zásady, na základe ktorých mali pracovať jednotlivé skupiny tvorené kardinálmi a konzultantmi. Samotný dokument, ktorý zásady obsahoval, pripravila ústredná skupina poradcov a v roku 1967 bol dokument predložený valnému zhromaždeniu biskupskej synody. Valné zhromaždenie prijalo dokument takmer jednomyselne. Práce na novom kódexe sa teda riadili týmito zásadami:

1. Je potrebné zachovať právnu povahu kódexu, nakoľko to vyžaduje spoločenská povaha Cirkvi.
2. Je potrebné zachovať súlad medzi vonkajšou a vnútornou súčasťou Cirkvi, medzi duchovným a pozemským aspektom, dbať na to, aby sa medzi nimi zachoval súlad, ale zároveň aby sa vylúčil ich vzájomný stret.
3. Odstrániť príliš tvrdé normy. Prísne právo zachovávať len v prípadoch, kedy je to nevyhnutné pre verejné dobro a všeobecné cirkevné disciplíny. Inak sa má pristúpiť skôr k povzbudzovaniu a presvedčovaniu. Nové právo má zohľadňovať cnosti ako láska, miernosť a láskavosť, snahu o právnu umiernenosť pri legislatíve, aplikácii i interpretácii. Všetky tieto zásady je potrebné aplikovať v úmysle podporiť pastoračnú starostlivosť o duše.
4. Dovtedajšie mimoriadne fakulty k udeľovaniu dišpenzov sa stanú riadnymi. Najvyššia moc má mať vyhradené len také prípady, ktoré vyžadujú výnimku z hľadiska všeobecného dobra. Táto zásada má slúžiť k svornému postupu pápeža a biskupov v starostlivosti o duše.
5. Zásada subsidiarity. Nový kódex má, v snahe zabezpečiť primeranú a zdravú „decentralizáciu“, prenechať partikulárnemu zákonodarstvu alebo výkonnej moci záležitosti, ktoré nie sú nevyhnutné pre jednotu disciplíny všeobecnej cirkvi.
6. Vymedziť a správne zabezpečiť práva osôb. Zohľadniť pritom základnú rovnosť všetkých veriacich a zároveň hierarchický poriadok cirkvi a z toho vyplývajúcu

---

⁷⁹ HRDINA, Antonín. *Prameny ke studiu kánonického práva*, s. 114.

rozmanitosť úradov a služieb. Výkon moci v cirkvi je službou a správne zabezpečené práva napomôžu zabrániť jeho prípadnému zneužívaniu. Výkon moci má byť jasne vnímaný ako služba.

7. Chrániť subjektívne práva. Na dosiahnutie ochrany subjektívnych práv je potrebné správne rozlišovať úlohy moci cirkevnej, ktorú tvorí moc zákonodarná, výkonná a súdna. Správnym usporiadaním noriem práva procesného vymedziť, aké úlohy vykonávajú jednotlivé orgány zložiek cirkevnej moci. Veľký dôraz sa kladie najmä na správne odvolanie a vysluhovanie spravodlivosti.
8. Zásadu teritoriality z hľadiska moci riadiacej možno v novom práve vhodne doplniť zásadou personality.
9. Okrem nevyhnutných prípadov týkajúcich sa najzávažnejších trestných činov, majú tresty nastupovať až po odsudzujúcich rozsudkoch.
10. Načrtnúť už na začiatku prác na novom kódexe novú systematickú osnovu. Avšak až po dokončení celého diela bude možné ju presne ustanoviť.⁸⁰

4.2. Promulgácia Kódexu kánonického práva 1983 – apoštolská konštitúcia *Sacrae disciplinae leges*

Posledná schéma pripravovaného kódexu, ktorá prešla pripomienkovým konaním, bola v roku 1982 predložená pápežovi Jánovi Pavlovi II. Ten následne nový kódex promulgoval dňa 25. januára 1983 a to apoštolskou konštitúciou *Sacrae disciplinae leges*.⁸¹ Nový kódex bol vyhlásený ako príloha zmienenej apoštolskej konštitúcie. Účinnosť nadobudol dňa 27. novembra 1983, teda v deň prvej adventnej nedele. Celkom obsahoval nový Kódex kánonického práva z roku 1983⁸² 1752 kánonov. Usporiadanie CIC/1983 je celkom odlišné od predchádzajúceho kódexu. CIC/1983 bol na základe teologickej systematiky rozdelený do celkom siedmych kníh, a to nasledovne:

1. kniha: Všeobecné normy
2. kniha: Boží ľud
3. kniha: Učiteľská služba cirkvi
4. kniha: Posväcujúca služba cirkvi
5. kniha: Majetok cirkvi
6. kniha: Cirkevné tresty

---

⁸⁰ HRDINA, Antonín. *Prameny ke studiu kánonického práva*, s. 114-115.

⁸¹ HRDINA, Ignác Antonín. *Kánonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 49.

⁸² Ďalej bude využívaná aj ustálená skratka CIC/1983.

7. kniha: Procesné právo.⁸³

V apoštolskej konštitúcii *Sacrae disciplinae leges* pápež Ján Pavol II. objasnil a zdôraznil úzku súvislosť Druhého vatikánskeho koncilu a nového Kódexu kánonického práva. Mimo iné uvádza: „*Preto nový Kódex, ktorý zverejňujeme dnes, si nevyhnutne vyžadoval predchádzajúcu prácu koncilu. A hoci bol ohlásený súčasne s týmto ekumenickým koncilom, predsa časovo nasleduje po ňom, lebo práce na jeho prípravu sa museli opierať o koncil, a preto sa mohli začať až po jeho skončení. Keď sa dnes v duchu vraciame na začiatok tejto cesty, totiž k 25. januáru 1959 a k samému Jánovi XXIII., iniciátorovi revízie Kódexu, musíme priznať, že tento Kódex vzišiel z jedného a toho istého zámeru, a to obnoviť kresťanský život; predovšetkým od tohto zámeru vlastne celá práca koncilu dostala svoje normy a svoje zameranie.*“⁸⁴

Samotná príprava CIC/1983 a práce na ňom sa niesli v kolégiovom duchu, čo sa prejavilo nielen vo vonkajšom zostavení diela, ale aj v samej podstate nových zákonov. Tento znak, všadeprítomný pri vzniku nového kódexu, sa plne zhodoval s povahou a duchom Druhého vatikánskeho koncilu. Dokumenty koncilu, a to najmä koncilová konštitúcia *Lumen Gentium*, predstavili Cirkev ako Boží ľud a jej hierarchické zriadenie bolo založené na kolégiu biskupov, ktorí sú spojení so svojou hlavou, pápežom. Biskupi a celý episkopát boli preto vyzvaní na prácu spoločnú, aby v jej dôsledku postupne dozreli právnické formuly, ktoré mali slúžiť celej Cirkvi.⁸⁵

4.3. Preliminárne kánony Kódexu kánonického práva 1983

Úvodné kánony CIC/1983, nazývané tiež preliminárne kánony, sú zaradené na začiatok prvej knihy kódexu, nazvanej Všeobecné normy. Obdobne boli preliminárne kánony zaradené v CIC/1917. CIC/1917 však obsahoval preliminárnych kánonov celkom sedem, pričom siedmy kánon vymedzoval pojem Apoštolská stolica. CIC/1983 tento siedmy kánon CIC/1917 nevyradil, len ho systematicky preradil na vhodnejšie miesto, a to do druhej knihy ako kánon 361.⁸⁶

Šesť úvodných kánonov vymedzuje vzťah kódexu k iným normatívnym systémom.

Kánon 1 stanovuje: „*Kánony tohto Kódexu sa vzťahujú iba na Latinskú cirkev.*“⁸⁷ Adresátmi noriem, ktoré stanovuje CIC/1983 sú teda iba členovia a inštitúcie Cirkvi latinskej.⁸⁸

---

⁸³ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Právní dějiny církví. Synagoga a církve v průběhu dějin*, s. 264-265.

⁸⁴ *Sacrae disciplinae leges.*

⁸⁵ *Sacrae disciplinae leges.*

⁸⁶ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 66.

⁸⁷ Kán. 1 CIC/1983.

⁸⁸ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 66.

Okrem presného stanovenia adresátov tým kán. 1 CIC/1983 vyjadruje aj rešpekt k autonómii právnej úpravy východných katolíckych cirkví.⁸⁹

Kánon 2 stanovuje: „*Kódex zväčša neurčuje obrady, ktoré treba zachovávať pri liturgických sláveniach. Preto doteraz platné liturgické zákony si zachovávajú svoju účinnosť, ak niektorý z nich neodporuje kánonom Kódexu.*“⁹⁰ CIC/1983 v kánone 2 vymedzil svoj vzťah k predpisom liturgického práva. Platné liturgické zákony ponechal v platnosti, samozrejme s ohľadom na prípadné rozpory. Liturgické právo tvoria ustanovenia priamo upravujúce priebeh obradov a ustanovenia disciplinárne, vydané k ochrane liturgie. Normy CIC/1983 sa liturgického práva dotýkajú buď priamo, alebo nepriamo. Často tiež priamo odkazujú na liturgické zákony.⁹¹ Legislatívnu kompetenciu v oblasti práva liturgického obsahuje kán. 838, ktorý vydávanie liturgických predpisov rozdelil medzi Apoštolskú stolicu a diecéznych biskupov. Úlohou národných biskupských konferencií potom zostala starostlivosť o preklady a vydávanie liturgických kníh.⁹²

Tretí z úvodných kánonov znie: „*Kánony Kódexu nerušia, ani nepozmeňujú dohody, ktoré uzavrel Apoštolský stolec s národmi alebo inými politickými spoločnosťami. Preto naďalej zostávajú v platnosti ako doteraz a predpisy tohto Kódexu, ktoré sú s nimi v rozpore, im ani v najmenšom neprekážajú.*“⁹³ Znenie kánonu 3 CIC/1983 je jasným vyjadrením zásady *pacta sunt servanda*. Táto zásada je považovaná za jednu zo základných zásad medzinárodného práva a ako taká pochádza priamo z cirkevného kanonického práva. V duchu tejto zásady preto kánon 3 CIC/1983 nezrušil žiadne platné dohody, ktoré uzavrela Apoštolská stolica s inými subjektmi medzinárodného práva.⁹⁴

Štvrtý preliminárny kánon znie: „*Nadobudnuté práva, ako aj privilégiá, udelené až doteraz Apoštolským stolcom či fyzickým alebo právnickým osobám, používané a neodvolané, zostávajú nedotknuté, ak ich kánony tohto Kódexu výslovne neodvolávajú.*“⁹⁵ Z kánonu 4 teda za použitia argumentu *a contrario* vyplýva, že privilégia udelené inými autoritami, ako je Apoštolská stolica, ktoré by odporovali normám daným novým kódexom, platnosť strácajú. Privilégia

---

⁸⁹ PŘIBYL, Stanislav. *Církevněprávní studie*. Chomutov: L. Marek, 2012, s. 257.

⁹⁰ Kán. 2 CIC/1983.

⁹¹ PŘIBYL, Stanislav. *Církevněprávní studie*. Chomutov: L. Marek, 2012, s. 266-267.

⁹² HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dějiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 322.

⁹³ Kán. 3 CIC/1983.

⁹⁴ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 66.

⁹⁵ Kán. 4 CIC/1983.

udelené Apoštolskou stolicou nie sú právami subjektívnymi, ale v istom zmysle tvoria objektívne právo, ako špeciálne normy, týkajúce sa osôb fyzických alebo právnických.⁹⁶

Piaty kánon CIC/1983 upravuje postavenie cirkevného obyčajového práva, a to nasledovne: „§ 1. Doteraz platné univerzálne alebo partikulárne zvyky, ktoré sú v rozpore s predpismi týchto kánonov a samy kánony tohto Kódexu ich zavrhujú, zrušujú sa úplne a ani v budúcnosti sa nepripúšťa ich oživenie. Aj ostatné sa majú považovať za zrušené, ak Kódex výslovne neurčuje niečo iné, alebo sú storočné či jestvujú od nepamäti, možno ich však tolerovať, ak ich podľa úsudku ordinára vzhľadom na okolnosti miesta a osôb nemožno odstrániť.

§ 2. Zvyky mimo práva, tak univerzálne, ako aj partikulárne, ktoré sú doteraz platné, zostávajú zachované.“⁹⁷ Kánon 5 v svojom § 1 výslovne zrušil obyčaje, ktoré by boli v rozpore s normami kódexu a zároveň zakázal ich oživenie či prípadné znovuzavedenie v budúcnosti. Zrušil tak obyčaje na univerzálnej aj partikulárnej úrovni. Zároveň zrušil aj ostatné obyčaje, pokiaľ by kódex nestanovil výslovne inak, alebo pokiaľ by sa jednalo o obyčaje storočné alebo nepamätané. Sám CIC/1983 na niektorých miestach uvádza, kedy takéto obyčaje v platnosti zostávajú. Typickým príkladom sú ustanovenia kánonov 1263 alebo 1279 § 1 CIC/1983. V § 2 kánonu 5 sa zároveň kódex vyjadruje aj k zvykom mimoprávnym, pri ktorých stanovil ich kontinuitu, pokiaľ v dobe vydania CIC/1983 boli stále platné. Toto ustanovenie doplnilo pravidlo týkajúce sa mimoprávných zvykov, nakoľko predchádzajúci Kódex kánonického práva z roku 1917 sa k tejto veci nevyjadril.⁹⁸

Kánon 6 CIC/1983 sa stal rozsiahlou derogačnou klauzulou, kedy nadobudnutím účinnosti CIC/1983 bolo zrušené: Kódex kánonického práva z roku 1917, zákony univerzálne aj partikulárne, ktoré by odporovali predpisom nového kódexu, pokiaľ by o partikulárnych zákonoch nebolo výslovne určené niečo iné, všetky trestné zákony, ak neboli prevzaté do nového kódexu. Ďalej ostatné univerzálne disciplinárne zákony, ktorých obsah nový kódex upravil v celom rozsahu.⁹⁹ Zároveň kán. 6 § 2 stanovil: „Kánony tohto Kódexu, pokiaľ obsahujú staré právo, treba posudzovať aj so zreteľom na kánonickú tradíciu.“¹⁰⁰ Odkaz na kánonickú tradíciu je teda odkazom na výklad, ktorý týmto ustanoveniam bol daný už v minulosti.¹⁰¹

---

⁹⁶ PŘIBYL, Stanislav. *Církevněprávní studie*. Chomutov: L. Marek, 2012, s. 283-284.

⁹⁷ Kán 5 CIC/1983.

⁹⁸ PŘIBYL, Stanislav. *Církevněprávní studie*. Chomutov: L. Marek, 2012, s. 287-290.

⁹⁹ Kán. 6 CIC/1983.

¹⁰⁰ Kán 6 CIC/1983.

¹⁰¹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 67.

4.4. Lex Ecclesiae fundamentalis

V priebehu postupu prác na novom Kódexe kánonického práva postupne došlo k zmene pôvodného návrhu na revíziu CIC/1917 a k rozhodnutiu, že bude vytvorený nový kódex. Zároveň bolo rozhodnuté, že po latinskom kódexe bude vytvorený aj kódex pre východné cirkvi. V tomto období bol zároveň pripravovaný aj zvláštny spoločný zákonník, ktorý mal niesť názor *Lex Ecclesiae fundamentalis*. Tento zákonník sa mal stať ústavou celej katolíckej cirkvi.¹⁰² Spoločný zákonník mal predstavovať jednotu cirkví latinskej s katolíckymi východnými cirkvami. Z neznámych dôvodov však zákonník nebol promulgovaný, ale na poslednú chvíľu pápežom Jánom Pavlom II. zamietnutý.¹⁰³ Normy, ktoré spoločný zákonník mali tvoriť, boli napokon včlenené do druhej knihy CIC/1983 nazvanej Boží ľud, obsahujúcej ústavnoprávnu materiú a obdobne následne včlenené do Kódexu kánonov východných cirkví.¹⁰⁴

---

¹⁰² TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 60.

¹⁰³ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonicke právo: dějiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 50.

¹⁰⁴ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 107.

5. Kódex kánonov východných cirkví

Po prvej kodifikácii kánonického práva latinskej cirkvi, ktorú predstavoval Kódex kánonického práva z roku 1917, stále pretrvávalo právo východných katolíckych cirkví v nekodifikovanej forme. Predpisy používané vo východných katolíckych cirkvách tvorili vo veľkej miere normy prijaté ešte v prvom tisícročí kresťanského vývoja. Tieto normy súčasne dopĺňali partikulárne predpisy príslušných autorít. K oficiálnemu ohláseniu kodifikačných prác došlo počas pontifikátu pápeža Benedikta XV. Prvé kodifikačné pokusy začali počas pontifikátu pápeža Pia XI. v roku 1927. Prvá kompletná schéma východného kódexu bola predložená pápežovi Piovi XII. až v roku 1945, pričom konečná verzia kódexu bola pápežovi predložená až o tri roky neskôr po opätovných analýzách a redakčných úpravách. Tento kódex mal niesť názov *Codex iuris canonici orientalis*, teda Východný kódex kánonického práva.¹⁰⁵

Pápež Pius XII. sa rozhodol, že pripravený Východný kódex kánonického práva nepromulguje ako kompletne dielo, ale po jeho jednotlivých častiach. Takto boli postupne promulgované nasledujúce časti:

- v roku 1949 motu proprio *Crebrae allatae sunt* normy manželského práva,
- v roku 1950 motu proprio *Sollicitudinem nostram* normy procesného práva,
- v roku 1952 motu proprio *Postquam apostolicis litteris* normy práva rehoľného, majetkového a normy o výklade pojmov,
- a v roku 1957 motu proprio *Cleri sanctitati* normy práva rituálneho a personálneho.¹⁰⁶

Piate motu proprio malo byť pripravené k promulgácii noriem o sviatostiach a o trestoch v roku 1959. Pápež Ján XXIII. však odmietol túto poslednú časť Východného kódexu kánonického práva podpísať, nakoľko sa rozhodol vydať celý východný kódex po skončení ohláseného Druhého vatikánskeho koncilu.¹⁰⁷

Prácam na východnom kódexe z hľadiska legislatívne technického nemožno nič vyčítať, avšak aj napriek tejto vysokej úrovni výsledný kódex vykazoval silné latinizačné tendencie, ktoré by predstavitelia východných cirkví len ťažko prijímali za vlastné. Rozhodnutie Jána XXIII. nepromulgovať poslednú časť východného kódexu a počkať na závery Druhého vatikánskeho koncilu, prinieslo významný prelom. Vo svojom treťom zasadacom období koncil prijal už spomínaný dekrét *Orientalium Ecclesiarum*.¹⁰⁸ Tento dekrét v článku 3, s ohľadom na

¹⁰⁵ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 559-560.

¹⁰⁶ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 50.

¹⁰⁷ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 107.

¹⁰⁸ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 50-51.

všetky vzájomné odlišnosti, zrovnoprávnil partikulárne cirkvi, keď uviedol, že rozličné obrady si zasluhujú rovnakú úctu: „*Tieto partikulárne cirkvi – tak východné, ako aj západné –, hoci sa medzi sebou čiastočne rozlišujú obradmi, čiže liturgiou, cirkevnou disciplínou a duchovným dedičstvom, predsa sú tým istým spôsobom zverené pastierskemu vedeniu rímskeho veľkňaza, ktorý je z Božej vôle nástupcom blahoslaveného Petra v primáte nad celou všeobecnou Cirkvou. Preto partikulárne cirkvi sú si rovné čo do vážnosti, takže ani jedna z nich nemá prednosť pred inými pre svoj obrad a všetky majú tie isté práva i tie isté povinnosti, aj čo sa týka ohlasovania evanjelia po celom svete, pod vedením rímskeho veľkňaza.*“¹⁰⁹

Po skončení Druhého vatikánskeho koncilu premenoval pápež Pavol VI. v roku 1967 Kongregáciu pre východnú cirkev na Kongregáciu pre východné cirkvi. Pred konaním koncilu sa totiž o východných partikulárnych cirkvách nesprávne hovorilo ako o východnej cirkvi.¹¹⁰

S ohľadom na závery, ktoré priniesol Druhý vatikánsky koncil, bola v roku 1972 pápežom Pavlom VI. vytvorená nová komisia pre revíziu východného kánonického práva.¹¹¹ Úlohou komisie bolo vytvoriť taký zákonník, ktorý bude zahŕňať normy výlučne spoločné všetkých východným katolíckym cirkvám, pričom odlišná normotvorba bude ponechaná partikulárnym zákonodarným autoritám. Výsledná schéma nového kódexu, ktorý táto komisia pripravila, bola predložená pápežovi Jánovi Pavlovi II. v roku 1989.¹¹²

Nový východný kódex niesol názov *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*¹¹³, teda Kódex kánonov východných cirkví. Pápež Ján Pavol II. ho promulgoval dňa 18. októbra 1990 apoštolskou konštitúciou *Sacri Canones*, pričom jeho účinnosť stanovil na 1. október 1991. CCEO na rozdiel od CIC/1983 netvorí jednotlivé tematicky usporiadané knihy, ale tituly, či state. Týchto titulov je v CCEO 30 a rozdeľujú jednotlivé kánonickoprávne odvetvia nasledovne:

- titul I – XIII: personálne právo,
- titul XIV – XV: magisteriálne právo,
- titul XVI: sanktifikačné právo,
- titul XVII – XVIII: konverzie nekatolíkov a ekumenizmus,
- titul XIX – XXII: právne úkony, riadiaca moc a cirkevné úrady,

---

¹⁰⁹ *Orientalium ecclesiarum*, čl. 3.

¹¹⁰ VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 561.

¹¹¹ HRDINA, Ignác Antonín. *Kánonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 51.

¹¹² VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*, s. 561.

¹¹³ Ďalej bude využívaná aj ustálená skratka CCEO.

- titul XXIII: majetkové právo,
- titul XXIV – XXVI: procesné právo,
- titul XXVII – XXVIII: trestné právo hmotné a procesné,
- a titul XXIX – XXX: všeobecné normy.

Celý Kódex kánonov východných cirkví tvorí dokopy 1546 kánonov.¹¹⁴

---

¹¹⁴ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 51.

6. Mimokódexové právo – ďalšie celocirkevné zákony

6.1. Apoštolská konštitúcia *Divinus perfectionis magister*

Apoštolská konštitúcia pápeža Jána Pavla II. *Divinus perfectionis magister* (Božský učiteľ dokonalosti) bola vyhlásená v ten istý deň, ako Kódex kánonického práva 1983, teda dňa 25. januára 1983. Táto apoštolská konštitúcia upravovala normy týkajúce sa beatifikácie a kanonizácie. K promulgácii apoštolskej konštitúcie *Divinus perfectionis magister* súčasne s CIC/1983 došlo z dôvodu, že normy kanonizačného práva boli pôvodne súčasťou Kódexu kánonického práva z roku 1917 a v priebehu rekodifikačných prác došlo k rozhodnutiu, že tieto normy sa do pripravovaného kódexu nezaradia, ale budú upravené samostatným zákonom.¹¹⁵

Jediným odkazom na kanonizačné právo v CIC/1983 zostal kán. 1403, ktorý v svojom §1 stanovil: „*Kauzy kanonizácie Božích sluhov sa riadia osobitným pápežským zákonom.*“¹¹⁶ Zároveň však kánon 1403 § 2 CIC/1983 určuje, že kódexové normy sa v procese kanonizácie použijú vždy, keď na ne zvláštny zákon odkáže, alebo to vyplýva z povahy veci.¹¹⁷

V úvode apoštolskej konštitúcie *Divinus perfectionis magister* pápež odkazuje na učenie Druhého vatikánskeho koncilu o biskupskej kolegialite. Na základe tohto odkazu došlo k významnému rozšíreniu právomoci diecéznych biskupov v rámci kanonizačného procesu. Došlo k presunu kompetencií z Kongregácie pre svätorečenie na úroveň diecéz. Diecéznym biskupom bola zverená fáza zhromažďovania dôkazov. Kanonizačný proces bol rozdelený na fázu diecéznu a fázu rímsku.¹¹⁸

Prvá časť apoštolskej konštitúcie upravuje postup diecéznych biskupov a iných hierarchov, ktorí sú im v práve rovní, pri zaisťovaní potrebných informácií o živote, čnostiach, mučeníctve, a povesti svätosti alebo povesti mučeníctva osoby, o ktorej kanonizáciu sa jedná. Pri tomto postupe má zároveň biskup dodržiavať Normy Kongregácie pre svätorečenie.¹¹⁹ V nadväznosti na vydanie apoštolskej konštitúcie *Divinus perfectionis magister* vydala Kongregácia pre svätorečenie v tom istom roku zároveň vykonávací predpis *Normae servandae*. Tento predpis určil pokyny, ktoré majú v procese kanonizácie dodržiavať diecézni biskupi. Vykonávací predpis rozdelil kauzy na dve kategórie, a to nové a dávne. Za novú možno považovať takú kauzu, pokiaľ od smrti kandidáta na svätorečenie uplynulo minimálne päť a maximálne tridsať

---

¹¹⁵ HRDINA, Antonín. *Prameny ke studiu kánonického práva*, s. 161.

¹¹⁶ Kán. 1403 § 1 CIC/1983.

¹¹⁷ Kán. 1403 § 2 CIC/1983.

¹¹⁸ ČAČÍK, Marián Bartolomej. *Změny v kanonizačním procese po roce 1983*. *Revue církevního práva* č. 71-2/2018, s. 82.

¹¹⁹ *Divinus perfectionis magister*, čl. 1-2.

rokov. K zmene úpravy došlo aj ohľadom osoby postulátora¹²⁰, ktorý musel byť klerikom. Podľa nových pravidiel postačí osoba znalá teológie, kánonického práva a cirkevných dejín.¹²¹

Druhá časť apoštolskej konštitúcie upravuje povinnosti Kongregácie pre svätorečenie. Samotnej Kongregácii predsedá kardinál prefekt. Úlohou Kongregácie je viesť celý proces kanonizácie, pomoc biskupom pri zahájení celého procesu, podporovať biskupov inštrukciami a podrobne preštudovať predložené záležitosti a vydávanie rozhodnutí.¹²²

Tretie časť upravuje spôsob, akým je celá vec prejednávaná v Kongregácii pre svätorečenie potom, čo diecézny biskup doručí všetky spisy a dokumenty k danej kauze. Okrem iného podsekretár skúma, či boli v diecéznej fáze zachované všetky právne predpisy, o výsledku informuje kongres, ktorý rozhodne, že bolo jednané v zhode s právom a ustanoví relátora. Po preskúmaní celej kauzy dôjde ku konečnému hlasovaniu konzultorov. Výsledky sa spoločne so závermi celej kauzy doručia kardinálom a biskupom. Následne sa rozhodnutie kardinálov a biskupov predloží pápežovi, ktorý má výlučné a konečné právo rozhodnúť o celej kauze.¹²³

6.2. Apoštolská konštitúcia *Spirituali militum curae*

Ďalším významným mimokódexovým predpisom sa stala apoštolská konštitúcia *Spirituali militum curae* promulgovaná pápežom Jánom Pavlom II. dňa 21. apríla 1986, ktorá priniesla novú kanonickú úpravu vojenskej duchovnej správy. Vojenská duchovná správa je veľmi špecifickou oblasťou, nakoľko vojaci a ich *osobitné životné podmienky* vyžadujú špecifickú formu duchovnej starostlivosti. Pred vydaním apoštolskej konštitúcie *Spirituali militum curae* sa tejto oblasti venovala inštrukcia *Sollemne semper* zo dňa 23. apríla 1953. Bolo teda potrebné doplniť túto inštrukciu normami, vydanými v duchu Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré by pôsobili s väčšou silou a účinnosťou. Apoštolská konštitúcia stanovila niekoľko všeobecných noriem platných pre všetky vojenské ordinariáty¹²⁴. Tieto všeobecné normy mali následne dopĺňovať štatúty jednotlivých ordinariátov, to všetko s ohľadom na jednotlivé národy a počty katolíckych veriacich, ktorí sa zaviazali k vojenskej službe.¹²⁵

---

¹²⁰ Postulátor je zástupca diecézy alebo rehoľného spoločenstva, ktorý je poverený zostavením návrhu na svätorečenie jednotlivého služobníka Božieho. TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva*, s. 102.

¹²¹ ČAČÍK, Marián Bartolomej. *Změny v kanonizačním procesu po roce 1983*. Revue církevního práva č. 71-2/2018, s. 83-84.

¹²² *Divinus perfectionis magister*, čl. 3.

¹²³ Tamže, čl. 13-15.

¹²⁴ Pojem vojenský ordinariát nahradil predchádzajúci používaný pojem vojenský vikariát.

¹²⁵ *Spirituali militum curae*, úvod.

Zriadené vojenské ordinariáty sú cirkevnými oblasťami, ktoré sa riadia svojimi štatútmi a právnický sa podobajú diecézám. V čele každého ordinariátu stojí vlastný ordinár, ktorý je spravidla biskupom a má tiež práva ako diecézny biskup. Každý vojenský ordinár patrí podľa práva do biskupskej konferencie národa, kde sídli príslušný ordinariát.¹²⁶ Vojenský ordinár je zároveň povinný každých päť rokov podávať správu o stave svojho ordinariátu Apoštolskej stolici.¹²⁷

Presbyterium vojenského ordinariátu tvoria kňazi diecézni a rehoľní, s náležitými schopnosťami pre špecifickú pastoračnú službu. Kňazi v ordinariáte sú nazývaní kaplánmi a v rámci im určených hraníc a voči zvereným osobám majú povinnosti farárov.¹²⁸

6.3. Apoštolská konštitúcia *Pastor bonus*

Kánon 360 CIC/1983 uvádza: „*Rímska kúria, prostredníctvom ktorej Rímsky veľkňaz zvyčajne vybavuje záležitosti celej Cirkvi a ktorá v jeho mene a jeho autoritou plní úlohu pre dobro a na službu cirkví, sa skladá zo Štátneho čiže Pápežského sekretariátu, Rady pre verejné záležitosti Cirkvi, kongregácií, tribunálov a iných ustanovizní; ustanovenie a kompetenciu všetkých určuje osobitný zákon.*“¹²⁹ Dňa 28. júna 1988 bola pápežom Jánom Pavlom II. promulgovaná apoštolská konštitúcia *Pastor bonus* o rímskej kúrii, ktorá sa stala novým zvláštnym zákonom podľa odkazujúcej normy kánonu 360 CIC/1983. Takýto zákon mal upravovať ustanovovanie a kompetencie jednotlivých orgánov rímskej kúrie, ktoré bývajú tradične označované kánonickoprávnou teóriou ako dikastéria.¹³⁰

Predchádzajúcu úpravu predstavovala apoštolská konštitúcia *Regimini Ecclesiae universae* vydaná pápežom Pavlom VI. dňa 15. augusta 1967 v duchu požiadaviek Druhého vatikánskeho koncilu. Pavol VI. však predpokladal, že takáto závažná otázka vyžaduje zrelšiu starostlivosť a konštitúcia mala byť po určenej dobe preskúmaná a malo byť zistené, či zodpovedá požiadavkám koncilu, potrebám kresťanského ľudu a spoločnosti.¹³¹ Nový zákon upravujúci organizáciu Rímskej kúrie však bol vydaný neskôr, ako Pavol VI. predpokladal. Stalo sa tak apoštolskou konštitúciou *Pastor bonus*, ktorá primerane zodpovedala v tej dobe novému Kódexu kánonického práva z roku 1983. Apoštolská konštitúcia *Pastor bonus* bola vyhlásená po uplynutí dvadsiatich rokov od nadobudnutia účinnosti apoštolskej konštitúcie Pavla VI.

---

¹²⁶ *Spirituali militum curae*, čl. I.-III.

¹²⁷ *Spirituali militum curae*, čl. XII.

¹²⁸ *Spirituali militum curae*, čl. VI.-VII.

¹²⁹ Kódex kánonického práva 1983, kán. 360.

¹³⁰ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 129.

¹³¹ *Pastor bonus*, úvod, čl. 5.

a rovnako ako *Regimini Ecclesiae universae* svoj pôvod odvodzovala od Druhého vatikánskeho koncilu.¹³²

Apoštolská konštitúcia *Pastor bonus* vo svojom čl. 1 definovala rímsku kúriu takto: „Rímska kúria sú dikastéria a inštitúcie, ktoré poskytujú Rímskemu veľkňazovi pomoc pri vykonávaní jeho najvyššej pastoračnej úlohy na dobro a službu univerzálnej Cirkvi a partikulárnych cirkví, ktorou sa posilňuje jednota viery a spoločenstvo Božieho ľudu, ako aj napomáha vlastné poslanie Cirkvi vo svete.“¹³³ Podľa apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus* sa ako dikastéria rozumejú štátny sekretariát, jednotlivé kongregácie, tribunály a ďalej apoštolská komora, správa majetku Apoštolského stolca a prefektúra ekonomických záležitostí Svätého stolca. Postavenie jednotlivých dikastérií medzi sebou je rovnoprávne.¹³⁴ V čele každého dikastéria podľa apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus* stojí prefekt alebo predseda, ktorých povinnosťou je dikastérium viesť, riadiť a zastupovať. Zároveň dikastérium tvoria sekretár, podsekretár, skupina členov a ďalej vyšší pomocníci a konzultori. Všetkých členov menuje pápež na dobu piatich rokov. V prípade smrti pápeža majú všetci menovaní povinnosť odstúpiť od svojich úloh. Výnimku tvoria jedine komorník Rímskej cirkvi a vyšší penitenciár.¹³⁵

Apoštolská konštitúcia *Pastor bonus* v svojom čl. 26 zdôrazňuje potrebu vzťahov s partikulárnymi cirkvami a biskupmi. V čl. 28 konštitúcia zachováva *ctihodnú tradíciu*, a to návštevu *ad limina apostolorum*, ktorej sa pravidelne majú zúčastňovať biskupi stojaci v čele partikulárnych cirkví. Táto návšteva slúži zároveň k podaniu správ o stave diecéz, ktoré sú im zverené, pápežovi.¹³⁶

Dikastérium, ktoré najbližšie spolupracuje s pápežom pri výkone jeho úlohy, sa nazýva Štátny sekretariát. Zároveň je to dikastérium, ktoré predstavuje vrchol celej správy rímskej kúrie. Podľa apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus* mal Štátny sekretariát dve sekcie. Prvá sekcia je Sekciou pre všeobecné záležitosti a druhá sekcia Sekciou pre styky so štátmi. V roku 2017 bola pápežom Františkom založená tretia sekcia, a to Sekcia pre personál diplomatického zastúpenie Apoštolského stolca.¹³⁷

---

¹³² Tamže, úvod, čl. 6.

¹³³ Tamže, čl. 1.

¹³⁴ Tamže, čl. 2.

¹³⁵ Tamže, čl. 4-7.

¹³⁶ Tamže, čl. 26 a 28.

¹³⁷ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 306.

Apoštolskou konštitúciou *Pastor bonus* boli ustanovené ako predné dikastéria rímskej kúrie rímske kongregácie, a to nasledovné:

- Kongregácia pre náuku viery
- Kongregácia pre východné cirkvi
- Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí
- Kongregácia pre kauzy svätých
- Kongregácia pre biskupov
- Kongregácia pre evanjelizáciu národov
- Kongregácia pre klerikov
- Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života
- Kongregácia pre katolícku výchovu.¹³⁸

Ďalšími orgánmi rímskej kúrie podľa apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus* sú tribunály, pápežské rady, pápežské úrady, pápežské komisie, či ostatné inštitúcie rímskej kúrie a ďalšie orgány.

6.4. Apoštolská konštitúcia *Ex corde Ecclesiae*

CIC/1983 v kán. 807 uvádza: „*Cirkev má právo zakladať a riadiť univerzity, ktoré majú prispievať k vyššej kultúre ľudí a plnšiemu rozvoju ľudskej osoby, ako aj k plneniu učiacej úlohy samej Cirkvi.*“¹³⁹ Apoštolská konštitúcia *Ex corde Ecclesiae* zo dňa 15. augusta 1990 priniesla podrobnú úpravu katolíckych univerzít. Ako katolícke univerzity sú cirkvou zriadené a riadené školy poskytujúce vzdelanie vo viacerých vedných odboroch, nie len v teológii.¹⁴⁰ Katolícke univerzity sú zriadené a určené najmä pre vzdelávanie laikov. Podobne ako univerzity svetské, poskytujú vzdelanie v humanitných, prírodovedných, lekárskejších či matematických odboroch. CIC/1983 však zároveň v svojom kán. 811 požaduje, aby na každej katolíckej univerzite bola zriadená teologická fakulta a ak to nie je možné, tak aspoň teologický inštitút alebo katedra teológie, na ktorých sa majú konať prednášky aj pre študentov z radov laikov.¹⁴¹

Normy, ktoré obsahuje apoštolská konštitúcia *Ex corde Ecclesiae* vychádzajú priamo z CIC/1983. Sú záväzné pre všetky katolícke univerzity na celom svete. Apoštolská konštitúcia svojimi normami upravuje charakteristiku katolíckych univerzít, ich zriaďovanie, spoločenstvo

---

¹³⁸ Tamže, s. 307.

¹³⁹ Kán. 807 CIC/1983

¹⁴⁰ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dejiny pramenů, teorie, platné právo*, s. 216.

¹⁴¹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 215.

s Cirkvou, univerzitnú duchovnú starostlivosť, ale aj kooperáciu katolíckych univerzít s univerzitami svetskými.¹⁴²

6.5. Apoštolská konštitúcia *Universi Dominici gregis*

Apoštolskou konštitúciou pápeža Jána Pavla II. *Universi dominici gregis* zo dňa 22. februára 1996 došlo k zmene v oblasti noriem upravujúcich situácie uprázdnenia Apoštolského stolca a voľby nového rímskeho pápeža.

Rozsiahly úvod tejto konštitúcie možno považovať aj akúsi dôvodovú správu novej právnej úpravy. Pápež Ján Pavol II. učinil túto reformu v dôsledku zmien situácie. Za takéto zmeny považoval vydanie dvoch kódexov a to CIC/1983 a CCEO. Vydaním nového predpisu v oblasti uprázdnenia Apoštolského stolca a voľby rímskeho pápeža došlo fakticky k naplneniu blanketnej kódexovej normy. Táto norma zároveň využíva termín „uvoľnenie“ úradu pápeža. Ráta teda s uvoľnením úradu pápeža nie len z dôvodu úmrtia, ale aj z dôvodu iného, akým je napríklad zrieknutie sa. Pápež Ján Pavol II. zároveň až na dvoch rôznych miestach v úvode apoštolskej konštitúcie odkázal na kontinuitu tohto právneho predpisu s predchádzajúcimi predpismi. V podobe kolégia kardinálov je tak napríklad zakotvená tradícia grémia voliteľov pápeža. Kolégium tvoria vyslovene kardináli a univerzálny rozmer predstavuje ich medzinárodné zloženie a maximálny počet stodvadsať. Zároveň bola zachovaná norma, ktorú stanovil pápež Pavol VI. v bezprostredne predchádzajúcom predpise, a to že sa voľby nezúčastnia tí kardináli, ktoré dosiahli v deň začiatku uprázdnenia Apoštolského stolca osemdesiat rokov.¹⁴³

Apoštolská konštitúcia sa formálne delí na dve časti. Prvá časť nazvaná Uprázdnenie Apoštolského stolca upravuje postupne právomoci kolégia kardinálov v čase uprázdnenia Apoštolského stolca. Ďalej stanovuje dva druhy kongregácií kardinálov na prípravu voľby pápeža, a to generálnu, ktorá je tvorená všetkými kardinálmi a mimoriadnu, ktorá pozostáva z kardinála-komorníka a po jednom kardinálovi z každého rádu, ktorí sa určia losom a ich funkcia trvá vždy tri dni. V prvej časti apoštolská konštitúcia odkazuje na článok 6 apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus*, ktorý stanoví (ako už bolo vyššie zmienené), že po smrti pápeža odstupujú všetci predstavení a členovia dikastérií. V závere prvej časti sú tiež zaradené niektoré normy ohľadom pohrebných obradov za rímskeho pápeža.¹⁴⁴

---

¹⁴² *Ex corde Ecclesiae*, časť II.

¹⁴³ PŘIBYL, Stanislav. *Apoštolská konstituce Universi Dominici Gregis o uprázdnění Apoštolského stolce a o volbě papeže*. *Revue církevního práva* č.78-1/2020, s. 13-15.

¹⁴⁴ *Universi Dominici gregis*, časť prvá.

Druhá časť obsahuje normy upravujúce voľbu rímskeho pápeža. Podľa apoštolskej konštitúcie *Universi Dominici gregis* malo byť konkláve zahájené najskôr pätnástym dňom po uvoľnení Apoštolského stolca a najneskôr dňom dvadsiatym. Počet voličov pápeža bol stanovený na 120. Zároveň žiadny z kardinálov-voličov nesmie pred dňom započatia sedisvakancie dosiahnuť osemdesiaty rok života. V každom volebnom dni je možné uskutočniť dve voľby, až pokiaľ nie je platne zvolený nový pápež. Voľba sa uskutočňuje prostredníctvom tajného hlasovania a pre zvolenie je potrebné získať dvojtretinovú väčšinu prítomných kardinálov-voliteľov. Zvolený kandidát sa však stáva pápežom až v okamihu, kedy svoju voľbu akceptuje.¹⁴⁵

V článku 51. bolo pápežom Jánom Pavlom II. stanovené a nariadené, aby sa všetky rokovanie ohľadom voľby pápeža a voľba samotná naďalej konávali v Sixtínskej kaplnke. Priestor kaplnky má byť uzavretým miestom, až pokiaľ voľba nie je ukončená. Cieľom tohto uzavretia je prísne zachovanie tajomstva o všetkom, čo sa týka voľby pápeža.¹⁴⁶

Jedinou povolenou formou voľby nového pápeža zostala forma tajnej voľby, v duchu poskytnutia záruk prieslačnosti, priamosti, jednoduchosti.¹⁴⁷ Podľa normy uvedenej v článku 62 apoštolskej konštitúcie *Universi Dominici gregis* sa pápež volí „jedine a výlučne per scrutinium“¹⁴⁸.

6.6. Motu proprio *Ad tuendam fidem*

Apoštolským listom motu proprio *Ad tuendam fidem* zo dňa 18. mája 1998 boli do platných kódexov kánonického práva pridané normy ukládajúce povinnosť zachovávať pravdy predkladané učiteľským úradom Cirkvi ako definitívne platné. Zároveň, v súlade s pridaním týchto noriem, boli do oboch platných kódexov pridané zodpovedajúce normy trestného práva.¹⁴⁹

Toto motu proprio vydal pápež Ján Pavol II. ako ochranu proti omylom objavujúcim sa u niektorých kresťanov, a najmä tých, ktorí sa venujú štúdiu teologických disciplín. Dovtedajšie platné právo uložilo povinnosť veriť náuke neomylného učiteľského úradu a zároveň ju prijímať ako autentickú. Táto povinnosť bola rozšírená o povinnosť akceptovať aj náuku o viere a mravoch. Náuka o viere a mravoch nebola vyhlásená za neomylnú, ale predsa

---

¹⁴⁵ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Zábaj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 127-128.

¹⁴⁶ *Universi Dominici gregis*, čl. 51.

¹⁴⁷ Tamže, úvod.

¹⁴⁸ Tamže, čl. 62.

¹⁴⁹ *Ad tuendam fidem*, úvod.

je učiteľským úradom cirkvi predkladaná ako magisterium definitivum,¹⁵⁰ Zároveň týmto rozšírením došlo k prvej priamej novelizácii v dejinách kódexov kánonického práva.¹⁵¹

K samotnému rozšíreniu došlo v prípade kán. 750 CIC a kán. 598 CCEO obdobným spôsobom, kedy oba zmienené kánony boli rozdelené na dva paragrafy. Pôvodné texty oboch kánonov boli označené ako paragraf 1 a nové texty boli označené ako paragraf 2. Nový kán. 750 § 2 znel u oboch kódexov zhodne a to nasledovne: „*Pevne je tiež treba prijímať a uznávať všetky a jednotlivé pravdy, ktoré magisterium Cirkvi o viere a mravoch vyhlasuje za definitívne, teda to, čo je treba k náležitému uchovaniu a vysvetľovaniu pokladu viery; preto odporuje náuke Katolíckej cirkvi ten, kto odmieta tieto vyhlásenia, ktorých sa treba definitívne pridržať.*“¹⁵² Náležite k zmenám kán. 750 CIC a kán. 598 CCEO boli upravené zodpovedajúce normy trestného práva v rámci oboch kódexov, a to kán. 1371 CIC a kán. 1436 CCEO.¹⁵³

6.7. Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*

Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* vydaným pápežom Jánom Pavlom II. dňa 18. mája 2001 boli vyhlásené Normy týkajúce sa závažnejších trestných činov. Prostredníctvom tohto dokumentu bolo určené, ktoré závažnejšie trestné činy sú vyhradené k prejednaniu Kongregácii pre náuku viery a to práve pre mieru ich závažnosti.¹⁵⁴ Predchádzajúcu úpravu, dotýkajúcu sa predmetnej oblasti, predstavovali apoštolská konštitúcia o rímskej kúrii *Regimini Ecclesiae Universae* vydaná v roku 1967 pápežom Pavlom VI. a následne apoštolská konštitúcia *Pastor bonus* promulgovaná v roku 1988 pápežom Jánom Pavlom II. V apoštolskej konštitúcii *Pastor bonus* zveril pápež Kongregácii pre náuku viery skúmať delikty proti viere a závažnejšie delikty proti mravom a delikty spáchané pri slávení sviatostí a zároveň aj právo k uloženiu príslušných kánonických sankcií. Konečne vydaním apoštolského listu *Sacramentorum sanctitatis tutela* boli vyhlásené Normy týkajúce sa závažnejších trestných činov, pričom tento dokument tvoria dve časti, prvá obsahujúca normy hmotné a druhá procesné.¹⁵⁵

Článok 1 § 1 noriem *De delictis gravioribus* špecifikuje, aké delikty súdi Kongregácia pre náuku viery. V otázke deliktov uvedených v článku 1 § 1 noriem má Kongregácia pre náuku

---

¹⁵⁰ HRDINA, Antonín Ignác. *Kanonická legislativa po Kodexu kanonického práva*. In: HORÁK, Záboj, SKŘEJPKOVÁ, Petra (eds.). *Pocita Jiřímu Rajmundu Treterovi*. Praha: Leges, 2020, s. 177-178.

¹⁵¹ Tamže, s. 178.

¹⁵² Kán. 750 § 2 CIC/1983.

¹⁵³ *Ad tuendam fidem*, čl. 4.

¹⁵⁴ NAGY, Jakub. Změny v kanonickém trestním právu se zaměřením na majetkové trestné činy. In: *Církev a stát 2022, sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 10.

¹⁵⁵ *Sacramentorum sanctitatis tutela*.

„právo súdiť kardinálov, patriarchov, legátov Svätej Stolice, biskupov, ako aj iné fyzické osoby, o ktorých sa hovorí v kán. 1405 § 3 Kódexu kánonického práva a kán. 1061 Kódexu kánonov východných cirkví“¹⁵⁶ na základe rozhodnutia pápeža. Konkrétne delikty sú uvedené v nasledujúcich článkoch Noriem týkajúcich sa závažnejších trestných činov, ako to uvádza odkazujúca norma v článku 1 § 3 noriem.¹⁵⁷

Druhú časť Noriem týkajúcich sa závažnejších trestných činov tvoria procesné predpisy. Táto časť bola zároveň rozdelená na dve ďalšie časti, kedy prvá obsahuje predpisy týkajúce sa zloženia a kompetencie tribunálu a druhá súdny poriadok. V poslednom článku 31 normy odkazujú na kánony oboch kódexov kánonického práva o deliktoch a trestoch a o trestnom procese samom, ktoré sú záväzné a musia sa aplikovať súčasne s predpismi noriem *De delictis gravioribus*.¹⁵⁸

6.8. Motu proprio *Misericordia Dei*

Dňa 7. apríla roku 2002 vydal pápež Ján Pavol II. motu proprio *Misericordia Dei*. Názov tohto apoštolského listu je v súlade s dňom, v ktorý bol vydaný, nakoľko sa jednalo o Druhú veľkonočnú nedeľu, ktorá je zároveň nedeľou Božieho milosrdenstva. Názov však zodpovedá najmä obsahu apoštolského listu. Pápež Ján Pavol II. v ňom pripomína dôležitosť sviatosti zmierenia a nabáda k čo najrýchlejšej obrode tejto sviatosti.

Pápež v motu proprio *Misericordia Dei* nariadil všetkým ordinárom, aby pripomenuli vysluhovateľom sviatosti zmierenia príslušnú legislatívu obsiahnutú v CIC/1983, a to v Štvrtej knihe a IV. titule. Jednalo sa konkrétne o normu upravujúcu individuálne a plné vyznanie hriechov, ktorým sa veriaci zmieruje s Bohom a Cirkvou¹⁵⁹ a normu upravujúcu povinnosť vysluhovateľov sviatosti zmierenia poskytnúť spovedaným veriacim príležitosť pristúpiť k tejto sviatosti v stanovených dňoch a hodinách¹⁶⁰.

Jednou zo závažných tém, ktorým sa pápež dotkol v motu proprio *Misericordia Dei* je vysluhovanie sviatosti zmierenia viacerým kajúcnikom. Pripomína, že v zmysle kán. 961 CIC/1983 má zásadne charakter výnimky a môže sa udeľovať iba v predom určených prípadoch. Medzi také prípady patrí napríklad nebezpečenstvo smrti a zároveň nedostatok času vypočuť si ohrozené osoby individuálne. Druhým prípadom je vážna potreba vyspovedať veľký

---

¹⁵⁶ *De delictis gravioribus*, čl. 1 § 2.

¹⁵⁷ Tamže, čl. 1 § 3.

¹⁵⁸ Tamže, čl. 31.

¹⁵⁹ Porovnaj kán. 906 CIC/1983.

¹⁶⁰ Porovnaj kán. 986 §1 CIC/1983.

počet kajúcnikov, pokiaľ nie je k dispozícii dostatočný počet spovedníkov, kedy kajúcnici by bez vlastného pričinenia boli nútení zostať bez sviatostí po dlhší čas. Posúdenie týchto podmienok prináleží diecéznemu biskupovi.¹⁶¹ Pápež ďalej v motu proprio uviedol niekoľko spresnení pri posudzovaní takýchto situácií. Ďalej zdôraznil niektoré normy týkajúce sa osobných možností kajúcnikov a tiež sa dotkol potreby dbať na dodržiavanie vhodného miesta pre vysluhovanie sviatosti zmierania. Uvedené pripomenutia a spresnenia platnej kánonickej legislatívy zároveň platia obdobne aj pre východné katolícke cirkvi v súlade s platnou legislatívou CCEO.¹⁶²

6.9. Motu proprio *Summorum pontificum*

V treťom roku pontifikátu pápeža Benedikta XVI. vydal pápež motu proprio *Summorum pontificum* zo dňa 7. júla 2007. Zároveň v ten istý deň bol uverejnený list biskupom pri príležitosti uverejnenia zmieneneho motu proprio o používaní rímskej liturgie, ktorá predchádzala reforme z roku 1970. V tomto sprievodnom liste pápež Benedikt XVI. objasnil, že Rímsky misál uverejnený pápežom Pavlom VI. a zrevidovaný pápežom Jánom Pavlom II. je naďalej riadnou a záväznou formou eucharistickej liturgie, je teda *forma ordinaria*. Zároveň však objasnil, že ako *forma extraordinaria* sa bude môcť naďalej používať posledná redakcia misálu zverejneného z právomoci pápeža Jána XXIII. v roku 1962. Pápež Benedikt XVI. v sprievodnom liste tiež upozornil, že misál Jána XXIII. nebol nikdy právne úplne zrušený a preto je principiálne stále platný. Obava, že používaním tohto misálu by mohla byť podlomená autorita Druhého vatikánskeho koncilu je podľa Benedikta XVI. neopodstatnená. Už pápež Ján Pavol II. sa v motu proprio *Ecclesia Dei* z 2. júla 1988 pokúsil zaviesť istý rámec používania misálu z roku 1962. Toto motu proprio však neobsahovalo podrobné predpisy. Z dôvodu vytýčenia jasných právnych pravidiel a z ďalších dôvodov, ktoré Benedikt XVI. uviedol v sprievodnom liste, boli apoštolským listom motu proprio *Summorum pontificum* dané normy, umožňujúce slávenie podľa misálu z roku 1962 v presne stanovených prípadoch.¹⁶³

Článok 1 motu proprio *Summorum pontificum* konkretizoval, že oba zmienené misály sú vyjadrením *lex orandi* Katolíckej cirkvi latinského obradu. Špecifikoval však zároveň, že misál vyhlásený Pavlom VI. je vyjadrením riadnym a misál zrevidovaný Jánom XXIII. je vyjadrením mimoriadnym, ktoré si pre svoju ctihodnosť a starobylé používanie zasluhuje úctu. Dovolil

---

¹⁶¹ Porovnaj kán. 961 CIC/1983.

¹⁶² *Misericordia Dei*.

¹⁶³ List pápeža Benedikta XVI. biskupom pri príležitosti uverejnenia apoštolského listu motu proprio *Summorum pontificum*.

preto sláviť Eucharistiu podľa Rímskeho misálu vyhláseného v roku 1962.¹⁶⁴ V ďalších článkoch motu proprio *Summorum pontificum* však stanovil podmienky pre používanie.¹⁶⁵

V prípade slúženia svätej omše bez účasti ľudu, bolo ktorémukoľvek kňazovi latinského obradu povolené použiť buď Rímsky misál vydaný v roku 1962 alebo Rímsky misál pápeža Pavla VI. z roku 1970. Jedinou výnimkou bolo obdobie Veľkonočného trojdnia. Takisto bolo dovolené sláviť svätú omšu vo vlastných kaplnkách pri sláveniach spoločenstva spoločnostiam apoštolského života a spoločenstvám inštitútov zasväteného života.¹⁶⁶

Ak v určitých farnostiach existujú skupinu veriacich pridŕžajúcich sa liturgickej tradície misálu Jána XXIII., má farár prijať ich žiadosť o slávenie svätej omše podľa tohto misálu, pritom ale musí podporovať jednotu celej Cirkvi.¹⁶⁷ Článok 7 motu proprio *Summorum pontificum* nadväzuje na čl. 5 § 1 v prípade, že žiadajúci veriaci neobdržia vyhovieň svojej žiadosti u farára. Ako uvádza Stanislav Příbyl vo svojom článku *Liturgická disciplína k kanonickoprávnym rámci slavení eucharistie* uverejnenom v Revue církevního práva: „*Motu proprio* pak velmi moudře staví pyramidu aplikace norem podle principu subsidiarity. Pokud se totiž nevyřeší potřeby věřících lnoucích k liturgické tradici na úrovni farnosti, nastupuje aktivní úloha biskupa...“. V tom istom článku ďalej autor odkazuje na článok 8 motu proprio *Summorum pontificum*, kde sa uvádza, že biskup môže vec zveriť pápežskej komisii *Ecclesia Dei*, ktorá mu poskytne radu a pomoc. Význam ordinárov tiež vystupuje pri prípadnom zriaďovaní personálnych štruktúr pre potreby slávenia podľa staršieho misálu.¹⁶⁸

Cesta vydania motu proprio *Summorum pontificum* je cestou „*odporujúcou trendu liturgickej nekázne*“. Umožnenie veriacim zúčastniť sa na liturgii podľa predchádzajúcich liturgických kníh je samo o sebe predpokladom existencie kázne, bez ktorej by liturgické úkony strácali svoj zmysel.¹⁶⁹

6.10. Motu proprio *Constitutione apostolica* a Motu proprio *Normas nonnullas*

Motu proprio *Constitutione apostolica* zo dňa 11. júna 2007 a motu proprio *Normas nonnullas* zo dňa 22. februára 2013 vydal pápež Benedikt XVI. dve čiastkové novelizácie

---

¹⁶⁴ *Summorum pontificum*, čl. 1.

¹⁶⁵ Podmienky používania tohto misálu predtým upravovali dokumenty *Quattuor abhinc annos* a *Ecclesia Dei*.

¹⁶⁶ *Summorum pontificum*, čl. 2, 3.

¹⁶⁷ Tamže, čl. 5 §1.

¹⁶⁸ PŘIBYL, Stanislav. *Liturgická disciplína v kanonickoprávním rámci slavení eucharistie*. Revue církevního práva č. 80-3/2020, s. 20-21.

¹⁶⁹ Tamže, s. 22.

apoštolskej konštitúcie o uprázdnení Apoštolského stolca a o voľbe pápeža *Universi Dominici gregis*, ktorá bola vyhlásená dňa 22. februára 1996 počas pontifikátu pápeža Jána Pavla II. Motu proprio *Constitutione apostolica* prinieslo zmenu v podobe *nekonečného skrutínia*. Táto zmena spočívala v tom, že aj pri voľbe z posledných dvoch kandidátov, po všetkých predchádzajúcich márných skrutíniách, sa naďalej vyžaduje k platnému zvoleniu kvalifikovaná väčšina hlasov prítomných kardinálov. Hlasovanie prebieha do okamihu, pokiaľ takáto väčšina nie je dosiahnutá.¹⁷⁰

Motu proprio *Normas nonnullas*, ktoré pápež Benedikt XVI. vydal tesne pred koncom svojho pontifikátu, obsahovalo najmä zmeny noriem ceremoniálnych.¹⁷¹ Podľa predpisov platných pred touto novelizáciou sa konkláve malo zahajovať medzi pätnástym a dvadsiatym dňom od uprázdnenia Apoštolského stolca. Uvedeným motu proprio pápež umožnil generálnej kongregácii stanoviť termín zahájenia voľby aj skôr, pokiaľ je prítomná nadpolovičná väčšina členov.¹⁷² Zároveň novelizáciou článku 37 apoštolskej konštitúcie *Universi Dominici gregis* bolo umožnené voľbu o niekoľko dní aj posunúť, pokiaľ však pre to existujú závažné dôvody.¹⁷³

6.11. Motu proprio *Omnium in mentem*

Motu proprio *Omnium in mentem* datovaný ku dňu 26. októbra 2009, ktorý nadobudol účinnosť v zmysle kánonu 8 CIC/1983 dňa 9. apríla 2010, boli zavedené zmeny Kódexu kánonického práva z roku 1983 v oblasti sviatosti svätenia a v oblasti manželského práva.¹⁷⁴

V oblasti práva ordinačného boli priamo novelizované kánony 1008 a 1009 CIC/1983, ktoré upravujú postavenie diakonov v cirkevnej obci. Úprava pred novelizáciou mohla navádzať k tomu, že diakonstvo je považované za najnižší stupeň kňazstva. Avšak, diakonské svätenie sa udeľuje preto, aby kandidáti „z nového a špecifického dôvodu slúžili Božiemu ľudu“, ako uvádza novelizovaný kánon 1008 CIC/1983.¹⁷⁵ Novelizácia kánonov 1008 a 1009 CIC/1983 slúžila primárne k lepšiemu pochopeniu prvého stupňa svätenia, ktorým je diakonstvo. Zdôraznila významné poslanie a poverenie, ktoré sa týka biskupov a kňazov, a to jednať

---

¹⁷⁰ HRDINA, Antonín Ignác. *Kanonická legislativa po Kodexu kánonického práva*. In: HORÁK, Záboj, SKŘEJPKOVÁ, Petra (eds.). *Pocita Jiřímu Rajmundu Treterovi*. Praha: Leges, 2020, s. 174.

¹⁷¹ Tamže, s. 174.

¹⁷² TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s.127-128.

¹⁷³ *Normas nonnullas*, čl. 37.

¹⁷⁴ NĚMEC, Damián. *Reforma Benedikta XVI. v oblasti svátosti svěcení a manželského práva*. Revue církevního práva č. 64-2/2016, s. 58.

¹⁷⁵ HRDINA, Antonín Ignác. *Kanonická legislativa po Kodexu kánonického práva*. In: HORÁK, Záboj, SKŘEJPKOVÁ, Petra (eds.). *Pocita Jiřímu Rajmundu Treterovi*. Praha: Leges, 2020, s. 175.

v osobe Krista.¹⁷⁶ Preto bol do kánonu 1009 CIC/1983 pridaný § 3, ktorý znie: „*Tí, ktorí sú ustanovení v stupni episkopátu alebo presbyterátu, prijímajú poslanie a poverenie konať v osobe Krista Hlavy, diakoni však dostávajú schopnosť slúžiť Božiemu ľudu diakoniou liturgie, slova a lásky.*“¹⁷⁷ Diakon teda nemôže z podstaty svojho postavenie slúžiť svätú omšu, ani udeľovať sviatosti pokánia, birmovania, či pomazania chorých. Jeho úloha je sociálneho charakteru, a povedľa tejto hlavnej úlohy môže pomáhať s niektorými úkonmi v sviatostnej a kazateľskej službe.¹⁷⁸

Motu proprio *Omnium in mentem* v svojich článkoch 3 až 5 zmenilo kánon 1086 § 1, kánon 1117 a kánon 1124 CIC/1983 rovnakým spôsobom, a to tak, že vo všetkých zmiených normách bola vypustené formulácia „*a neodpadla od nej formálnym spôsobom*“.¹⁷⁹ Okolnosti vystúpenia z Cirkvi formálnym aktom boli predmetom diskusie už dlhšiu dobu pred tým, ako pápež vydal motu proprio *Omnium in mentem*. Rôzne komentáre ku Kódexu kánonického práva z roku 1983 sa zhodovali v tom, že k formálnemu odpadnutiu od katolíckej viery nepostačuje akékoľvek prejavenie vôle, ale takýto prejav musí byť právnym úkonom verejného charakteru. Vzhľadom k mnohým dotazom bolo napokon dňa 13. marca 2006 vydané *Oznámenie Pápežskej rady pre legislatívne texty*, v ktorom bolo jasne definované, že formálny akt odpadnutia od katolíckej viery musí spĺňať tri hlavné prvky. Musí sa jednať o vnútorné rozhodnutie odísť z katolíckej cirkvi, toto vnútorné rozhodnutie je potrebné uskutočniť navonok, a následne tento akt musí byť prijatý zo strany cirkvi. Odlúčenie však nemá prebehnúť len formálne, ak má ísť o skutočné odlúčenie, nesmie pretrvať vôľa zostať v spoločenstve viery. Dokument však tiež pripomenul, že sviatostné puto ku Kristovi a cirkvi, dané krstom, sa nestratí žiadnym vystupujúcim aktom.¹⁸⁰ Fikcia formálneho odpadnutia od katolíckej viery, nakoľko sa neukázala ako prínosná, bola teda motu proprio *Omnium in mentem* odstránená v prospech osvedčenej zásady *semel catholicus, semper catholicus*.¹⁸¹

6.12. Motu proprio *Quaerit semper*

Apoštolským listom motu proprio *Quaerit semper* zo dňa 30. augusta 2011 došlo k úprave apoštolskej konštitúcie pápeža Jána Pavla II. *Pastor bonus* o Rímskej kúrii. Touto formou boli

---

¹⁷⁶ NĚMEC, Damián. *Reforma Benedikta XVI. v oblasti svätosti svätení a manželského práva*. Revue církevního práva č. 64-2/2016, s. 59.

¹⁷⁷ Kán. 1009 § 3 CIC/1983.

¹⁷⁸ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 239.

¹⁷⁹ *Omnium in mentem*, čl. 3-5.

¹⁸⁰ BOTEK, Libor. *Příčiny a důsledky motu proprio Omnium in mentem ve vztahu k manželskému právu*. Studia theologica 13, č. 2 (44), léto 2011, s. 55-57.

¹⁸¹ HRDINA, Antonín Ignác. *Kanonická legislativa po Kodexu kanonického práva*. In: HORÁK, Záboj, SKŘEJPKOVÁ, Petra (eds.). *Pocita Jiřímu Rajmundu Treterovi*. Praha: Leges, 2020, s. 179.

presunuté niektoré kompetencie Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí. Zároveň bol ustanovený nový Úrad pre procesy na dosiahnutie dišpenzu od uzavretého, avšak nedokonaného manželstva a pre kauzy o nulite posvätnéj vysviacky, ktorému boli zmienené kompetencie kongregácie zverené. Úrad bol zriadený pri tribunáli Rímskej rotý.¹⁸²

Kompetenčné normy v motu proprio *Quaerit semper* stanovili nasledujúce: V článku 1 sa zrušujú články 67 a 68 apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus*, ktoré svojim textom zverovali presúvané kompetencie Kongregácii pre Boží kult a disciplínu sviatostí.¹⁸³ Článok 2 mení článok 126 apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus* nasledovne: „§ 1. *Tento tribunál vyššej inštalácie pracuje pri Svätej stolici obyčajne v stupni odvolania na obranu práv v Cirkvi, prispieva k jednote právnej vedy a vlastnými rozsudkami pomáha nižším tribunálom.*

§ 2. *Pri tomto tribunáli je zriadený úrad, ktorému prináleží kompetencia rozhodovať ohľadne faktu nedokonania manželstva a ohľadne existencie oprávneného dôvodu na dosiahnutie dišpenzu. Preto prijíma všetky spisy spolu s úsudkom biskupa a s pripomienkami obhajcu zväzku, a na základe špeciálnej procedúry pozorne posúdi žiadosť o dosiahnutie dišpenzu a ak treba, predloží ju najvyššiemu veľkňazovi.*

§ 3. *Tento úrad je tiež kompetentný zaoberať sa kauzami o nulite posvätnéj vysviacky podľa všeobecného a vlastného práva, congrua congruis referendo.*“¹⁸⁴

Podľa článku 4 sa všetky, aj prebiehajúce, procesy presúvajú na novozriadený úrad a uvedené normy budú platné od 1. októbra 2011.¹⁸⁵

---

¹⁸² *Quaerit semper*, úvod.

¹⁸³ Tamže, čl. 1.

¹⁸⁴ Tamže, čl. 2.

¹⁸⁵ Tamže, čl. 4.

7. Kánonická legislatíva za pontifikátu súčasného pápeža Františka

7.1. Motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*

V treťom roku pontifikátu pápeža Františka došlo dňa 15. augusta 2015 k promulgácii motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*, ktorým sa kompletne novelizovali právne normy Kódexu kánonického práva 1983 týkajúce sa procesu na vyhlásenie neplatnosti manželstva. Pápež František v úvode motu proprio argumentuje zrýchlením a zvýšením dostupnosti tohto druhu procesu, avšak nie z dôvodu, aby sa napomáhalo početnosti neplatnosti manželstiev, ale z dôvodu napomôcť veriacim, ktorí očakávajú objasnenie vlastného stavu. Kauzy nulity manželstva sa naďalej majú posudzovať súdnou cestou, a to z dôvodu ochrany pravdy o posvätnom zväzku. Pápež František tiež v úvode motu proprio uviedol základné kritéria, ktoré viedli reformu manželského procesu.¹⁸⁶

Samotné motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* vo svojom úvode obsahuje zmienené základné kritériá, respektíve právne princípy, ktorých je celkom osem a majú prevažne interpretačný význam. V normatívnej časti motu proprio sa nachádza sedem článkov obsahujúcich dvadsať nových kánonov, ktoré kompletne nahrádzajú predchádzajúce kánony 1671 až 1691 CIC/1983. Za normatívnou časťou sú ešte pripojené procedurálne zásady, určujúce ako postupovať v kauzách manželskej nulity, ktoré sú v svojej podstate materiálным vykonávacím predpisom. Predpisy o vedení procesu o neplatnosť manželstva pred vydaním motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* obsahovala inštrukcia Pápežskej rady pre výklad textov zákonov *Dignitas connubii*. Keďže nebola zmienená v derogačnej klauzule motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* (i keď formálne nie je právnym predpisom), možno konštatovať, že svoju záväznosť stratila len v tých článkoch, ktoré by formálne odporovali novej úprave.¹⁸⁷

V základných kritériách zmienených v úvode motu proprio boli uvedené nasledujúce zásady, ktoré viedli reformu:

- I. Už viac nie je potrebný druhý rozsudok v prospech neplatnosti manželstva, postačí morálna istota prvého sudcu.
- II. Zodpovednosti biskupa bolo zverené ustanovovanie samosudcu. Samosudca musí byť klerikom.

---

¹⁸⁶ *Mitis Iudex Dominus Iesus*, úvod.

¹⁸⁷ HRDINA, Antonín Ignác. *K vybraným aspektům nového kanonického manželského procesu*. Revue církevního práva č. 63-1/2016, s. 9-10.

- III. V duchu Druhého vatikánskeho koncilu má sám biskup v určitých kauzách byť sudcom svojim zvereným veriacim.
- IV. Predchádzajúci bod sa dotýka najmä skráteného procesu, ktorý doplnil už predtým platný proces dokumentačný. Pokiaľ je žiadosť o nulitu manželstva podložená evidentnými dôkazmi, môže byť rozhodnuté v skrátenom procese. Aby tento proces nebol zneužívaný, má v týchto kauzách byť sudcom samotný biskup, ktorý má byť zárukou jednoty v katolíckej viere a disciplíne.
- V. Potvrdzuje sa odvolanie na Metropolitný stolec.
- VI. Úlohou biskupských konferencií je podnecovať biskupov k obnoveniu blízkosti medzi sudcom a veriacimi a napomáhať biskupom k realizácii reformy manželského procesu.
- VII. Zachováva sa možnosť podať odvolanie na Apoštolský stolec, respektíve na jeho riadny tribunál, ktorým je Rímska Rota, čo napomáha vylúčeniu možnosti zneužitia práva.
- VIII. S ohľadom na špecifiká predpisov východných katolíckych cirkví budú oddelene vydané zmeny noriem týkajúce sa manželských procesov v Kódexe kánonov východných cirkví.¹⁸⁸

Článkom 1 motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* boli novelizované kánony 1671 až 1673. Nový kánon 1672 priniesol rozšírenie miestnej príslušnosti súdu pre kauzy nulity manželstva, kedy kompetentné sú sudy miesta, kde bolo manželstvo uzavreté, sudy domicilu žalovaného ale aj žalobcu a súd miesta, kde je potrebné zhromaždiť väčšinu dôkazov.¹⁸⁹ Ďalšiu zmenu obsahoval kánon 1673 § 3, ktorý stanovil nové možné obsadenie senátu pre manželské kauzy. Zachovaná zostala nutnosť aby predsedajúcim sudcom bol klerik, avšak zvyšní dvaja členovia senátu môžu byť laikmi.¹⁹⁰ Toto ustanovenie predstavuje lex specialis oproti obecnej procesnej úprave kánonu 1421 § 2 CIC/1983, ktorý znie: „*Konferencia biskupov môže dovoliť, aby za sudcov boli ustanovení aj laici, z ktorých jeden, ak je to potrebné, môže byť vybraný na zostavenie kolégia.*“¹⁹¹

Zmeny sa dotkli aj oblasti zahajovania konania. Žaloby po novom prijíma súdny vikár, ktorý zároveň rozhoduje, či sa daná kauza bude riešiť riadnou procesnou formou, alebo formou

---

¹⁸⁸ *Mitis Iudex Dominus Iesus*, úvod.

¹⁸⁹ Tamže, čl. 1.

¹⁹⁰ HRDINA, Antonín Ignác. *K vybraným aspektům nového kanonického manželského procesu*. Revue církevního práva č. 63-1/2016, s. 11.

¹⁹¹ Kán. 1421 § 2 CIC/1983.

skráteneho procesu. V prípade riadnej procesnej formy určí trojčlenný senát. Súdny vikár tiež stanoví predmet sporu po vypočutí obhajcu zväzku.¹⁹²

Rozsudok, jeho napadnutie a vykonateľnosť sa stalo predmetom článku 4 motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*. V novom kánone 1679 sa naplno prejavila zásada uvedená v úvode motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* rímskou číslicou I. a teda, že už viac nie je potrebný druhý rozsudok v prospech neplatnosti manželstva. Nový kánon 1679 teda znie: „Rozsudok, ktorým sa po prvý raz deklarovala nulita manželstva, po uplynutí časovej lehoty určenej v kánonoch 1630-1633, sa stáva vykonateľným.“¹⁹³ Proti rozsudku je možné sa odvolať v zmysle kánonov 1619-1640.¹⁹⁴ Ak sa rozsudok stane vykonateľným, je povinnosťou súdneho vikára oznámiť túto skutočnosť miestnemu ordinárovi miesta, kde bolo manželstvo uzatvorené. Úlohou tohto ordinára je potom postarať sa o to, aby sa čím skôr realizoval zápis v príslušných matrikách o nulite manželstva a zároveň o prípadných zákazoch.¹⁹⁵

Ďalšou absolútnou novinkou, ktorú priniesla reforma manželského procesného práva, sa stalo tzv. skrátene konanie. Táto novinka zaradená pod normatívu kánonov 1683-1687 CIC/1983 je vyjadrením úvodnej zásady označenej rímskou číslicou III.¹⁹⁶ Kánon 1683 CIC/1983 špecifikuje, kedy prináleží diecéznemu biskupovi súdiť kauzu vo forme skráteneho konania. Takýto prípad teda nastáva v okamihu, keď žiadosť podajú obe strany, alebo jedna so súhlasom druhej a zároveň je tu taký súbeh okolností skutkov a osôb opierajúci sa o svedectvá a dokumenty, že nie je potrebné ďalšie skúmanie alebo zber dôkazov. Kánon 1684 zase špecifikuje náležitosti žiadosti, ktorou sa skrátene proces začína. Nasledujúce kánony 1685 až 1687 definujú celý priebeh skráteneho konania. To, či sa daná kauza bude súdiť v skrátene konaní určí súdny vikár v dekréte, v ktorom sa vymedzuje predmet sporu. Zároveň súdny vikár ustanovuje spravodajcu (inštruktora) a pomocníka (asesora). Ak diecézny biskup po preštudovaní spisu, konzultáciách so spravodajcom a pomocníkom a po prijatí možných pripomienok od obhajcu zväzku a taktiež obhajob stránok dosiahne morálnu istotu o nulite, vynesie rozsudok. Ak vnesenie rozsudku nie je možné, presúva sa kauza na riadny proces. Odvolanie je možné podať metropolitnému súdu alebo Rímskej rote.¹⁹⁷ Je však otázne, nakoľko

---

¹⁹² HRDINA, Antonín Ignác. *K vybraným aspektům nového kanonického manželského procesu*. Revue církevního práva č. 63-1/2016, s. 12.

¹⁹³ Kán. 1679 CIC/1983.

¹⁹⁴ Kán. 1680 § 1 CIC/1983.

¹⁹⁵ Kán. 1682 § 2 CIC/1983.

¹⁹⁶ HRDINA, Antonín Ignác. *K vybraným aspektům nového kanonického manželského procesu*. Revue církevního práva č. 63-1/2016, s. 16.

¹⁹⁷ Kán. 1683-1687 CIC/1983.

dochádza k skráteniu predmetného konania v prípade, že biskup nevynesie rozsudok o neplatnosti. V tomto prípade sa kauza, ako už bolo uvedené, presúva na riadny proces súdnemu vikárovi. Skrátené konanie sa tak v tomto prípade stáva skôr neželaným predĺžením riadneho konania.¹⁹⁸

Šiesty článok motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* priniesol len nepatrnú zmenu v dokladovom procese, a síce že toto konanie môže viesť taktiež sám diecézny biskup, súdny vikár, alebo ním poverený zástupca.¹⁹⁹

7.1.1. Motu proprio *Mitis et misericors Iesus*

Obdobne ako motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*, tak aj motu proprio *Mitis et misericors Iesus*, sa týkalo podstatných zmien v manželskom nulitnom procese. Obe zmienené motu propria boli samostatnými novelami ku CIC/1983 a CCEO. V prípade motu proprio *Mitis et misericors Iesus* sa jednalo o kompletné zrušenie a nahradenie kánonov 1357-1377 CCEO.²⁰⁰

7.2. Motu proprio *De concordia inter Codices*

Promulgáciou apoštolského listu motu proprio *De concordia inter Codices* dňa 15. septembra 2016 došlo k zmene niektorých kánonov CIC/1983. Dôvodom pre tieto zmeny, bolo zjednotenie určitých noriem týkajúcich sa dôležitých oblastí života katolíckych kresťanov. Oba kódexy, teda CIC/1983 a CCEO, majú určitú časť významovo spoločných noriem a zároveň normy, ktorých vzájomný vzťah nebol úplne jasný. Cieľom motu proprio *De concordia inter Codices* bolo teda priniesť súlad medzi tieto normy, a to zmenou niektorých kánonov CIC/1983 v prospech noriem CCEO. Zmeny sa dotkli najmä troch oblastí. Prvú oblasť zmien predstavoval zápis do cirkvi *sui iuris*, účinnosť prechodu do inej cirkvi *sui iuris* a zaznamenávanie týchto zmien. Druhú oblasť normy upravujúce krst dieťaťa nekatolíckych rodičov a tretiu oblasť modifikácia konkrétnych noriem manželského práva.²⁰¹

Dôvodom pre vydanie tohto motu proprio bolo okrem zosúladenia noriem kódexov navzájom aj zlepšenie situácie východných kresťanov z hľadiska ich migrácie do oblastí, kde prevažuje latinská katolícka väčšina. Zmeny v normách CIC/1983 tak môžu napomôcť k udržaniu východných obradov aj v oblastiach, kde prevažujú latinské tradície.²⁰² Ved'

---

¹⁹⁸ HRDINA, Antonín Ignác. *Biskup soudcem ve své diecézy*. Revue církevního práva č. 64-2/2016, s.16.

¹⁹⁹ HRDINA, Antonín Ignác. *K vybraným aspektům nového kanonického manželského procesu*. Revue církevního práva č. 63-1/2016, s. 20.

²⁰⁰ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 65.

²⁰¹ DVOŘÁČEK, Jiří. *Komentář k motu proprio De concordia inter Codices*. Revue církevního práva č. 66-1/2017, s. 27-28.

²⁰² Tamže, s. 35.

napokon vydaním Dekrétu o východných katolíckych cirkvách *Orientalium Ecclesiarum* sám Druhý vatikánsky koncil vyjadril túžbu po zachovaní jednotlivých východných obradov a stanovil nielen právo ale i povinnosť ich zachovávať.²⁰³

7.3. Motu proprio *Come una madre amorevole*

Pápež František apoštolským listom motu proprio *Come una madre amorevolei*, ktorý vstúpil do platnosti dňa 5. septembra 2016, zdôraznil úlohu biskupov, eparchov a ostatných pastierov, majúcich zodpovednosť za partikulárne cirkvi, v oblasti ochrany najslabších z osôb, ktoré sú im zverené. Uvedeným motu proprio došlo k spresneniu tzv. „*vážnych príčin*“, ktoré môžu byť dôvodom pre odvolanie z cirkevného úradu (v zmysle kán. 193 § 1 CIC/1983, resp. kán. 975 § 1 CCEO). Medzi tieto vážne príčiny sa s konečnou platnosťou zaradila aj nedbalosť vo vykonávaní úradu, a to obzvlášť ak by sa jednalo o prípady sexuálneho zneužívania vykonaného na zraniteľných mladistvých.²⁰⁴

V článku 1 § 2 motu proprio bolo stanovené, že pokiaľ sa diecézny biskup alebo eparcha dopustil *veľmi vážnej* nedbalosti ohľadom vyžadovanej starostlivosti plynúcej z jeho pastoračného úradu, môže byť odvolaný. Avšak § 3 toho istého článku špecifikuje a v danej oblasti sprísňuje, že v prípade zneužitia mladistvých alebo zraniteľných dospelých postačí pre odvolanie, ak by nedostatok ohľadom starostlivosti bol *vážny*.²⁰⁵

Nasledujúce články upravili postup vyšetrovania, informovania zainteresovanej osoby, a možnosti prekladať dokumenty a svedectvá. Ak kompetentná kongregácia uzná za vhodné odvolať biskupa, môže tak učiniť dvomi spôsobmi, ktoré definoval čl. 4 motu proprio *Come una madre amorevolei*, a teda buď vydá dekrét o odvolaní, alebo vyzve biskupa, aby sám do pätnástich dní predložil zrieknutie sa úradu. Ak by sa vyzvaný biskup do konca tejto lehoty úradu nezriekol, kongregácia vydá dekrét o odvolaní.²⁰⁶ Každé rozhodnutie podľa čl. 3 a 4 motu proprio *Come una madre amorevolei* podlieha osobitnému schváleniu pápeža.²⁰⁷

7.4. Apoštolská konštitúcia *Veritatis gaudium*

Apoštolskou konštitúciou *Veritatis gaudium*, ktorú pápež František vydal dňa 8. decembra 2017, hoci zverejnená bola až dňa 29. januára 2018, došlo k abrogácii všetkých predpisov týkajúcich sa cirkevného vysokého školstva, vrátane apoštolskej konštitúcie *Sapientia*

---

²⁰³ *Orientalium Ecclesiarum*, čl. 5.

²⁰⁴ *Come una madre amorevole*, úvod.

²⁰⁵ Tamže, čl. 1.

²⁰⁶ Tamže, čl. 4.

²⁰⁷ Tamže, čl. 5.

Christiana, ktorú v roku 1979 promulgoval pápež Ján Pavol II. Úvod apoštolskej konštitúcie *Sapientia Christiana* bol však pripojený ako príloha 1 k apoštolskej konštitúcii *Veritatis gaudium*, a ako uviedol v úvode pápež František, *zostáva platná v svojej prorockej vízii a jasnom vyznení*. Pápež František tiež zachoval členenie predchádzajúcich predpisov, kedy po rozsiahlom úvode nasledovali normy všeobecné, následne normu zvláštne rozčlenenú podľa typov cirkevných fakúlt a následne normu záverečnú. Prílohy tvorili už spomínaný úvod apoštolskej konštitúcie *Sapientia Christiana*, a vykonávacie nariadenia príslušnej Kongregácie pre katolícku výchovu. Nová konštitúcia sa stala účinnou začiatkom akademického roku 2018/2019, resp. akademického roka 2019.²⁰⁸

Jedným z dôvodov, pre ktorý sa pápež František rozhodol vydať apoštolskú konštitúciu *Veritatis gaudium*, bolo priniesť do cirkevných štúdií nový impulz. Cirkevné štúdiá musia prinášať nielen hlboké teologické vedomosti, ale aj schopnosti vymyslieť či navrhnúť také spôsoby predkladania kresťanstva, ktoré preniknú do hĺbky rôznych kultúrnych systémov.²⁰⁹

7.5. Motu proprio *Maiorem hac dilectionem*

Dňa 11. júla 2017 bolo pápežom Františkom vydané motu proprio *Maiorem hac dilectionem*, ktorým sa k typickým kauzám pre beatifikačný proces pripojila kauza nová, a to kauza „*obetovanie života*“. Táto kauza tak doplnila predtým existujúce tri dôvody pre blahorečenie, ktoré uvádzala aj apoštolská konštitúcia *Divinus perfectionis magister*. Medzi tieto dôvody patrilo mučeníctvo, hrdinské cnosti a tretou cestou boli výnimočné prípady uznania starobylého kultu.²¹⁰

V článku 2 motu proprio *Maiorem hac dilectionem* bolo stanovených 5 kritérií, potrebných k započatiu procesu beatifikácie, ktoré musia byť splnené súčasne: 1. Musí ísť o slobodnú a dobrovoľnú obeť života a láskou motivované hrdinské akceptovanie istej a predčasnej smrti. 2. Medzi obetovaním života a predčasnou smrťou musí byť súvis. 3. Praktizovanie kresťanských cností aspoň v základnom stupni pred obetovaním života a po ňom až do smrti. 4. Existencia povesti svätosti a jej znakov, aspoň po smrti. 5. Zázrak, ktorý sa udial po smrti Božieho služobníka a na jeho príhovor.²¹¹

---

²⁰⁸ PARMA, Tomáš. *Apoštolská konštitúcie Veritatis gaudium a její dopad na teologické fakulty*. Revue církevního práva č. 71-2/2018, s. 70-71.

²⁰⁹ *Veritatis gaudium*, úvod, bod 5.

²¹⁰ TK KBS. *Cirkev uznala obetovanie života z lásky za samostatný dôvod blahorečenia*. Dostupné z: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20170711029>.

²¹¹ *Maiorem hac dilectionem*, čl. 2.

Motu proprio *Maiorem hac dilectionem* v ďalších článkoch stanovilo, že procesy beatifikácie sa naďalej riadia normami, ktoré boli stanovené v apoštolskej konštitúcii *Divinus perfectionis magister*. Avšak do jednotlivých článkov tejto apoštolskej konštitúcie bola stanovená modifikácia v podobe doplnenie novej kauzy „*obetovania života*“ všade tam, kde kauzy apoštolská konštitúcia vymenúva. Obdobne bolo stanovené ohľadom vykonávacieho predpisu *Normae servandae*.²¹²

Prínos zavedenia nového dôvodu pre beatifikáciu či kanonizáciu spočíval aj v odstránení problémov, kedy v jednotlivých procesoch nebolo možné jednoznačne stanoviť o akú kauzu ide. Vydaním motu proprio sa tak otvorila cesta pre jednoduchšiu beatifikáciu či kanonizáciu osôb, u ktorých nebolo podľa dovtedajšej právnej úpravy preukázať mučeníctvo či iné dovtedy možné dôvody.²¹³

7.6. Motu proprio *Magnum principum*

Ako už bolo vyššie spomenuté, koncilovou konštitúciou *Sacrosanctum concilium* boli do niektorých vybraných častí liturgie zavedené národné jazyky. Koncil tým započal významnú liturgickú reformu, ktorej vrchol predstavovala v roku 1969 vydaná apoštolská konštitúcia Pavla VI. *Missale Romanum*, ktorou bola vydaná nová edícia Rímskeho misálu.

Motu proprio pápeža Františka *Magnum principum*, platné od 1. októbra 2017, modifikovalo kánon 838 CIC/1983. Ako v úvode motu proprio uviedol pápež František, je dôležitým princípom, ktorý potvrdil samotný Druhý vatikánsky koncil, prispôbiť liturgickú modlitbu chápaniu ľudu. Tento dôležitý princíp so sebou priniesol závažnú úlohu pre biskupov, a to zaviesť reč ľudu do liturgie a pripraviť preklady liturgických kníh. Strata vlastného liturgického jazyka, ktorým je latinčina, je obetou, ktorá však zároveň otvorila možnosť, aby sa aj preklady liturgie do iných jazykov stali, spoločne s latinčinou, hlasom Cirkvi.²¹⁴

Novelizovaný kánon 838 CIC/1983 priniesol nasledujúce pravidlá, ktoré mali priniesť jednoduchšiu a plodnejšiu spoluprácu medzi Apoštolským stolcom a biskupskými konferenciami pri prekladaní a schvaľovaní liturgických textov: § 1 stanovil, že riadenie liturgie závisí jedine od authority Cirkvi, ktorou je Apoštolský stolec a podľa noriem práva diecézny biskup. § 2 stanovil, že iba Apoštolskému stolcu prináleží vydávať liturgické knihy, revidovať ich preklady a zároveň dozerat' na verné zachovávanie liturgických nariadení. § 3 uložil

---

²¹² Tamže, čl. 3, 5, 6.

²¹³ ČAČÍK, Marián Bartolomej. *Změny v kanonizačním procesu po roce 1983*. Revue církevního práva č. 71-2/2018, s. 94-95.

²¹⁴ *Magnum principum*, úvod.

konferenciám biskupov úlohu verne pripravovať preklady liturgických kníh, schvaľovať ich a po odsúhlasení Apoštolského stolca vydávať liturgické knihy v oblastiach vlastnej právomoci. § 4 sa dotýkal diecéznych biskupov, ktorí v medziach svojej kompetencie vydávajú normy pre liturgiu.²¹⁵

Pre záležitosti ohľadom používania národných jazykov v liturgii je potrebná neustála spolupráca biskupských konferencií a Apoštolského stolca, ktorý v tomto prípade starostlivosť o posvätnú liturgiu zveril do pôsobnosti Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí.²¹⁶

7.7. Apoštolská konštitúcia *Episcopalis communio*

Dňa 15. septembra 2018 došlo k vydaniu apoštolskej konštitúcie *Episcopalis communio* o synode biskupov. Deň, v ktorý bola vydaná táto apoštolská konštitúcia sa zhoduje s dňom, v ktorý bola synoda biskupov po prvý krát ustanovená, a to konkrétne motu proprio *Apostolica sollicitudo* pápeža Pavla VI. z 15. septembra roku 1965.

Text apoštolskej konštitúcie dvoria dve časti, prvá úvodná má doktrínálny charakter, druhá, pozostávajúca z 27 článkov je disciplinárno-kánonická. Pápež v apoštolskej konštitúcii zdôraznil dôležitosť spolupráce Synody biskupov s pápežom a zároveň jej úlohu stať sa „nástrojom načúvania Božiemu ľudu“.²¹⁷

Apoštolskou konštitúciou *Episcopalis communio* bolo stanovené, že Synoda biskupov je priamo podriadená pápežovi, ktorý je zároveň jej predsedom. Zhromaždenia, na ktorých sa synoda schádza sú: riadne, mimoriadne a osobitné. Zároveň môže pápež zvolať zasadanie synody aj iným spôsobom.²¹⁸ Personálne zloženie synodálneho zhromaždenia upravuje kán. 346 CIC/1983. Článok 4 apoštolskej konštitúcie upravuje fázy jednotlivých synodálnych zhromaždení, každé takého zhromaždenie pozostáva z prípravnej, slávnostnej a implementačnej fázy.²¹⁹ Druhá časť apoštolskej konštitúcie, ktorú tvoria články 5-10, upravuje prípravnú fázu synodálneho zhromaždenia, tretia časť, pozostávajúca z článkov 11-18, slávnostnú fázu synodálneho zhromaždenia a poslednú, implementačnú fázu, upravuje štvrtá časť, tvorená článkami 19-21. Stálu inštitúciu v službách biskupskej synody, ktorou je Generálny sekretariát synody biskupov, upravujú články 22-25 apoštolskej konštitúcie. Tieto

---

²¹⁵ Tamže, modifikovaný kán. 838 CIC/1983.

²¹⁶ Tamže, úvod.

²¹⁷ TTKBS. Svätý Otec dal nové stanovky Synode biskupov: *Episcopalis communio*. Dostupné z: <https://www.ttkbs.sk/view.php?cislocianku=20180919028>.

²¹⁸ *Episcopalis communio*, čl. 1.

²¹⁹ Tamže, čl. 4.

články regulujú personálne zloženie generálneho sekretariátu, jeho úlohy, riadnu radu generálneho sekretariátu a ďalšie rady pre prípravu mimoriadneho a osobitného zhromaždenia.

7.8. Motu proprio *Communis vita*

Motu proprio *Communis vita* zo dňa 19. marca 2019 došlo k zmene niektorých predpisov Kódexu kánonického práva z roku 1983, týkajúcich sa rehoľného práva. Rehoľné právo upravuje CIC/1983 vo svojej druhej knihe, časť tretia, oddiel prvý. Kánon 665 § 1 stanovuje: „Rehoľníci majú bývať vo vlastnom rehoľnom dome, zachovávajúc spoločný život a nemajú sa z neho vzdialiť bez dovolenia svojho predstaveného...“²²⁰ Vzhľadom k skutočnosti, že predmetné ustanovenie býva často porušované a je mnoho prípadov spojených s nezákonnou neprítomnosťou v rehoľnom dome, kedy sa rehoľníci a rehoľníčky vymania z moci predstavených a často ich nie je možné ani vypátrať, došlo k modifikácii kánonu 694, ktorý upravuje prepustenie z inštitútu *samým činom*. Do tohto kánonu bol v jeho § 1 pridaný bod 3, ktorý zakladá dôvod na samočinné prepustenie z dôvodu, že sa člen nezákonne vzdialil z rehoľného domu v zmysle kánonu 665 § 2 CIC/1983 na najmenej dvanásť mesiacov nepretržite a zároveň je nedostupný. § 2 kánonu 694 stanovil povinnosť vydať vyhlásenie o čine, aby bolo prepustenie právne zrejmé a § 3 kánonu 694 stanovil, že vyhlásenie podľa § 2, musí v prípade prepustenia z dôvodu nezákonného vzdialenia na dvanásť mesiacov a súčasnej nedostupnosti (teda prepustenie podľa nového bodu 3) potvrdiť Svätý stolec, prípadne biskup príslušného sídla, pokiaľ sa jedná o inštitút diecézneho práva.²²¹ Aj naďalej však zostáva v platnosti to, čo kánonické právo stanovilo ohľadom procesu prepustenia po uplynutí aspoň šiestich mesiacov nezákonnej neprítomnosti. Nový bod v kánone 694 CIC/1983 si zároveň vyžiadaval potrebnú zmenu kánonu 729 CIC/1983 o sekulárnych inštitútoch, na ktoré sa nebude vzťahovať aplikovanie lehôt prepustenia z dôvodu nezákonnej neprítomnosti.²²²

7.9. Motu proprio *Vos estis lux mundi*

Vydaním apoštolského listu motu proprio *Vos estis lux mundi* dňa 7. mája 2019 došlo k vydaniu noriem, ktoré by sa mali aplikovať v prípade oznámení deliktov proti šiestemu prikázaniu týkajúcich sa klerikov alebo členov inštitútov zasväteného života alebo spoločností apoštolského života. Tieto delikty bližšie špecifikoval článok 1 § 1 motu proprio *Vos estis lux mundi*. Zároveň v článku 1 § 2 motu proprio boli definované dôležité termíny pre potreby predmetnej právnej úpravy. Článok 3 stanovil povinnosť neodkladného nahlásenie, v prípade

---

²²⁰ Kán. 886 § 1 CIC/1983.

²²¹ Kán. 694 CIC/1983.

²²² *Communis vita*, úvod.

existencie vedomosti alebo oprávneného dôvodu o tom, že bol spáchaný niektorý zo skutkov uvedených v článku 1, a to príslušnému ordinárovi.²²³ Je potrebné, aby sa dbalo na ochranu osoby, ktorá oznámenie podala. Takéto oznámenie sa tiež nepovažuje za porušenie služobného tajomstva a zároveň osobe, ktorá oznámenie podala, nemôže byť uložená povinnosť mlčanlivosti. S osobami, ktoré tvrdia, že boli poškodené, je potrebné zaobchádzať dôstojne a s rešpektom.²²⁴

Druhú časť motu proprio tvoria procedurálne normy v prípade, že sa deliktov dopustili kardináli, patriarchovia, biskupi, pápežskí legáti alebo klerici zodpovední za pastoračné vedenie partikulárnej cirkvi či osobnej prelatury za skutky spáchané pri vykonávaní tohto úradu.²²⁵ Ďalšie normy motu proprio stanovujú kompetentné dikastéria a stanovené postupy v prípade oznámení, ďalej priebeh vyšetrení, preventívne a následné opatrenia.

Normy motu proprio *Vos estis lux mundi* boli na základe normy článku 19 schválené na skúšobné obdobie troch rokov.²²⁶ Po takmer štyroch rokoch došlo k zverejneniu aktualizovanej verzie noriem. Nové znenie motu proprio bolo zverejnené 25. marca 2023. Zmeny oproti predchádzajúcemu zneniu odrážajú snahu o zosúladienie textu s ostatnými normatívnymi reformami, ktoré boli zavedené v tomto štvorročnom období. Najvýraznejšou zmenou bolo doplnenie subjektov aplikácie noriem podľa časti druhej o laických veriacich, ktorí sú alebo boli moderátormi medzinárodných združení veriacich uznaných alebo ustanovených Apoštolskou stolicou, za skutky spáchané počas výkonu ich funkcie. Došlo tiež k posilneniu legitímnej ochrany dobrého mena a súkromnej sféry zúčastnených osôb a časti požadujúcej prezumpciu nevinoty pre vyšetrované osoby. Takzvané stabilné systémy, ktoré mali diecézy a eparchie zriaďovať boli bližšie špecifikované ako orgány a úrady, ktoré majú byť ľahko prístupné verejnosti pre prijímanie oznámení.²²⁷

7.10. Motu proprio *Spiritus Domini*

Na základe motu proprio *Spiritus Domini* zo dňa 10. januára 2021 došlo k modifikácii kánonu 230 § 1 Kódexu kánonického práva z roku 1983, a to takto: „*Laici, ktorí majú vek a vlohý stanovené dekrétom konferencie biskupov, môžu byť predpísaným liturgickým obradom*

---

²²³ *Vos estis lux mundi*, čl. 1-3.

²²⁴ Tamže, čl. 4-5.

²²⁵ Tamže, čl. 6.

²²⁶ Tamže, čl. 19.

²²⁷ TK KBS. Pápež potvrdil „*Vos estis lux mundi*“, postup proti zneužívaniu. Dostupné z: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20230327047>.

*natrvalo prijatí do služby lektora a akolytu; toto udelenie služieb im však nedáva právo na poskytovanie hmotného zabezpečenia alebo mzdy zo strany Cirkvi.*²²⁸

Uvedenej zmene predchádzal dlhý proces, ktorý započal už pápež Pavol VI. v roku 1972, keď v motu proprio *Ministerie quaedam* došlo k zrušeniu tonzúry, nižších svätení a subdiakonátu. Už len vo forme zvláštnej služby, a nie nižšieho svätenia, boli zachované inštitúty lektorátu a akolytátu. Uvedené služby boli udeľované mužom pripravujúcim sa na diakonskú alebo kňazskú vysviacku, ale aj iným, ktorí prijali túto služby v Cirkvi natrvalo. Až na základe motu propria *Spiritus Domini* sa otvorila možnosť udeľovať tieto služby aj ženským kandidátkam. Týmto rozhodnutím tiež definitívne došlo k oddeleniu podstaty týchto služieb od sviatosti svätenia, ktorá naďalej, v duchu cirkevnej tradície a náuky, môže byť platne udeľovaná iba mužom.²²⁹

7.11. Motu proprio *Antiquum ministerium*

Krátko po vydaní motu proprio *Spiritus Domini*, ktoré umožnilo prístup k službe lektorátu a akolytátu aj ženám, došlo k vydaniu motu proprio *Antiquum ministerium*, ktorým bola dňa 10. mája 2021 ustanovená laická služba katechéta.

Požiadavky na osoby, ktoré môžu byť ustanovené do ministéria katechéta, stanovil pápež František v odstavci číslo 8 motu proprio nasledovne: „...mužovia a ženy hlbokej viery a ľudskej zrelosti, ktorí majú aktívnu účasť na živote kresťanského spoločenstva, ktorí sú schopní vládnuť, veľkodušnosti a života v bratskom spoločenstve, ktorí dostanú potrebnú biblickú, teologickú, pastoračnú a pedagogickú formáciu, aby mohli byť komunikátormi pozornými na pravdy viery, a ktorí už vyzreli v predchádzajúcej skúsenosti katechézy. Žiada sa, aby boli vernými spolupracovníkmi kňazov a diakonov, odhodlaní vykonávať ministérium tam, kde je to potrebné a vedení opravdivým apoštolským nadšením.“²³⁰

Zavedenie tohto ministéria odôvodnil pápež František tradíciou od počiatku rozšírenou v kresťanskej komunite, kedy mnohí muži a ženy, na základe pôsobenia Ducha Svätého, v poslušnosti venovali svoj život budovaniu Cirkvi. Veď samotné motu proprio *Antiquum ministerium* započal pápež vetou: „Služba katechéta v Cirkvi je starobylá.“²³¹ Pápež tiež

---

²²⁸ Kán. 230 § 1 CIC/1983.

²²⁹ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání, s. 238.

²³⁰ *Antiquum ministerium*, č. 8.

²³¹ Tamže, č. 1.

zdôraznil špecifickú úlohu laikov v Cirkvi, pričom sa opieral, okrem iných cirkevných dokumentov, najmä o koncilovú konštitúciu *Lumen gentium*.²³²

7.12. Motu proprio *Traditionis custodes*

Dňa 16. júla 2021 bolo zverejnené motu proprio *Traditionis custodes*, ktorým pápež František umožnil diecéznym biskupom a Svätému stolcu účinnejšiu reguláciu používania misálu Jána XXIII.²³³

V úvode pápež František objasnil, že jeho predchodcovia pápež Ján Pavol II. a pápež Benedikt XVI. udelili a upravili možnosť používať Rímsky misál vydaný v roku 1962 pápežom Jánom XXIII. s cieľom podporiť svornosť a jednotu Cirkvi.²³⁴ Pápež Benedikt XVI. v motu proprio *Summorum pontificum* stanovil, že aj Rímsky misál pápeža Jána XXIII. je mimoriadnym vyjadrením *lex orandi* Cirkvi.²³⁵

Hneď v úvodnom článku 1 motu proprio *Traditionis custodes* však pápež František stanovil nasledovné: „*Liturgické knihy promulgované svätými pápežmi Pavlom VI. a Jánom Pavlom II. sú v súlade s dekrétmi Druhého vatikánskeho koncilu jediným vyjadrením lex orandi rímskeho obradu.*“²³⁶ V ďalších článkoch bolo postupne stanovené, že diecéznemu biskupovi prináleží regulovať liturgické slávenie vo svojej diecéze a zároveň je preto v jeho výlučnej kompetencii povoliť používaniu misálu z roku 1962. V prípade, že v diecéze existuje jedna alebo viac skupín, ktoré by slávili liturgiu podľa misálu z roku 1962, je úlohou diecézneho biskupa zistiť, či takého skupiny nepopierajú platnosť liturgickej reformy uskutočnenej po Druhom vatikánskom koncile. Diecézny biskup v musí určiť miesto, kde môže dochádzať k sláveniu liturgie podľa misálu Jána XXIII., avšak nie vo farských kostoloch, a iba v určitých presne stanovených dňoch. Zároveň bolo stanovené, aby sa pri čítaniach používal biskupskou konferenciou schválený preklad Svätého písma. Ďalej už nie je povolené zriaďovanie nových personálnych farností a je potrebné dbať na to, aby sa nepovolilo vytváranie nových skupín. Diecézny biskup tiež v prípade potreby vymenuje kňaza, ktorý bude poverený slávením tejto liturgie a pastoračnou starostlivosťou o už existujúcu skupinu veriacich.²³⁷

---

²³² Pápež František zriadil laické ministerium katechéty listom *Antiquum ministerium*. Dostupné z: <https://www.vaticannews.va/sk/papez/news/2021-05/papez-frantisek-zriadil-laicke-ministerium-katechetu.html>.

²³³ TRETERA, Jiří Rajmund. *Editorial. Mnohé a vážné zmeny v kanonickém právním řádu*. Revue církevního práva č. 85-4/2021, s. 6.

²³⁴ *Traditionis custodes*, úvod.

²³⁵ *Summorum pontificum*, čl. 1.

²³⁶ *Traditionis custodes*, čl. 1.

²³⁷ Tamže, čl. 2-3.

Na dohľadanie dodržiavania ustanovení motu proprio boli stanovené Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí a Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života. Derogačná klauzula v článku 8 zrušila všetky normy, inštrukcie, povolenia a zvyklosti, ktoré by s normami motu proprio *Traditionis custodes* boli v rozpore.²³⁸

Dňa 21. februára 2023 bol zverejnený reskript z audiencie Svätého otca, ktorá sa konala dňa 20. februára 2023 a pápež František počas tejto audiencie zopakoval a upresnil dva body z motu proprio *Traditionis custodes*. Používanie farských kostolov skupinami, ktoré slávia liturgiu podľa misálu z roku 1962 môže povoliť len biskup, a to až po získaní povolenia od Svätej stolice. Obdobný postup platí pri udeľovaní licencie pre kňazov vysvätených po 16. júli 2021, ktorí by chceli sláviť svätú omšu podľa Rímskeho misálu z roku 1962.²³⁹

7.13. Apoštolská konštitúcia *Pascite gregem Dei*

Apoštolskou konštitúciou *Pascite gregem Dei*, ktorá bola daná dňa 23. mája 2021 a do platnosti vstúpila dňa 8. decembra 2021, došlo k revízii VI. knihy Kódexu kánonického práva z roku 1983, kedy celá VI. kniha kódexu bola kompletne nahradená. Štatisticky až 71 % kánonov bolo doplnených, 10 % kompletne odstránených a len 17 % kánonov zostalo nezmenených.²⁴⁰

V apoštolskej konštitúcii *Pascite gregem Dei* pápež František uviedol, že k započatiu prác na reforme kánonického práva trestného došlo už počas pontifikátu jeho predchodcu pápeža Benedikta XVI., ktorý poveril Pápežskú radu pre výklad legislatívnych textov, aby uskutočnila revíziu trestných noriem. Po vypracovaní prvého návrhu bol tento zaslaný na pripomienkovanie všetkým biskupským konferenciám, dikastériám Rímskej kúrie, vyšším predstaveným rehoľných inštitútov a ďalším cirkevným inštitúciám. Pripomienky, ktoré boli vznesené, posúdila a podľa možností zapracovala špeciálne stanovená skupina znalcov. Po ďalších revíziách bol konečný návrh predložený a preskúmaný na zasadnutí Pápežskej rady pre výklad legislatívnych textov a následne v roku 2020 už pápežovi Františkovi.²⁴¹

Aplikácia noriem kánonického trestného práva je nutná vždy, keď je to potrebné, a pastieri by mali mať na zreteli ciele, ktoré robia trestné právo nevyhnutným v cirkevnom spoločenstve.

---

²³⁸ Tamže, čl. 7-8.

²³⁹ TK KBS. KBS prináša reskript o objasnení motu proprio „Traditionis custodes“. Dostupné z: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20230310021>.

²⁴⁰ TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 325.

²⁴¹ *Pascite gregem Dei*, úvod.

Tieto tri ciele sú obnovenie požiadaviek spravodlivosti, napravenie vinníka a odstránenie pohoršení. Charakter kánonického trestu je nápravný a zároveň liečivý.²⁴²

Nový text VI. knihy Kódexu kánonického práva z roku 1983 zachoval kontinuitu so všeobecnými črtami kánonického systému, ale zároveň zaviedol do platného práva rôzne zmeny a stanovil niektoré nové trestné činy.²⁴³ Z formálneho hľadiska bola zachovaná štruktúra VI. knihy kódexu, rozdelenie na obecnú a zvláštnu časť, a rovnaký zostal aj počet kánonov. Zároveň došlo k inkorporácii väčšiny pokódexových trestnoprávných noriem a zjednoteniu trestnoprávnej úpravy.²⁴⁴

Zmenu prístupu k trestnému právu a najmä jeho sprísnenie naznačila už zmena nadpisu VI. knihy CIC/1983. Predchádzajúci názor znel Sankcie v Cirkvi, po zmene nadpis znie Trestné sankcie v Cirkvi.

Sprísnenie sa prejavilo napríklad v rozšírení okruhu trestne zodpovedných osôb, nových skutkových podstatách jednotlivých trestných činov a aj v nových typoch sankcií. Hneď v úvodnom kánone knihy, teda v kánone 1311 došlo k pridaniu § 2, ktorý ukladá pastierom v Cirkvi, ak je to potrebné, uložiť alebo vyhlásiť trest a chrániť a podporovať dobro spoločnosti.²⁴⁵

Trestné sankcie v Cirkvi sú nápravné a poriadkové²⁴⁶, ako ich špecifikuje nezmenený kánon 1312 CIC/1983. Zmenu priniesol kánon 1315, ktorý v svojom § 2 umožnil nižším zákonodarcom ukladať do určitej miery a v medziach svojej kompetencie tresty, alebo k už stanoveným trestom pridať tresty ďalšie. S prihliadnutím ku kánonu 1317 však nemôže nižší zákonodarcia uložiť trest prepustenia z klerického stavu.²⁴⁷ Zmena kánonov 1316 až 1320 mala skôr štylistický charakter. K výraznej novinke došlo v kánone 1321 § 1, ktorým bola do trestného práva kánonického zavedená zásada prezumpcie neviny. Ostatné paragrafy tvoriace tento kánon boli zachované.²⁴⁸ Predchádzajúci kánon 1326 § 1 sudcovi umožňoval prihliadnuť k príťažujúcim okolnostiam, nové znenie tohto kánonu mu to ukladá ako povinnosť. Zároveň

---

²⁴² Tamže.

²⁴³ Tamže.

²⁴⁴ HRDINA, Antonín Ignác. *Co se (ne)zmenilo rekodifikací kanonického trestního práva hmotného*. Revue církevního práva č. 84-3/2021, s. 13.

²⁴⁵ Tamže, s. 14-15.

²⁴⁶ Slovenský preklad často uvádza tresty medicínálne a odpykávacie.

²⁴⁷ Kán. 1315 CIC/1983.

²⁴⁸ Kán. 1321 CIC/1983.

bola zavedená nová priťažujúca okolnosť, ktorou je zámerne privedený stav opitosti alebo rozrušenia mysle.²⁴⁹ Text kánonov 1327 až 1330 bol zmenený opäť len štylistickým spôsobom.

Podľa predchádzajúcej úpravy mohla suspenzia, o ktorej hovorí kánon 1333 CIC/1983 postihnúť iba klerikov, nová formulácia tohto kánonu pripustila možnosť, že suspenziou môžu byť okrem klerikov postihnutí aj laici. Touto zmenou došlo k rozšíreniu okruhu osôb s deliktou spôsobilosťou aj na laikov. Jedinými laikmi vykonávajúcimi súdnu moc sú však v súčasnosti iba cirkevní sudcovia v postavení členov senátu.²⁵⁰

Zmenou kánonu 1336 došlo k výraznému rozšíreniu a posilneniu poriadkových trestov. Medzi tieto tresty sa radia príkazy, zákazy, pozbavenia a prepustenie z klerického stavu. Pri aplikácii poriadkových trestov treba zohľadňovať nasledovné princípy (ktoré zároveň sú obsahom nasledujúcich kánonov): Tieto tresty nemôže stanoviť taký cirkevný predstavený, ktorému dané záležitosti nepodliehajú. Príkaz pobytu na určitom mieste možno aplikovať len so súhlasom ordinára miesta určeného pobytu. Nemožno zbaviť akademických titulov. Zákazy nemajú dopad na platnosť, pri porušení zákazu úkony sú platné a treba pri nich rešpektovať okolnosti o pozastavení zákazu.²⁵¹

Revízií neunikol ani kánon 1339 CIC/1983, ktorý bol doplnený o dva paragrafy. Nový § 4 umožnil ordinárovi vydať trestný príkaz osobe, ktorej boli viackrát bezvýsledne dané napomenutia a pokarhania. V trestnom príkaze sa presne uvedie, čo má daná osoba robiť alebo čoho sa má vystríhať. Na základe nového § 5 bolo umožnené podriaďiť dohľadu osobu, ktorá sa nachádza v nebezpečenstve opätovného upadnutia do deliktu. Miera dohľadu sa určuje jednotlivým dekrétom.²⁵² Možnosť podriaďiť osobu dohľadu vychádzala zo staršej právnej úpravy, a to Kódexu kánonického práva z roku 1917, avšak nebola premietnutá do nového Kódexu kánonického práva z roku 1983.²⁵³

Drobnú zmenu obsahoval aj nový kánon 1345, v ktorom bolo stanovené, že od uloženia trestu môže sudca upustiť, iba ak bol delikt spáchaný z veľkého strachu. Predchádzajúca úprava hovorila iba o „strachu“. Zároveň bolo do nového znenia paragrafu doplnené, že vinník má byť

---

²⁴⁹ HRDINA, Antonín Ignác. *Co se (ne)zmenilo rekodifikací kanonického trestního práva hmotného*. Revue církevního práva č. 84-3/2021, s. 15.

²⁵⁰ Tamže, s. 15.

²⁵¹ DUDA, Ján. *Nové trestné kánonické právo*. In: DANČIAKOVÁ, Valéria Terézia, PÉTIOVÁ, Veronika (eds.). *Právo a náboženstvo. In pluribus unitas X*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2021, s. 39.

²⁵² Kán. 1339 § 4-5 CIC/1983.

²⁵³ HRDINA, Antonín Ignác. *Co se (ne)zmenilo rekodifikací kanonického trestního práva hmotného*. Revue církevního práva č. 84-3/2021, s. 16.

potrestaný, ak by nebolo možné inak sa postarať o obnovenie spravodlivosti, či odstránenie spôsobeného pohoršenia.²⁵⁴

Nové znenie kánonu 1349 bližšie konkretizuje aký trest má sudca zvoliť, ak trest nie je vymedzený v zákone. Oproti predchádzajúcej úprave bolo stanovené, že trest musí byť „primeraný spôsobenému pohoršeniu a veľkosti škody“.²⁵⁵

Do kánonu 1350 bolo doplnené, že o klerika, ktorý by pre trest prepustenia z klerického stavu bol naozaj v núdzi, sa má ordinár postarať čo najlepším možným spôsobom, avšak „s vylúčením udelenia úradu, služby alebo úlohy“.²⁵⁶

Nasledujúce kánony 1351 až 1355 CIC/1983 žiadne výraznejšie zmeny, okrem zmien štylistických neobsahujú.

V novom znení kánonu 1356 bol rozšírený zoznam ordinárov, ktorí môžu odpustiť trest uložený trestným príkazom o ordinára, ktorý je sám autorom tohto príkazu.²⁵⁷

Nový kánon 1360 stanovil, že odpustenie trestu vynútené veľkým strachom alebo podvodom je neplatné.²⁵⁸ Prechádzajúca úprava uvádzala len vynútenie veľkým strachom.

Kánon 1361 obsahujúci normy regulujúce odpustenie bol doplnený o § 4, ktorý stanovil, že kým podľa rozumného uváženia ordinára vinník nenapraví prípadnú spôsobenú škodu, odpustenie sa nemá udeliť. Na vykonanie nápravy alebo náhrady možno na vinníka naliehať niektorým z trestov uvedených v kánone 1336 § 2-4 CIC/1983. Toto obdobne platí aj o tom, komu sa odpúšťa cenzúra podľa kánonu 1358 § 1 CIC/1983.²⁵⁹

Kánon 1362 upravil premlčacie lehoty. Základná premlčacia lehota zostala zachovaná trojročná. Došlo však k predĺženiu špeciálnych lehôt u trestných činov vyhradených Kongregácii pre náuku viery. U týchto vybraných deliktov sa päťročná lehota predĺžila na sedemročnú a u závažných trestných činov proti šiestemu prikázaniu dokonca na dvadsaťročnú. Pridaný § 3 po novom upravil prerušenie behu lehôt.²⁶⁰

---

²⁵⁴ Kán. 1345 CIC/1983.

²⁵⁵ Kán. 1349 CIC/1983.

²⁵⁶ Kán. 1350 CIC/1983.

²⁵⁷ Kán. 1356 CIC/1983.

²⁵⁸ Kán. 1360 CIC/1983.

²⁵⁹ Kán. 1361 CIC/1983.

²⁶⁰ HRDINA, Antonín Ignác. *Co se (ne)zmenilo rekodifikací kanonického trestního práva hmotného*. Revue církevního práva č. 84-3/2021, s. 17.

Druhú časť VI. knihy Kódexu kánonického práva z roku 1983 tvoria jednotlivé skutkové podstaty zoradené podľa príslušných skupinových objektov. V rámci týchto skupín došlo novelou k preskupeniu jednotlivých skutkových podstát a pridaniu nových skutkových podstát. Uvedené preskupenie prinieslo zvláštnej časti VI. knihy kódexu lepšie a systematickejšie usporiadanie.²⁶¹ Jednotlivé skupiny sú v CIC/1983 označené ako tituly. Ich členenie a delikty do nich patriace podľa novej úpravy sú nasledovné:

- I. titul: Delikty proti viere a jednote Cirkvi: zahŕňa trestné činy apostáza, herézia, schizma.
- II. titul: Delikty proti cirkevným autoritám a vykonávaniu úloh: zahŕňa trestné činy reálna injuria, neposlušnosť, marenie výkonu trestu, krivá prisaha, porušenie pápežského tajomstva, nezaistenie výkonu vykonateľného rozsudku alebo trestného príkazu, porušenie oznamovacej povinnosti o vybraných trestných činov, obmedzovanie slobody Cirkvi, podnecovanie nenávisti voči Cirkvi, členstvo v zakázaných združeniach, uzurpácia cirkevného úradu, krádež cirkevného majetku, neoprávnená správa cirkevného majetku, úplatkárstvo, nezákonné obohacovanie sa z omšového štipendia, zneužitie cirkevnej moci či úradu.
- III. titul: Delikty proti sviatostiam: zahŕňa trestné činy simulácia udelenia sviatosti, pokus o svätenie ženy²⁶², úmyselné udeľovanie sviatostí tým, ktorým je to právom zakázané, simónia, incelebrácia, pohodenie Eucharistických matérií, nedovolené obohacovanie sa z omšového štipendia, prezradenie spovedného tajomstva, nedovolená konsekrácia biskupa, udelenie sviatosti svätenia bez dimissorie²⁶³.
- IV. titul: Delikty proti dobrej povesti a delikt nepravdy: zahŕňa trestné činy krivé obvinenie, falšovanie listín.
- V. titul: Delikty proti osobitným záväzkom: zahŕňa trestné činy svojvoľné opustenie posvätej služby, nedovolený výkon povolania duchovným či rehoľníkom, pokus duchovného alebo rehoľníka uzavrieť manželstvo, konkubinát duchovných, porušovanie rezidenčnej povinnosti.

---

²⁶¹ Tamže, s. 17.

²⁶² Až do novely VI. knihy apoštolskou konštitúciou *Pascite gregem Dei* sa jednalo o mimokódexovú skutkovú podstatu.

²⁶³ Poverovacia listina k sväteniu diakona alebo kňaza, ak má svätenie vykonať iný biskup než vlastný. TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva*, s. 40.

- VI. titul: Delikty proti životu, dôstojnosti a slobode človeka: zahŕňa trestné činy vražda, únos, protiprávne zadržovanie osoby, zmrzačenie, ťažké ublíženie na zdraví, hriechy proti šiestemu prikázaniu, delikty týkajúce sa pornografie.²⁶⁴

Ako uviedol pápež František v úvode apoštolskej konštitúcie *Pascite gregem Dei*, vylepšenie textu VI. knihy CIC/1983 zaviedlo konkretizáciu základných aspektov trestného práva, ktoré predstavujú právo na obhajobu, premlčanie trestnej žaloby a ponúklo ordinárom objektívnejšie kritéria pre určovanie najvhodnejších trestov v konkrétnych prípadoch.²⁶⁵

7.14. Apoštolská konštitúcia *Praedicate evangelium*

Apoštolskou konštitúciou *Praedicate evangelium*, ktorá bola zverejnená dňa 19. marca 2022 a ktorej účinnosť bola stanovená na 5. júna 2022 došlo k úplnému zrušeniu a nahradeniu apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus* pápeža Jána Pavla II. z roku 1988. Apoštolská konštitúcia *Praedicate evangelium* sa teda stala novým zvláštnym zákonom upravujúcim ustanovovanie a kompetencie jednotlivých orgánov Rímskej kúrie podľa odkazujúcej normy kánonu 360 CIC/1983.

Pre obnovu Cirkvi a v nej aj obnovu Rímskej kúrie je podľa pápeža Františka potrebné zdôrazniť misiu tak úzko spojenú so spoločenstvom. Pri reforme kúrie je podľa pápeža nevyhnutná prítomnosť a zapojenie laikov a žien, pretože všetci spolupracujú na dobre celej Cirkvi prostredníctvom rodinného života, poznania spoločenskej reality a viery.²⁶⁶

Druhú časť apoštolskej konštitúcie *Praedicate evangelium* tvoria Zásady a kritéria služby Rímskej kúrie. Hneď na začiatku je uvedené, že úrady Rímskej kúrie konajú svoju službu v pápežovom mene a jeho autoritou a zároveň pre dobro partikulárnych cirkví a v službe ich pastierov. Apoštolská konštitúcia tak odkazuje na koncilový dekrét *Christus Dominus*. Medzi zmienené zásady a kritériá služby boli zaradené napríklad služba poslianiu pápeža, služba poslianiu biskupov, podpora partikulárnych cirkví, biskupských konferencií a hierarchických štruktúr východných cirkví, spolupráca medzi dikastériami, spolupráca medzi dikastériami, vyjadrenie katolíckosti, či zníženie počtu dikastérií.²⁶⁷

Apoštolská konštitúcia *Praedicate evangelium* vo svojom článku 1 charakterizovala Rímsku kúriu nasledovne: „*Rímska kúria je inštitúcia, ktorou si Rímsky veľkňaz riadnym*

---

²⁶⁴ VI. kniha, II. časť, I.-VI. titul CIC/1983.

²⁶⁵ *Pascite gregem Dei*, úvod.

²⁶⁶ *Praedicate evangelium*, I. Preambula č.10.

²⁶⁷ Tamže, II. Zásady a kritéria služby Rímskej kúrie.

*spôsobom slúži pri vykonávaní svojho najvyššieho pastoračného úradu a svojho univerzálneho poslania vo svete. Je v službe pápeža, Petrovho nástupcu a biskupov, nástupcov apoštolov, podľa spôsobov vlastných každému z nich tým, že v evanjeliovom duchu plní vlastnú funkciu, koná dobro a je v službe spoločenstva, jednoty a budovania univerzálnej Cirkvi, s pozornosťou voči svetu, v ktorom je Cirkev povoláná uskutočňovať svoje poslanie.*²⁶⁸

V článku 7 je zdôraznená nutnosť profesionálnosti tých, ktorí v jednotlivých častiach Rímskej kúrie pracujú. Tieto osoby musia okrem správnej kvalifikovanosti a kompetencie byť plní odovzdanosti a správnosti úmyslov. Aktivita častí Rímskej kúrie musí byť inšpirovaná kritériami racionálnosti a funkčnosti. Zároveň každé dikastérium, orgán alebo úrad musí pri vykonávaní svojho vlastného osobitného poslania konať v súlade s ostatnými dikastériami, ako už bolo uvedené aj v zásade spolupráce medzi jednotlivými dikastériami. Tento súlad musí byť zároveň aj vnútri každého dikastéria. Nástroje pre vykonávanie činnosti určené apoštolskou konštitúciou *Preadicate evangelium* sú riadne a plenárne zasadnutia a kongresy.²⁶⁹

Novú štruktúru Rímskej kúrie obsahuje článok 12, ktorý znie: „§ 1. *Rímska kúria sa skladá zo Štátneho sekretariátu, dikastérií a orgánov, pričom všetky sú právne na jednej úrovni.*

§ 2. *Pod názvom kuriálne inštitúcie sa rozumejú zložky Rímskej kúrie, o ktorých sa hovorí v § 1.*

§ 3. *Úrady Rímskej kúrie sú Prefektúra pápežského domu, Úrad liturgických slávení Najvyššieho veľkňaza a kamerlengo svätej Rímskej cirkvi.*²⁷⁰

Zloženie jednotlivých kuriálnych inštitúcií tvorí prefekt alebo jemu na roveň postavený, členovia, jeden alebo viacerí sekretári, jeden alebo viacerí podsekretári a rozliční úradníci a konzultori. V čele kuriálnej inštitúcie stojí, riadi ju a reprezentuje prefekt alebo jemu na roveň postavený. Je žiadúce aby úradníci pochádzali z celého sveta a boli prijímaní z radov klerikov, členov inštitútov zasväteného života, spoločností apoštolského života a laikov, ktorí musia byť správne kvalifikovaní a zároveň skúsení, čestní a rozvážni. Prefekt alebo jemu na roveň postavený, členovia, sekretár, podsekretár a vyšší úradníci bývajú menovaní na päť rokov. V prípade smrti pápeža všetci vedúci kuriálnych inštitúcií a členovia končia v úrade a výnimku tvorí len vyšší penitenciár a pápežský almužník.²⁷¹

---

²⁶⁸ *Preadicate evangelium*, čl. 1.

²⁶⁹ Tamže, čl. 7-10.

²⁷⁰ Tamže, čl. 12.

²⁷¹ Tamže, čl. 13, 14, 17, 18.

Zachovaná zostala ctihodná tradícia návštevy *ad limina apostolorum*, ktorá má vysokú dôležitosť z hľadiska jednoty a spoločenstva života v Cirkvi.²⁷²

Rímska kúria na základe novely, ktorú priniesla apoštolská konštitúcia *Praedicate evangelium*, pozostáva z Štátneho sekretariátu, dikastérií, justičných orgánov, ekonomických orgánov, úradov, advokátov a inštitúcií spojených so Svätým stolcom.

Štátny sekretariát tvoria tri sekcie a to Sekcia pre všeobecné záležitosti, Sekcia pre vzťahy so štátmi a medzinárodnými organizáciami a Sekcia pre diplomatický personál Svätého stolca.

Apoštolskou konštitúciou *Praedicate evangelium* boli ustanovené nasledujúce dikastériá:

- Dikastérium pre evanjelizáciu
- Dikastérium pre náuku viery
- Dikastérium pre službu charity
- Dikastérium pre východné cirkvi
- Dikastérium pre Boží kult a disciplínu sviatostí
- Dikastérium pre kauzy svätých
- Dikastérium pre biskupov
- Dikastérium pre klerikov
- Dikastérium pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života
- Dikastérium pre laikov, rodinu a život
- Dikastérium pre podporu jednoty kresťanov
- Dikastérium pre medzináboženský dialóg
- Dikastérium pre kultúru a výchovu
- Dikastérium pre službu integrálneho ľudského rozvoja
- Dikastérium pre legislatívne texty
- Dikastérium pre komunikáciu

Ďalšie orgány tvoriace Rímsku kúriu sú orgány justičné, a to Apoštolská penitenciária, Najvyšší tribunál apoštolskej signatúry a Tribunál rímskej rotty.

Ďalšími orgánmi sú orgány ekonomické, a to Rada pre ekonomiku, Sekretariát pre ekonomiku, Správa majetku Apoštolského stolca, Úrad generálneho revízora, Komisia pre rezervované záležitosti a Výbor pre investície.

---

²⁷² Tamže, čl. 38.

Úrady tvoriace Rímsku kúriu sú Prefektúra pápežského domu, Úrad liturgických slávení Najvyššieho veľkňaza a Kamerlengo svätej Rímskej stolice.

Medzi inštitúcie spojené so Svätou stolicou patria Vatikánsky apoštolský archív, Vatikánska apoštolská knižnica, Dielňa svätého Petra, Pápežská komisia posvätnej archeológie, Pápežská akadémia vied, Pápežská akadémia sociálnych vied a Pápežská akadémia pre život, Agentúra Svätého stolca pre hodnotenie a podporu kvality cirkevných univerzít a fakúlt a Úrad pre finančný dohľad a informácie.

7.15. Motu proprio, ktorým sa modifikujú kánony 295-296 CIC/1983

Apoštolským listom motu proprio pápeža Františka zo dňa 8. augusta 2023 došlo k modifikácii kánonov 295-296 CIC/1983 týkajúcich sa osobných prelatur. Druhý vatikánsky koncil v koncilovom dekréte *Ad gentes* prevzal princíp, ktorý hovoril o zriaďovaní osobných prelatur pre rozličné sociálne skupiny, ak to vyžaduje správne vykonávanie apoštolátu. Následne v motu proprio *Esslesiae Sancatae* z roku 1966 bolo pripomenuté, že Apoštolský stolec môže zriadiť prelatury, tvorené diecéznymi kňazmi s osobitnou formáciou, majúce vlastné štatúty, aby sa napomohlo pastoračným a misijným iniciatívam v prospech niektorých regiónov alebo skupín. V Kódexe kánonického práva boli osobné prelatury umiestnené v II. knihe. Apoštolskou konštitúciou *Praedicate evangelium* bola kompetencia nad osobnými prelaturami prenesená na Dikastérium pre klerikov, ktoré je zároveň kompetentné aj pre verejné klerické združenia s fakultou inkardinovať klerikov.²⁷³ Na základe zohľadnenia tejto zmeny došlo k zmena nasledujúcich kánonov:

Kán. 295 § 1 bol doplnený (zvýraznené zhrubným písmom) a znie nasledovne: „*Osobná prelatura, pripodobnená verejným klerickým združeniam pápežského práva s fakultou inkardinovať klerikov, sa riadi štatútom schváleným alebo vydaným Apoštolským stolcom a na jej čele je prelát ako moderátor s fakultami ordinára, ktorý má právo zriadiť národný alebo medzinárodný seminár, ako aj inkardinovať seminaristov a povýšiť ich do posvätného stavu na titul služby prelature.*“²⁷⁴

Kánon 295 § 2 bol spresnený formuláciou, že prelát koná ako moderátor s fakultami ordinára a znie nasledovne: „*Prelát ako moderátor s fakultami ordinára sa musí starať tak o*

²⁷³ Motu proprio zo dňa 8. augusta 2023, úvod.

²⁷⁴ Nové znenie kán. 295 § 1 CIC/1983.

*duchovné formovania tých, ktorých na spomínaný titul povýšil, ako aj o ich slušné materiálne zabezpečenie.*²⁷⁵

A nakoniec v kánone 296 ohľadom účasti laikov na apoštolských dielach osobných prelatúr, bol pridaný odkaz na kánon 107 CIC/1983.²⁷⁶

---

²⁷⁵ Nové znenie kán. 295 § 2 CIC/1983.

²⁷⁶ *Motu proprio* zo dňa 8. augusta 2023, čl. 3.

Záver

Cieľom mojej diplomovej práce bolo pojednať o zmenách kánonického práva v stanovenom časovom období a teda od roku 1962, v ktorom bol zvolaný dvadsiaty prvý všeobecný koncil, ktorý dostal názov Druhý vatikánsky koncil.

V diplomovej práci som postupne venovala analýze štyroch zasadacích období koncilu a dokumentom, ktoré koncil schválil. Následne v kapitole, ktorú som nazvala Pokoncilová legislatíva – právo prechodného obdobia, som sa venovala právnym predpisom, ktoré v tomto období boli prijaté v duchu Druhého vatikánskeho koncilu. V tomto období tak došlo napríklad k reorganizácii Rímskej kúrie apoštolskou konštitúciou *Regimini Ecclesiae Universae* alebo znovuzavedeniu úradu trvalých diakonov apoštolským listom *Sacrum diaconatus ordinem*. Mnohé predpisy z tohto obdobia boli následne inkorporované do nového Kódexu kánonického práva.

K promulgácii nového Kódexu kánonického práva došlo dňa 25. januára 1983. V štvrtej kapitole som podrobne popísala prípravné práce na novom kódexe a špecifikovala zásady, ktorými sa práce mali riadiť. Popísala som novú systematiku kódexu a jeho rozdelenie do siedmych kníh. Zvláštnu pozornosť som venovala rozboru preliminárnych kánonov CIC/1983, prostredníctvom ktorých kódex vyjadril svoj vzťah k iným normatívnym systémom. Obdobne bolo pojednané o kodifikácii zákonníku východných katolíckych cirkví.

Vydaním oboch kódexov sa však kánonická legislatíva nezastavila. Počas pontifikátov pápežov Jána Pavla II., Benedikta XVI. a Františka došlo k promulgácii mnohých apoštolských konštitúcií a apoštolských listov motu proprio. Skutočnosť, že mnohé z týchto predpisov sa vzájomne novelizujú či dokonca kompletne nahrádzujú ma viedla k nutnosti jednotlivé normy navzájom porovnávať a v jednotlivých kapitolách popísať, k akým zmenám došlo. Napríklad počas pontifikátu pápeža Jána Pavla II. bola apoštolskou konštitúciou *Pastor bonus* reorganizovaná Rímska kúria. K reorganizácii kúrie ale došlo aj počas pontifikátu Františka, a to apoštolskou konštitúciou *Predicare evangelium*, ktorá apoštolskú konštitúciu *Pastor bonus* kompletne nahradila. Obdobne sa tak stalo s apoštolskou konštitúciou pápeža Jána Pavla II. *Sapientia Christiana* týkajúcou sa cirkevného vysokého školstva, ktorú abrogoval pápež František apoštolskou konštitúciou *Veritas gaudium*.

V záverečných podkapitolách diplomovej práce som postupne rozobrala najdôležitejšie zmeny uskutočnené počas pontifikátu pápeža Františka, ktorý novelizoval proces týkajúci sa manželskej nulity v motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* a motu proprio *Mitis et misericors*

Iesus a najmä kompletnú revíziu VI. knihy Kódexu kánonického práva z roku 1983, ktorú František uskutočnil apoštolskou konštitúciou *Pascite gregem Dei*. V podkapitole o apoštolskej konštitúcii *Pascite gregem Dei* som porovnávala znenie starej a novej úpravy jednotlivých kánonov a zmeny som popísala.

Cieľom diplomovej práce bolo pojednať o najdôležitejších zmenách kánonických právnych predpisov v predmetnom období. V diplomovej práci som sa venovala vybraným kánonickým právnym predpisom, porovnávaníu ich zmien, popisu konkrétnych noviel a analýze ich obsahu. Vzhľadom na široký rozsah kánonického práva boli vybrané najdôležitejšie právne predpisy.

Zoznam použitých zdrojov

Zoznam použitej literatúry

ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Barrister & Principal, s.r.o., 2008, 172 strán. ISBN 978-80-7364-047-7.

BRTKO, Róbert, ČUNDERLÍK ČERBOVÁ, Veronika, DUDÁSOVÁ, Eva, LENHARTOVÁ, Katarína, MLKVÝ Matej, NEMEC Matúš. *Prvky a princípy rímskeho a kánonického procesného práva*. Praha: Leges, 2016. 156 strán. ISBN 978-80-7502-139-7.

DUDA, Ján. *Nové trestné kánonické právo*. In: DANČIAKOVÁ, Valéria Terézia, PÉTIOVÁ, Veronika (eds.). *Právo a náboženstvo. In pluribus unitas X*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2021, 86 strán. ISBN 978-80-7160-651-2.

FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995, 358 strán. ISBN 80-7113-119-9

HRDINA, Antonín Ignác. *Kanonická legislativa po Kodexu kanonického práva*. In: HORÁK, Záboj, SKŘEJPKOVÁ, Petra (eds.). *Pocita Jiřímu Rajmundu Treterovi*. Praha: Leges, 2020, 447 strán. ISBN 978-80-7502-439-8.

HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo: dějiny pramenů, teorie, platné právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 367 strán. ISBN 978-80-7380-152-6.

HRDINA, Antonín. *Prameny ke studiu kanonického práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 278 strán. ISBN 978-80-7380-039-0.

HRDINA, Ignác Antonín, SZABO, Miloš. *Teorie kanonického práva*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2018. 459 strán. ISBN 978-80-246-3919-2.

NAGY, Jakub. *Změny v kanonickém trestním právu se zaměřením na majetkové trestné činy*. In: *Církev a stát 2022, sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, 93 strán. ISBN 978-80-280-0152-0.

PŘIBYL, Stanislav. *Církevněprávní studie*. Chomutov: L. Marek, 2012, 343 strán. ISBN 978-80-87127-44-5.

TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. Praha: Leges, 2016. 424 strán. ISBN 978-80-7502-192-2.

TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Církevní právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, 440 strán. ISBN 978-80-7502-535-7.

TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Právní dějiny církvi. Synagoga a církve v průběhu dějin*. Praha: Leges, 2019, 288 strán. ISBN 978-80-7502-440-4.

TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, 147 strán. ISBN 978-80-247-3614-3.

VLADÁR, Vojtech. *Dejiny cirkevného práva*. Praha: Leges, 2017, 608 strán. ISBN 978-80-7502-238-7.

VLADÁR, Vojtech. *Pramene práva katolíckej cirkvi v historickom vývoji*. Plzeň: Vydavateľství a nakladateľství Aleš Čeněk, 2009, 220 strán. ISBN 978-80-7380-187-8.

Zoznam použitých článkov

BOTEK, Libor. *Příčiny a důsledky motu proprio Omnium in mentem ve vztahu k manželskému právu*. *Studia theologica* 13, č. 2 [44], léto 2011, s. 49-58, ISSN 2570-9798.

ČAČÍK, Marián Bartolomej. *Změny v kanonizačním procesu po roce 1983*. *Revue církevního práva* č. 71-2/2018, s. 81-99, ISSN 2336-5609.

DVOŘÁČEK, Jiří. *Komentář k motu proprio De concordia inter Codices*. *Revue církevního práva* č. 66-1/2017, s. 27-38, ISSN 2336-5609.

HRDINA, Antonín Ignác. *Biskup soudcem ve své diecézy*. *Revue církevního práva* č. 64-2/2016, s. 7-21, ISSN 2336-5609.

HRDINA, Antonín Ignác. *Co se (ne)zmenilo rekodifikací kanonického trestního práva hmotného*. *Revue církevního práva* č. 84-3/2021, s. 13-28, ISSN 2336-5609.

HRDINA, Antonín Ignác. *K vybraným aspektům nového kanonického manželského procesu*. *Revue církevního práva* č. 63-1/2016, s. 9-22, ISSN 2336-5609.

NĚMEC, Damián. *Reforma Benedikta XVI. v oblasti svátosti svěcení a manželského práva*. *Revue církevního práva* č. 64-2/2016, s. 57-75, ISSN 2336-5609.

NĚMEC, Damián. *Vznik, chápání a pozdější upřesnění právního institutu „formálního odpadu od katolické církve“ a jeho dopad na platnost manželství*. *Revue církevního práva* č. 47-3/2010, s. 239-253, ISSN 1211-1635.

PARMA, Tomáš. *Apoštolská konstituce Veritatis gaudium a její dopad na teologické fakulty*. Revue církevního práva č. 71-2/2018, s. 69-80, ISSN 2336-5609.

PEŤOVÁ, Anna. Pavol VI. – pápež obrody liturgie i vzťahov. *Katolícke noviny*. 2008, 123(7), s. 12, ISSN 0139-8512.

PŘIBYL, Stanislav. *Apoštolská konstituce Universi Dominici Gregis o uprázdnění Apoštolského stolce a o volbě papeže*. Revue církevního práva č. 78-1/2020, s. 13-26, ISSN 2336-5609.

PŘIBYL, Stanislav. *Liturgická disciplína v kanonickoprávním rámci slavení eucharistie*. Revue církevního práva č. 80-3/2020, s. 9-24, ISSN 2336-5609.

PŘIBYL, Stanislav. *Kanonické právo jako aplikovaná ekleziologie*. Revue církevního práva č. 82-1/2021, s. 41-55, ISSN 2336-5609.

TRETERA, Jiří Rajmund. *Editorial. Mnohé a vážné zmeny v kanonickém právním řádu*. Revue církevního práva č. 85-4/2021, s. 5-7, ISSN 2336-5609.

Zoznam použitých internetových zdrojov

TK KBS. *Cirkev uznala obetovanie života z lásky za samostatný dôvod blahorečenia*. [online] In tkkbs.sk [online] [3. septembra 2023] Dostupné z: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20170711029>

TKKBS. *Svätý Otec dal nové stanovy Synode biskupov: Episcopalis communio*. In tkkbs.sk [online] [2. septembra 2023] Dostupné z: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20180919028>.

TK KBS. *Pápež potvrdil „Vos estis lux mundi“, postup proti zneužívaniu*. In tkkbs.sk [online] [4. septembra 2023] Dostupné z: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20230327047>.

Pápež František zriadil laické ministerium katechéty listom Antiquum ministerium. In vaticannews.va/sk [6. septembra 2023] [citované dátum] Dostupné z: <https://www.vaticannews.va/sk/papez/news/2021-05/papez-frantisek-zriadil-laicke-ministerium-katechetu.html>.

TK KBS. *KBS prináša reskript o objasnení motu proprio „Traditionis custodes“*. In tkkbs.sk [online] [6. septembra 2023] Dostupné z: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20230310021>.

Zoznam použitých právnych predpisov

Kódexy:

Kódex kánonického práva z roku 1983, AAS 75 II (1983) s. 31-345.

Kódex kánonov východných cirkví z roku 1990, AAS 82 (1990) s. 1045-1338.

Koncilové dokumenty:

Dekrét *Christus Dominus* o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi zo dňa 28. októbra 1965, AAS 58 (1966) s. 673-701.

Deklarácia *Dignitatis humanae*, o náboženskej slobode zo dňa 7. decembra 1965, AAS 58 (1966) s. 929-946.

Dogmatická konštitúcia *Lumen Gentium* o Cirkvi zo dňa 21. novembra 1964, AAS 57 (1965) s. 5-71.

Dekrét *Orientalium ecclesiarum* o východných katolíckych cirkvách zo dňa 21. novembra 1964, AAS 57 (1965) s. 76-89.

Konštitúcia *Sacrosanctum concilium* o posvätnej liturgii zo dňa 4. decembra 1963, AAS 56 (1964) s. 97-138.

Dekrét *Unitatis redintegratio* o ekumenizme zo dňa 21. novembra 1964, AAS 57 (1965) s. 90-112.

Mimokódexové predpisy:

Motu proprio *Ad tuendam fidem* k ochrane viery zo dňa 18. mája 1998, AAS 90 (1998) s. 457-461.

Motu proprio *Antiquum ministerium*, ktorým sa zriaďuje laické ministérium katechistu zo dňa 10. mája 2021.

Motu proprio *Apostolica sollicitudo*, ktorým bola ustanovená Synoda biskupov zo dňa 15. septembra 1965, AAS 57 (1965) s. 775-780.

Motu proprio *Come una madre amorevole* ako láskavá matka zo dňa 4. júna 2016, AAS 108/7 (2016) s. 715-717.

Motu proprio *Communis vita*, ktorým sa menia niektoré kánony Kódexu kánonického práva zo dňa 19. marca 2019, AAS 111/4 (2019) s. 483-487.

Normy Kongregácie pre náuku viery *De delictis gravioribus* o závažnejších trestných činoch vyhradených Kongregácii pre náuku viery zo dňa 18. mája 2001, AAS 93 (2001) s. 785-788.

Apoštolská konštitúcia *Divinus perfectionis magister* zo dňa 25. januára 1983, AAS 75 I (1983) s. 349-355.

Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, ktorým boli zavedené biskupské konferencie, zo dňa 6. augusta 1966, AAS 58 (1966) s. 757-787.

Apoštolská konštitúcia *Episcopalis communio* o synode biskupov zo dňa 15. septembra 2018, AAS 110/10 (2018) s. 1359-1378.

Apoštolská konštitúcia *Ex corde Ecclesiae* o katolíckych univerzitách zo dňa 15. augusta 1990, AAS 82 (1990) s. 1475-1509.

Motu proprio *Magnum principum*, ktorým sa modifikuje kánon 838 CIC/1983 zo dňa 9. septembra 2017, AAS 109/10 (2017) s. 967-970.

Motu proprio *Matrimonia mixta* o zmiešaných manželstvách zo dňa 1. októbra 1970, AAS 62 (1970), s. 257-263.

Motu proprio *Maiorem hac dilectionem* zo dňa 11. júla 2017, AAS 109/8 (2017), s. 831-834.

Apoštolská konštitúcia *Missale Romanum* zo dňa 3. apríla 1969, AAS 61 (1969) s. 218-222.

Motu proprio *Misericordia Dei* zo dňa 7. apríla 2002, AAS 94 (2002) s. 452-459.

Motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*, ktorým sa reformujú kánony CIC/1983 týkajúce sa procesu na vyhlásenie neplatnosti manželstva zo dňa 15. augusta 2015, AAS 107/10 (2015) s. 958-970.

Motu proprio zo dňa 8. augusta 2023 ktorým sa modifikujú kánony 295-296 CIC/1983.

Motu proprio *Normas nonnullas*, ktorým sa modifikujú niektoré normy upravujúce voľbu pápeža zo dňa 22. februára 2013, AAS 105/3 (2013), s. 253-257.

Motu proprio *Omnium in mentem*, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré normy CIC/1983, zo dňa 26. októbra 2009, AAS 102/1 (2010), s. 8-10.

Apoštolská konštitúcia *Pastor bonus* o organizácii Rímskej kúrie zo dňa 28. júna 1988, AAS 80 (1988), s. 841-912.

Apoštolská konštitúcia *Pascite gregem Dei*, ktorou sa reformuje VI. kniha CIC/1983, zo dňa 23. mája 2021.

Motu proprio *Pastorale munus*, ktorým boli biskupom udelené určité právomoci a výsady, zo dňa 30. novembra 1963, AAS 56 (1964), s. 5-25.

Apoštolská konštitúcia *Preadicate evangelium* o Rímskej kúrii a jej službe Cirkvi vo svete zo dňa 19. marca 2022.

Motu proprio *Quaerit semper*, ktorým sa mení a dopĺňa apoštolská konštitúcia *Pastor bonus*, zo dňa 30. augusta 2011, AAS 103/9 (2011), s. 569-571.

Apoštolská konštitúcia *Regimini Ecclesiae Universae*, ktorou sa reorganizuje Rímska kúria, zo dňa 15. augusta 1967, AAS 59 (1967), s. 885-928.

Apoštolská konštitúcia *Romano Pontifici eligendo* o uprázdnení Apoštolského stolca a o voľbe rímskeho pápeža zo dňa 1. októbra 1975, AAS 67 (1975), s. 609-645.

Apoštolská konštitúcia *Sacrae disciplinae leges*, ktorou sa zverejňuje Kódex kánonického práva, zo dňa 25. januára 1983, AAS 75 II (1983) s. 7-14.

Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, ktorým sa vyhlasujú Normy týkajúce sa závažnejších trestných činov, zo dňa 18. mája 2001, AAS 93 (2001), s. 737-739.

Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, ktorým sa v Cirkvi obnovuje trvalý diakonát, zo dňa 18. júna 1967, AAS 59 (1967), s. 697-704.

Apoštolská konštitúcia *Sapientia christiana* o cirkevných univerzitách a fakultách zo dňa 15. apríla 1979, AAS 71 (1979), s. 469-499.

Apoštolská konštitúcia *Spirituali militum curae* zo dňa 21. apríla 1986, AAS 78 (1986), s. 481-486.

Motu proprio *Summorum pontificum* o používaní rímskej liturgie, ktorá predchádzala reforme uskutočnenej roku 1970, zo dňa 7. júla 2007, AAS 99/9 (2007), s. 777-781.

Motu proprio *Traditionis custodes* o používaní rímskej liturgie pred reformy v roku 1970, zo dňa 16. júla 2021.

Apoštolská konštitúcia *Universi Dominici gregis* o uprázdnení Apoštolského stolca a voľbe rímskeho pápeža zo dňa 22. februára 1996, AAS 88 (1996), s. 305-343.

Apoštolská konštitúcia *Veritatis gaudium* o cirkevných univerzitách a fakultách zo dňa 8. decembra 2017, AAS 110/1 (2018), s. 1-34.

Motu proprio *Vos estis lux mundi* zo dňa 7. mája 2019, AAS 111/6 (2019), s.824-832.

Zoznam ostatných zdrojov

List pápeža Benedikta XVI. biskupom pri príležitosti uverejnenia apoštolského listu motu proprio *Summorum pontificum* zo dňa 7. júla 2007.

Encyklika *Ecclesiam suam* zo dňa 6. augusta 1964, AAS 56 (1964), s. 609-659.

Zmeny kánonického práva od Druhého vatikánskeho koncilu do súčasnosti

Abstrakt

Táto diplomová práca sa zaoberá vývojom kánonického práva Katolíckej cirkvi od započatia Druhého vatikánskeho koncilu do súčasnosti, čiže od roku 1962. Cieľom diplomovej práce bolo prehľadne spracovať najpodstatnejšie novely v oblasti kánonického práva v stanovenom období. Počas tohto obdobia sa v čele Katolíckej cirkvi vystriedali šiesti pápeži (vrátane Jána Pavla I., ktorého pontifikát trval iba tridsaťtri dní).

Prvá kapitola diplomovej práce skúma kánonické právo ako právnu disciplínu v kontexte práva svetského.

Druhá kapitola sa zaoberá obdobím Druhého vatikánskeho koncilu, jeho zvolaním a postupne štyrmi zasadacími obdobiami. V priebehu koncilu došlo k úmrtiu pápeža Jána XXIII. Na jeho miesto nastúpil pápež Pavol VI., ktorý okamžite vyjadril vôľu pokračovať v koncile a od druhého zasadacieho obdobia koncilu predsedal. Jednotlivé podkapitoly analyzujú najmä šesťnásť dokumentov, ktoré koncil vydal počas zasadacích období, a ktoré sa stali ideologickým podkladom pre následné zmeny kánonického práva.

Tretia kapitola skúma legislatívne zmeny v kánonickom práve v období od skončenia Druhého vatikánskeho koncilu až do vydania nového Kódexu kánonického práva. Toto obdobie je nazývané aj prechodným obdobím. Jednotlivé podkapitoly popisujú liturgickú a právnu reformu, ktorá v tomto období, v duchu Druhého vatikánskeho koncilu, prebehla.

Štvrtá kapitola sa sústreďuje na jednu z najdôležitejších zmien v histórii kánonického práva, a to vydanie nového Kódexu kánonického práva. Obdobne piata kapitola popisuje vydanie nového Kódexu kánonov východných cirkví.

Kánonickú legislatívu okrem oboch kódexov tvoria ďalšie celocirkevné zákony, ktoré sú predmetom analýzy šiestej kapitoly. Šiesta kapitola sa venuje zákonom, ktoré boli vydané počas pontifikátov pápeža Jána Pavla II. a Benedikta XVI.

Siedma kapitola, ktorá je zároveň najobsiahlejšia, prináša ucelený prehľad jednotlivých noviel kánonickej legislatívy počas pontifikátu pápeža Františka, vrátane motu proprio vydaného 8. augusta 2023. V rámci popisu jednotlivých zmien, je kladený najväčší dôraz na zmeny v oblasti manželského práva, trestného práva a zmenu usporiadania Rímskej kúrie. Rozsiahla podkapitola 7.13. sa venuje takmer kompletnej revízii kánonického práva trestného,

obsiahnutého v VI. knihe Kódexu kánonického práva z roku 1983. Diplomová práca v tejto podkapitole pomenúva jednotlivé dôvody, pre ktoré došlo k nahradeniu celej VI. knihy, a skúma a analyzuje jednotlivé kánony VI. knihy.

Práca bola spracovaná za použitia metódy deskripcie, komparácie, analýzy a syntézy.

Kľúčové slová: Kánonické právo, Druhý vatikánsky koncil, Kódex kánonického práva, Motu proprio, Apoštolská konštitúcia, Novela

Changes in canon law from the Second Vatican Council to the present

Abstract

This thesis deals with the development of the canon law of the Catholic Church from the beginning of the Second Vatican Council to the present day, that is, from 1962. The aim of the thesis is to give an overview of the most significant amendments in the field of canon law in the period covered. During this period, six popes (including John Paul I, whose pontificate lasted only thirty-three days) succeeded at the head of the Catholic Church.

The first chapter of the thesis studies canon law as a legal discipline in the context of secular law.

The second chapter deals with the period of the Second Vatican Council, its convocation, and its successive four sessions. During the Council, the death of Pope John XXIII occurred. He was succeeded by Pope Paul VI, who immediately expressed his willingness to proceed with the Council and presided over the Council from the second session onwards. In particular, the individual subchapters analyse the sixteen documents issued by the Council during the sessions, which became the ideological basis for the subsequent changes in canon law.

The third chapter examines the legislative changes in canon law between the end of the Second Vatican Council and the publication of the new Code of Canon Law. This period is also referred to as the transitional period. The individual subchapters describe the liturgical and juridical reform that took place during this period, in the spirit of the Second Vatican Council.

The fourth chapter focuses on the one of the most important changes in the history of canon law, namely the publication of the new Code of Canon Law. Similarly, the fifth chapter describes the publication of the new Code of Canons of the Eastern Churches.

In addition to the two codes, canonical legislation consists of other church-wide laws, which are the subject of the analysis in chapter six. The sixth chapter offers a closer look at the laws issued during the pontificates of Popes John Paul II and Benedict XVI.

The seventh chapter, which is also the most extensive, provides a comprehensive overview of the various amendments to canonical legislation during the pontificate of Pope Francis, including the *motu proprio* issued on 8 August 2023. In describing the various changes, the greatest emphasis is placed on the changes in the areas of matrimonial law, criminal law, and the reorganization of the Roman Curia. An extensive subsection 7.13 deals with the almost

complete revision of canon criminal law, contained in Book VI of the 1983 Code of Canon Law. In this subchapter, the thesis states the individual reasons for replacing the entire Book VI and also examines and analyses particular canons of aforementioned Book VI.

In the process of developing this thesis were utilized methods of description, comparison, analysis, and synthesis.

Keywords: Canon Law, Second Vatican Council, Code of Canon Law, Motu proprio, Apostolic Constitution, Novella